

A Szent-István-Társulat könyvkiadóhivatalában

Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28b.

megjelent és a katolikus iskolák számára előírt s azo-
használatára engedélyezett tankönyvek.

Magyar nyelven.

a) Hittani könyvek.

Róm. kath. elemi katekizmus a biblia elemeivel. Fekete képekkel — 40, színes képekkel	52 fill.
Róm. kath. kis katekizmus a III.—VI. oszt. számára	56 „
Egri elemi katekizmus	20 „
„ kis	40 „
Gerely József. Kis képes biblia. I.—II. oszt. számára	40 „
„ „ „ III.—VI. „ „	80 „
— Római kath. szertartástan. Kis kiadás. Népiszkolák számára, képekkel	56 „
Pokorny E. Kis biblia III.—VI. oszt. r.	60 „
Róder Alajos. Biblia kisebb gyermekek számára	42 „
„ középkorú „ „	56 „
Demkovich Ágoston dr. A katolikus egyház rövid története. Népiszkolák számára. Kötve	20 „
— Róm. kath. szertartástan népiszkolák számára. Kötve	36 „
Németh Gyula. Egyháztörténet	40 „

b) ABC-és könyvek.

Bárány Ignác. ABC-és könyv	20 „
Brunowszky Rezső. Új ABC-és olvasókönyv a biblia és katekizmus elemeivel. Kombinált módszer szerint. Nagy kiadás 509 képpel. Kötve	52 „
Mócsy-Petrovác-Szteinberger. ABC-és könyv (bővebb kiad. 8 fv)	40 „
(kisebb kiad. 5 fv)	28 „
Dreiszigler Ferencz. Új magyar ABC-és könyv	40 „
Klinda Károly. Hangutánzó ABC-és olvasó	56 „
Kőrödy Miklós. ABC-és könyv	50 „
Öveges és Wiemann. Hangutánzó magyar ABC. (Fonomimikai ABC.) Képekkel. Kötve	60 „
Zelliger József. Magyar ABC-és könyv a tótajkú róm. kath. népiszkolák számára	30 „

c) Olvasókönyvek.

Bárány Ignác. I. olvasókönyv 20, II. olvasókönyv 36, III. olvasókönyv 48, IV. olvasókönyv 60, V. olvasókönyv K 1.28 „	
Mócsy-Petrovác-Walter. II. olvasókönyv 52, III. olvasókönyv 60, IV. olvasókönyv (fiúiskolák számára) 88, IV. olvasókönyv (leányisk. sz.) 88, V. olvasókönyv	K 1.60 „
Zelliger József. Magyar olvasókönyv a tótajkú róm. kath. népiszkolák második osztálya számára	90 „
Dreiszigler-Számord-Szokoló és Róvó. Gazdasági és ismétlőiskolák olvasókönyve	K 1.40 „
Dreiszigler-Győrffy-Róvó. Olvasókönyv a gazdasági és ismétlő leányiskolák számára	K 1.40 „
Kőrödy Miklós. II. olvasókönyv 64 f, III. olvasókönyv 80 f, IV. olvasókönyv 1 kor., V. olvasókönyv	K 1.80 „
Öveges K. II. olvasókönyv 50 f, III. olvasókönyv	64 „

Jary

d) Fali olvasóablák, fali egyszerűegy.

• Fali táblák a <i>Bárány-féle ABC-és könyvhöz.</i> (24. lap.) Cruda	K	4.80
— Vászonzra huzva, fölaggatásra készen	„	24.—
Fali táblák a <i>Mócsy-Petrovác-Schultz-féle ABC-és könyvhöz.</i> (24 lap.) Cruda	„	4.80
— Vászonzra húzva fölaggatásra készen	„	24.—
<i>Győrffy J. Fali egyszerűegy.</i> Cruda 1.20, vászonra felhúzva lécekkal	„	3.20
Fali táblák az <i>Öveges Wiemann-féle Hangutánzó ABC-hez.</i> 7 tábla. Cruda	„	1.40

e) Olvasó- és tankönyvek osztatlan iskolák számára.

<i>Mócsy-Petrovác-Schultz.</i> Első olvasó- és tankönyv az osztatlan népiskolák III.—IV. osztálya számára. <i>Egyik év</i>	60 fill.
— — — <i>Másik év</i>	60 „
— — — Második olvasó- és tankönyv az osztatlan népiskolák V.—VI. osztálya számára. <i>Egyik év</i>	80 „
— — — <i>Másik év</i>	80 „
<i>Ember Károly.</i> Olvasó- és tankönyv osztatlan népiskolák III.—VI. osztálya számára	88 „

f) Vegyes tantárgyak.

<i>Ember K. A magyar nyelv és fogalmazás kézikönyve.</i> III. oszt. 20 fill., III. oszt. 28 fill., IV. oszt. 32 fill., V.—VI. oszt. ...	32 „
<i>Győrffy J. Földrajz városi népiskolák IV. osztálya részére</i> 48 fill., ugyanaz V.—VI. oszt. részére	64 „
— Magyarország története városi népisk. fels. oszt. számára	48 „
<i>Mócsy L. Gazdaságtan fiúisk. számára 40 fill., leányisk. sz.</i>	32 „
<i>Győrffy J. Számítan és mértan gazdasági ismétlőisk. sz.</i>	80 „
<i>Czike Imre. Háztartástan. Kötve</i>	20 „
<i>Győrffy J. Földrajz kötve 20 fill. Történelem kötve 20 fill.</i> Természetráj kötve 24 fill. Természettan és vegytan kötve	20 „
<i>Hámori M. Alkotmánytan kötve</i>	20 „
<i>Bertalan V. Számítan I. füzet (II. oszt.) kötve 20 fill., II. füzet (III. oszt.) kötve 20 fill., III. füzet (IV. oszt.) kötve 20 fill., IV. füzet (V—VI. oszt.) kötve</i>	28 „

Iskolai naplók.

A/1. minta Fölvételi napló a róm. kath. kisedővódák és menedékházak számára. Belív 32 rovattal, címív 24 rovattal. Ára ivenkint	4 „
A/2. minta Fölvételi napló a róm. kath. népoktatási tanintézetek számára. Belív 32 rovattal, címív 24 rovattal. Ára ivenkint	4 „
B/1. minta Mulasztási napló a róm. kath. kisedővódák és gyermekmenedékházak számára. (Egy ív négy gyermek számára szolgál.) Ára ivenkint	4 „
B/2. minta Előmeneteli és mulasztási napló a róm. kath. népiskolák számára. (Egy ív négy gyermek részére szolgál.) Ára	4 „
Népiskolai bizonyítványok	6 „

Kimerítő tankönyvjegyzékkel, melyben a német, tót és szlovák nyelvű kiadott tankönyvek is föl vannak sorolva, valamint bevezetés céljából mutatópéldányokkal kívánatra ingyen és bérmentve szolgálunk.

2741051080

DRUHÁ ČÍTANKA

PRE

DRUHÚ TRIEDU KATOLICKÝCH POČIATOČNÝCH ŠKÔL.

PÍŠAL

IGNÁC BARÁNY

Z POVERENIA SPOLKU SVÄTÉHO ŠTEFANA

PRELOŽIL

JOZEF ZELLIGER.

V BUDAPEŠTI

Z POVERENIA SPOLKU SVÄTÉHO ŠTEFANA

1911.

Pedagogická knižovna
J. A. Komenského

2222
2772

Šetřte knihy!

Nevpisujte do nich poznámek,
nepodtrhujte a neřezávejte
v nich nic, neboť jinak
se knihy poškozují!

REVÍZIA
1976

Revízia
1965

Signatúra:

Čís. prírast.: P 13 13.9

Čís. kv. den. I 4894/50

Knižnica Štátneho pedagogického
ústavu v Bratislave.

Tlačou Stephaneuma, v Budapešti

VIII., Szentkirályi-u. 28a.

Yasnenak Mihaly. I ob

1. Kam chlapčok, dievčatko?

Kam chlapčok, dievčatko? Snáď na šíre pole, strakato-krýdelné naháňať motýle?

Kam chlapčok, dievčatko? Na zelené lúky, do kyticiek sbierať voňavé kvetinky?

Kam chlapčok, dievčatko? tak sa ponáhľajúc, jak vtáčik v krovine zelenej skákajúc?

«Nejdeme na pole motýľov naháňať, ani kvietky sbierať a kytky uvíjať.

Ale niekde inde spiechame tak spolu: pri chráme stojácu navštevovať školu!»

2. Učebné prostriedky.

Deti chodia do školy. Tam ich učiteľ vyučuje. K vyučovaniu sú ale potrebné i učebné prostriedky. Bez učebných prostriedkov nedarí sa dobre učenie. Žiak má knihu, tabuľku, rafiku (kamenček), pero a písanku. Tieto im rodičia, alebo iní dobrí ľudia zaošetrujú. Aj učiteľ potrebuje učebné prostriedky. Preto je v škole veľká tabuľa, krieda, huba, početový stroj a mnohé iné učebné prostriedky. Dobrý žiak drží svoje učebné prostriedky v poriadku. Pozorne ich upotrebuje. Ani školské učebné nástroje nekazí.

3. Pred učením..

Otče, Synu, Duchu svätý! rozviň rozum náš mladý, by sme, jak včelka z kvietkov, sladký mäd mohli sajeť z nášho učiteľa slov.

K dobrému a pravdivému, jak knihy ukazujú, daj

do srdce našich sily, by sme po ceste tvých prikazov vždy chodili.

4. Pilná žiačka.

Maria rada chodila do školy. S pozornosťou počúvala vyučovanie. Poslúchala učiteľa. Lekciu (úlohu) sa vždy dobre naučila. A zadanú úlohu usilovala sa bez chyby vypracovať. Maria bola pilná žiačka. Také dieťa stáva sa zo dňa na deň múdrejším a schopnejším. Jeho učiteľom a rodičom spôsobuje mnohé radosti. A ho miluje každý človek.

5. Dobré dieťa v škole.

Dobré dieťa pekne sedí, sem a tam sa neobzerá. V oči hľadí učiteľa, keď sa tento s ním rozmlúva.

Pekne, hlasne odpovedá, aj otázku opakuje. A takto vec prednesenú z jeho reči porozumie.

Keď čítajú, v knihu hľadí, rozum tiež má ta upretý. Nepozera na suseda, ni na muchu čo tam letí.

Nečaká koniec učeni, na to myslí času nemá. Ponevác vie, že jak mnoho naučí sa, keď pozor dá.

S úctivosťou vždy prijíma dobrú radu učiteľa. Aj vtedy myslí na seba, keď len zlého žiaka karhá.

Dobré deti! ctite si tých, kto sú strážci duší vašich. Učením, dobrým držaním spôsobíte radosti im.

6. Lenivý žiak.

Ondrej sa nerád učil. Vždycky omrzle išiel do školy. Nepozoroval na vyučovanie. Nikdy nečítal pozorne. Písmo mal také, jako škrabanie mačky. Aj úlohy zle vypracoval. Napomínanie učiteľovo si zhola nič nevsímal. Mnohokrát bol pokutovaný. Ale ani na to nič nedbal. Po viacročnom chodení do školy dali ho rodičia na remeslo. Majster jeho posielal ho i potom do nedeľnej školy. Ondrej ale vyhyboval škole. Radšej sa hral na gombíky, chytí l ryby alebo vtáčence. Konečne prišiel čas, kde mal byť prepustený za tovaryša.

Teraz sa ale mal vykázat so školským svedoctvom. Učiteľ medzitým nevydal svedoctvo lenivému žiakovi. Preto musel ešte ďalej učňom zostať. Napozatým naozaj chodil do školy! Mnohokrát oplakal svoju lenivosť, pokiaľ konečne po mnohom čase prepustený bol.

7. Hádka.

Farbu má jako sňah krásnu, čistú, bielu, než čoho sa dotkne, nechá na tom špinu.

Písavame všetci ňou na čierne veci. Zlato vyleštuje, i zem zúrodňuje.

8. Usmievajúce jablká.

Aleš a Ján chodili spolu do školy. Aleš musel chodiť popred Janikov byt (bývanie) a preto tento na neho čakával. Keď raz Aleš Janika ohlásil prišiel, nevidel nikoho v izbe. Na stole ale stál kôš naplnený jablkami. Jabĺčka tie boli veľmi pekné, a skoro sa na Aleša usmievaly. Aleš tiež usmievave pozeral na ne, a zvolal: «Jaj, či sú pekné tie jablká!» Išiel bližšie k nim a lepšie ich obzeral. V tom mu naraz prišla žiadosť koštovať z tých usmievavých jabĺk. Siahnul rukou do koša. V okamžení tom sa ale zarazil. Sám zľaknul sa toho, čo chcel urobiť. «Nie!» preriekol sám k sebe, «niečo podobného urobiť nesmiem. Keby to aj nikto nezvedel, videl by ma Pán Boh.» V tom sa obrátil a chcel von ísť zo svetlice. «Len zostaň» ozval sa hlas k nemu. Jedon starý človek vyšiel zpoza pece, ktorý tam bol ležal. Aleš sa zľaknul, ale ten starec hlasne premluvil k nemu: «Neboj sa! nič ti neučiním. Ty si dobrý chlapec. Naplň si teraz vrecká tými jablkami. Ale nikdy nezabudni, že je Boh všade prítomný a že všetko vidí.»

9. Nechajte prísť malých ku mne!

Umdlený od práce dennej sedel milý Spasiteľ, chtiac len málo odpočinúť a zas učiac ísť ďalej.

Nemocných bol uzdravoval, vyučoval zástupy, smutných tešil svojim mocným slovom božskej útechy.

I matky hľa, svoje dietky na ramenách prinášajú, by Spasiteľ ich požehnal, srdečne si žiadajú.

Ale učenníci jeho matkám prístup bránili. «Nechajte ho odpočinúť, ustal dneská» pravili.

Matky sa v tom zarmútily, Ježiš riekol vlúdne: «Nechajte prísť malých ku mne, lebo takých je nebe».

10. Závistlivý žiak.

Alexander povolal raz viacero svojich spolužiakov na odpoľudnia ku sebe. Išiel tiež Ludvik aj Rehor. Alexander vyniesol svoje hračky: šablú, pušku a drevených vojakov. Ukazoval aj jeho obrázkovú knihu. Jako toto pozerali, zostal Rehor naraz omrzlým. Tvár jeho zbledla, a vyzeral jako by mu niečo chýbalo. Alexander išiel pre iné hračky. V tom sa opýtal Ludvik Rehora: «Čo ti chýbí, že si taký omrzlý? Nepáča sa ti tie pekné hračky?» Rehor odpovedal: «Čože mám z tých pekných hračiek! Veď je ani jedna nie moja!» Na to Ludvik takto riekol: «Ale sa predsa môžeš hrať s nimi, a vôľu tvoju pokochať na nich.» «Nie!» hovoril Rehor, «čo je cudzie, to mňa neteší. To mi ešte omrzlosť zapríčiňuje.» Na to Ludvik prísne hľadel do očí Rehorových a pravil mu: «Počuješ, Rehor! Ty si dnes nie dobrý chlapec. Ty závidíš Alexandrovi. Závist je ale veľký hriech.»

11. Po učení.

Bože! bez požehnania tvojho ani štepa niet zeleného. Rozum náš sa darmo ustáva, keď nebeská tvá milosť práce nepožehnáva.

Ach, ráč nás všetkých požehnať! K pilnosti, k učeníu povzbúdzaj. By, čo myseľ, srdce pojalo, to k sláve mena tvojho, nám k spaseniu slúžilo.

12. V čas pokrývania domu.

Hore strechu poskladajte, a budovu dokonajte. Vy, keď príde sňah, dážď, búrka, nepremošklo w izbu dnuhá. Prosimte ťa: Bože dobrý! chráň domček i ľud w ňom zbožný! Winice i wšše sypárne naplň tvoje požehnanie. Vy sa tak chudobným dalo, a gazdowi tiež zostalo. Stále, chlievy i masštale od nehody chráň nám stále. Daj w dome tichosť, poriadok, pokoj ľuďom z roka na rok. Čistota a miernosť swätá w ozdobu domu nech datá. Ľudia domu nech sú čilí, dobré wíno nech ybí; keď príde práce odmena, nech je plný súdok, jama. Dvere, bránu nech otvorí sirote i jobrákowi. Keď hosť príde i odchádza, zehnanie z úst nech vychádza. Bože! buď strážcom toho domu, odvráť každú zlú nehodu. Len tak dlho bude môcť stáť, keď ho budeš Ty zdržovať. Ľubi, dom od ohňa, vody zachraňuj teraz i na wždy. Sneh hotové je stawánie: strechy domu hor sfladenie, w ňom hospodár i s čeladou chwál Boha s wrúcnou modlitbou.

13. Početná rodina.

Zavčas rána vstal manžel i manželkou svojou. Rannjšiu modlitbu spoločne vykonali. Ďakovali Pánu Bohu, že ich aj s dietkami od všej nehody zachrániť ráčil. V tom vyšlo slnko. Prvé jeho papršky hodilo na sedem ešte spiacich dietok. Rodičia hľadiač na ne, preriekla matka takto: «Sedem ich je! Ťažko nám ich príde vychovať.» A zarmútila sa oná dobrá matka, lebo bola veľiká drahota. Otec ale riekol usmievave: «Pozri matko! Či neleží a nespí všetkých sedem? Či nemajú všetci siedmi červené líčka? Či tie papršky slnečné nehovoria, že sa Boh o nás všetkých stará?» Keď potom z tesnej izbičky vykročili, stálo v jednom rade sedem párov čižmičiek predo dvermi. Každý pár bol jedon od druhého menší. Keď matka zazrela to množstvo obuvy, pustila sa do plaču. Otec ju ale tešil. «Prečo plačeš matko? Keď už Boh dal všetkým tolko nôh, prečo by ťa mal trápiť ten obuv? Dietky naše dôvernosťou prosia od nás, čo potrebujú. A my by sme sa s menšou dôverou obracali k Bohu, ktorého dobrota je nekonečná? Pozri! Boh učinil už svoj deň. Poď, chyťme sa z vesela k našej dennej práci!»

Na to sa dobrí rodičia chytili do práce. Boh žehnal ich. Oná početná rodina v ničom núdzu netrpela.

Kto v Boha dôveruje,
v ničom núdzu nezkusuje.

14. Rodičia.

Zrak mojich rodičov na mňa pozoruje. Od nehody duše, tela ochraňuje. Veselo hor vstanem, keď zasvitne ráno. A keď príde večer, usnem ticho, milo.

Od nich som sa učil Boha poznávať, ktorý opravdive miluje nás deti. A tak dľa jejich slov otcom ho menujem, od neho mám všetko, aj ja ho milujem.

15. Bohabojný otec.

Jedon otec šiel zavčas rána na pole pracovať. S ním išiel aj jeho sedemročný chlapček. Bolo krásne, jasné ráno. Chlapček veselo kráčal popri otcovi. Slnko práve vychádzať počalo. Otec si zosňal klobúk s hlavy, oči k nebu pozdvihol a voľačo k sebe hovoril. Chlapec to vidiac, opýtal sa otca: «Milý apko, prečo ste zosňali klobúk a čo si to hovoríte?» Otec odpovedal: «Syn môj! keď vidím vychádzať slnko, myslím na Pána Boha. Aj teraz som sa modlil v tichosti. Viď syn môj! slnko, a všetko, čo vidíš, stvoril Boh. On všetko tak krásne učinil. — Miluješ-li, syn môj, i ty dobrého Boha?» «Ó áno» odpovedal chlapec a slzy zaligotaly sa v očiach jeho.

16. Dobře vynaložené peniaze.

Jedon stolár vyrobil mnoho peňazí a predsa žil veľmi jednoducho. Jeho sused tokár nemohol ho do konca vystáť, a takto k nemu prehovoril: «Ale sused! kam že dávate vaše peniaze?» Stolár odpovedal: «Jednou čiastkou výdelku môjho platím dlžoby, druhú ale čiastku dávam na úrok». «Susedko,

len žartujete!» pravil kolár, «veď nemáte ani dlžôb, ani istín (kapitálov).»

«A predsa je tomu tak!» odpovedal stolár. Čo rodičia moji na mňa vynaložili, považujem to jako dlžobu. Tú zpiatky zaplatiť musím. Čo ale ja na moje dietky vynakladám, považujem to zas ako na úroky daný peniaz.»

17. Sirota.

«Milá mamko! slúbila ste, že na deň Gregora kúpíte mi knižku, bársby jako bola drahá.»

«Kúpim, syn môj! keď ma len Boh do tých čias zachová, dá i zdravia, prácu moju peniazmi požehná.»

Milá mamko! nemám klobúk, kedy mi kúpíte? Kabanička tiež zodratá, hľadte! lež nekvíte!»

«Nermúť sa len, syn môj milý! Vieš, že otca nemáš. Tys' chudobný, trpeť musíš, Boh vidí, dobre znáš!»

«Viem to dobre, milá mamko! že si otca neznám, a že som chudobné dieťa, preto i šiat nemám.»

«Uspokoj sa, syn môj milý! Boh sa o to stará, len dobrý buď, k nemu vzdychaj, tak ťa aj požehná.»

Rád chodieval malý chlapec, sirota, do školy, dobrým srdcom Koloman pán opatril mu háby.

Dostal klobúk i knižočku v Gregora Svätého. Že dobrý bol, tak staral sa dobrý Boh o neho.

18. Bohabojné dievča.

Jakub bol sám doma so staršou sestrou Annou, i povedal jej, sami sme doma, poďme si v niečom pomaškrtiť.

Sestra riekla: «Ukáž mi len miesto, kde by nás nikto nevidel».

«Poďme do komory na smotánku!» narádzal Jakub.

Anna odpovedala: «Paholok rúbe drevo na dvore a uvidel by nás cez oblok».

«Teda poďme do pitvora, tam na polici je mäď» riekol brat.

«V pitvore videla by nás dievka, ktorá tam pred pitvorom kúdeľ pradie» odvetila Anna.

«Poďme teda do pivnice na jablká! Tam je tma a nikto nás tam neuvidí.»

Anna odpovedala: «Bratre, či naozaj myslíš, že nás v pivnici nikto neuvidí? Či nič nevieš o oku božom, ktoré aj prez stenu a tmu vidí?»

Jakub sa zarazil a za chvíľu pravil: «Pravdu máš, milá sestro! Na to som ja nepomyslel. Boh nás vidí i tam, kde nás oko ľudské vidieť nemôže».

Anna dodala: «Tak je! Boh hľadá aj do srdca každého človeka, zná všetky skutky jejich a zná aj najtajnejšie myšlienky a žiadosti naše. Preto bojme sa pred vševedomým Bohom niečo zlého myslieť, žiadať, mluiť a činiť».

19. Dobré dieťa doma.

Dobré dieťa sa prv nehrá, pokiaľ úlohu svoju nevie; neb ináče jaká radosť duševná mu z hračky príde?

Keď zo školy domov príde, rodičom svým ruku bozká: «Pochválen buď Ježiš Kristus!» znejú z nevinných úst slová.

Tážu-li sa na učenie, odpovedá im veselo. Také dieťa je rodičov čistá radosť a ich blaho.

Ihneď po krátkom odpočinku berie zas do ruky knihu. By sostúpil, ho osvietil, modlí sa k Duchu svätému.

Potom sa už začne učiť, lež tam, kde krik nepanuje. V ten čas nemyslí na hračky, lež len na úlohy svoje.

Vie v dome uctiť každého, nevadí sa so sluhami. S rodičovským povolením delí pokrm svoj s lačnými.

Pri hračke sa nenazlobí, veď to činí len dieťa zlé. Slušne chová sa k súdruhom, vždy priateľsky a úprimne.

Ešte jedno najsvätejšie, čo má dieťa doma činiť: Rodičov svých vždy poslúchať, Pánu Bohu povďačným byť.

Deti dobré! ctíť, milovať povinné ste svojich rodičov; odmena vás čaká božia, žiť na zemi mnoho rokov.

20. Nesvorní bratia.

Jedon majetný gazda mal sedem synov. Títo v ustavičnej roztržitosti žili medzi sebou. Ich nepriatelia použili príležitosť túto a namáhali sa, jako by mohli priviesť nesvorných bratov o dedičstvo.

Otec ich shromazdil do kola pred seba. Vzal jedon sväzok, v ktorom bolo sedem palíc dovedna sviazaných a riekol: «Synovia moji! ktorý z vás tento sväzok prelomí, ten dostane vzáctny dar odo mňa».

Rad-radom sa pokúsili onen sväzok prelomiť. Ale ani jedon z nich nemohol to vykonať. Konečne každý riekol, že je nemožné ten sväzok prelomiť. Otec sa usmial. Rozviazal sväzok a palice po jednej polámal.

«Oj!» skríkli synovia, «tak je to veru ľahko. To by i malé dieťa mohlo učiniť.»

«Vidíte, synovia moji!» hovoril otec, «keď nebudete svorní, stane sa s vami tak, jako s onými palicami. Tieto jednotlivé i dieťa ľahko môže polámať. Keď ale zostanete svorní, stanete sa mocnými, jako ten sväzok bol. A tak vás napozatým nikto nepremôže.»

Synovia jeho si to dobre zachovali. Viacej sa medzi sebou nehašterili.

21. Snášanlivosť.

Patríte na tie hviezdy mnohé, ktoré putujú na oblohe, jedna s druhou sa nesrazujú, bo vzájomne si vyhybujú. Ó bár by sa tak znášaly vždycky aj dievky na zemi?

22. Nehrajte sa na strelnú zbraň!

Jedon kupec mal dvoch synov. Jednomu minulo 8, druhému 6 rokov. Kupec ten musel mnoho cestovať. V ten čas vždycky pár nabitých pištôľ pri sebe nosil. Prijdúc domov, vše buďto vystrelil, alebo vyťahol nábitok z pištôľ von. Deťom jeho nebolo ale slobodno ani po prázdnych pištólách siahať. Jedného času, prijdúc kupec z cestovania domov, zabudol pištole vyprázdniť. Druhého dňa musel zas z domu odísť. Pištole zostaly na stole. Jedon z chlapcov tých, keď sa hrali, zazrel tie pištole. I nahováral svojho brata, aby sa hrali na vojakov. I cielili jedon na druhého s pištolmi. Starší čítal: raz! dva! tri! — V tom pištole vypálily. Matka hrmotom pištôľ prestrašená, bežala do nútra, a hrúza, synov svojich našla mrtvých.

Hľa! neposlušní chlapci jedon druhého o život priviedli (pripravili), rodičom ale náramný žiaľ a smútok zapríčinili.

23. Dobré deti.

Tri malé dievky, dvaja bratia a sestra sedely w zahrade. D ich apfomi a mamke sa rozprávaly.

Starší chlapec riekol: «Náš apfo mi wčera kúpil novú knihu». Mladšia sestra pokračowala: «Ja som dostala w nedelu od mamky peknu fiertuffku». Menší chlapec pomedal: «Na wečer dostaneme od mamky masla a koláčow». «Zafi sú dobrí náš apfo i s mamkou!» howorily deti medzi sebou. Nato wyprávaw starší chlapec o jednom diewčatku, ktorému rodičia zomreli, a ono zostalo úbohóu sirotou. Deti jedno na druhé pozeraly. Konečne ten menší chlapec takto preriekol: «Náš dobrý apfo a mamka nesmú zomreť!»

Nezadlho wofšly do swetlice. Túlily sa k svojim rodičom a welmi dobre sa cítily.

24. Dobrý brat a dobrá sestra.

Bol pekný jarný deň. Otec chcel vyvieť svoje dietky, Jula a Líziku, do peknej zahrady. Zahrada tá ležala na kopci za mestom.

Otec sa išiel obliekať. Za ten čas ostaly deti v izbe samotné. Radovaly sa, že môžu ísť do zahrady. Julo veselo poskakoval. Z nepozornosti rozbil hlinenú nádobu, v ktorej krásny kvet zasadený bol.

«Oj, škoda!» riekla Lízika a zdvihla kvet hore. Práve v tom vkročil otec do svetlice.

«Čo si urobila? Lízika!» riekol otec namrzene.

«Ó, milý otče!» riekla Lízika smierlive, «prosím vás, nehnevajte sa.»

«Aby som sa nehneval?» odpovedal otec, «dobré! nehnevám sa! Ponevác by si mi ale mohla aj v zahrade škodu uiniť, nevezmem ťa so sebou.»

«Ja vďačne zostanem doma» riekla Lízika, «len sa nehnevajte, milý otče!»

Julko sa nemohol ďalej zdržať. Pustil sa do plaču a zajikave riekol: «Milý otče! Lízika nerozbila ten kvietnik. Ja som ho rozbil! Ja musím doma zostať.»

Otec pobozkal obidve deti. Slzy ligotaly sa v očiach jeho, a hovoril: «Ponevác ste tak dobrí jedon oproti druhému, jako sa na brata i sestru sluší, môžete ísť obidvaja so mnou.»

A tak všetci traja, radujúc sa, išli do krásnej zahrady.

25. Cti otca svojho i matku svoju!

Cti otca svojho i matku svoju! Hľaď na strom zelený, jak ku pňu ratolesti své ohybuje, a zemi sa tak pokloňuje.

Cti otca svojho i matku svoju! Dľa Spasitelovho príkladu. Jak rodičom svým bol poslušný, zanechal vám príklad výborný.

Cti otca svojho i matku svoju! By si dlho žil na

zemi tu. Len tak Boh splní zaslúbenia, keď zachováš to prikázania.

26. Vďačný syn.

Ondrejko, syn chudobného robotníka, prišiel do susednej dediny a pýtal sa bohatého gazdu, či by ho neprijal do služby. «Jak chceš husy pásť,» hovoril gazda, «dostaneš jest a ročitého platu šesť zlatých.» Ondrej bol spokojný, ale prosil gazdu, aby mu dával z toho platu každú nedeľu toľko, čo mu na týždeň pripadne. «A čo chceš robiť? Snáď by si to ľahkomyselne premárnil? pýtal sa ho gazda prísne. «Nie tak» odpovedal Ondrejko, «mám otca starého a chorého doma, tomu polovičku z tých peňazí zanesiem, a druhú polovičku budem si odkladať na šaty.» Reč tá ľúbila sa gazdovi, i privolil k tomu, a dobrý syn nosil každý týždeň pár groší svojemu otcovi, a za ostatné groše, čo si za celý rok naodkladal, kúpil si nové šaty.

Nebuď márnokratník, uč sa groš šanovať,
Aby si mal spôsob núdznych podporovať.

27. Paškrtné dievča.

Hankina matka mala mnoho práce v kuchyni. I riekla k svojej dcéruške: «Hanka! tu máš kľúče od komory! Prines chytro pár vajec».

Keď Hanka do komory prišla, obzerala sa: či by nenašla voľačo pod slinku. Zazrela na polici mädivé hrnce. Veľmi ťažko vyliezla hore a vstrčila prst do hrnce. Ale aj! Voľačo ju veľmi uštiplo. Kričiac, vytiahla prst von. A hľa! na prste tom visel jedon veľiký rak. Pred pár dňami predala matka mäd. Kúpila rakov a položila ich do toho prázdneho hrnce... O tom Hanka ale nevedela. Na jej plač príbehli domáci ľudia. Na Hankinom prste visel ešte i vtedy rak. Len s biedou mohli jej ho s prsta zosňať. Jak veľmi ju bolel prst. Jak veľmi sa haňbila pre svoju paškrtnosť!

28. Keď ja zomrem...

Keď ja zomrem, duch môj vynde von z tela. Pôjde hore do hviezdnatého kraja. Od ľudí sa vysťahujem ta k Bohu. Telo moje tu uložia do hrobu.

Vstúpim raz po dlhej ceste tam zhora ticho, tajne v malom domku do dvora. Tam na dvierka domu toho zaklepem, v ňom bydliačich mých rodičov obejmem.

29. Vyhodený kameň.

Koloman bol veľmi nerozvažiteľný chlapec. Rodičia ho preto často kárali.

Raz hádali sa chlapeci medzi sebou, že ktorý z nich vie lepšie hádzať. Koloman tvrdil, že on. Chlapeci mu zapierali. Na to sa Koloman rozpálil a zodvihol kameň so zeme. «Či vidíte tam tú jablň za plotom!» vykrikol.

«Vidíme» bola odpoveď.

«A to jablko, ktoré s pravej strany na konci ratolesti visí?» spytoval sa.

«Aj to vidíme» odpovedali.

«No, ja to jablko na prvé vyhodenie dolu zroním» odpovedal Koloman.

«Nuž ale jak sa niekto v zahrade trafi, ľahko môžeš doňho hodiť» preriekol jeden opatrnejší chlapec.

«Ej čo!» riekol Koloman nerozvažiteľne. «Nenie tam nikto.» Na to vyhodil kameň. Jablko pravda zronil. Ale v tom okamžení bolo slyšať boľastné skriknutie. Skriklo to susedovo dievča. Kameň mu práve do čela trafil. Z čela úbohého dievčata skoro cícerkom krv tiekla. Bola dlho nemocná, a znak rany jej navždy na čele zostal. Kolomana prísne potrestali. Uznal, že to zaslúžil. A pozdejšie, kedykoľvek to susedovo dievča videl, bolo mu ľúto, že tak nerozvažiteľne jednal.

30. Kôň.

Kôň je pekné zviera. Hlavu pyšne hore pozdvihuje. Uši má končité, s ktorými pohráva a pozoruje. Krk jeho je štihlý a hladký. Dlhá hriva chveje sa mu s krku po hladkej šiji. Nohami drobčí, jako by skoro tancovať chcel.

Keď ho dobre opatrujú, dostáva srsť hladkú a bliskavú. Na kopytá mu pribijajú železné podkovy, by ich po skalnatej ceste nezodral, alebo po ľade a skalách sa nekĺzal.

Najradšej žerie ovos, datelinu a seno.

Keď ho do koča alebo do voza chcú zapriať, tak ho najprv oštverňajú. Na dobrého koňa netreba bič; poslúcha na slovo kočiša.

Rozumný gazda nepretahuje koňa nemierne. Nepreháňa, alebo nebije neludsky. Veď aj kôň boľasť cíti.

Koňa potrebujú aj k jazdeniu. Dobrý jazdec rád vidí svojho koňa. Radšej sám nejie, len aby mu kôň nehľadoval.

Niektorý kôň kope alebo hryzie. Okolo takého sa musíme pozorne obracať.

31. Vrabec a kôň.

Vrabec: Dosť máš ovsa. Aj sytý si jak vidím. Priateľu môj! nedal bys' aj mne pár zrn? Dve, tri zrná neučinia tak veľa. Zostane dosť aj na zajtra pre teba.

Kôň: Poď sem bližšie, ja nedbám! Vo válove dosť zrna mám, čo si vezmeš, to tvoje.

Malý vrabec hneď ta letel. A dobrí spolu žijú, spolu žerú v pokoji.

Lež prišlo leto. Muchy sa množily, ktoré koňa ver znepokojovaly.

Teraz vrabec na to myslel čo činiť?

Chyťal muchy. Tak sa hľa chcel odslúžiť.

32. Krava.

Krava je nie tak pekné zviera ako kôň. Telo má far-
bavé. Čelo veľmi široké. Uši jej stoja na dve strany. Oči
má temné. Pysk veľký.

Ale krava je veľmi užitočné zviera. Dostávame od nej
mlieko, maslo a tvaroh. Aj chlieb i zemiaky nám o mnoho
lepšie chutnajú, keď máme maslo k nim. Kávu bez mlieka
veľmi málo pijú. I do koláčov dávajú mlieko aj maslo. Ej,
a tvarožník! To je len znamenité jedlo.

Krava odchováva teľa. Z telaciny býva dobrá pečienka.
Kožu kravskú a telaciu vyrábajú na obuv. Zhotovujú z nej
čizmy a črievice, aby sme nemuseli bosí chodiť.

Z vola máme dobrú hovädzinu a z jeho kože bývajú
dobré podošvy.

Z rohov kravských a volových dorábajú hrebene.

33. Ošípaná.

Ošípaná je veľmi nečisté a žravé zviera. Dokuď žije, ne-
prináša človekovi žiadon úžitok. Po smrti ale tým väčši. Jej
mäso je i čerstvé i zaúdené veľmi chutné. Ošípanú kŕmime
na sadlo a slaninu. Keď je už dosť tučná, tak ju zabijeme.
Z jej vnútorných čiastok sa pripravujú klobásy a jaternice.
Slanina sa odoberie a zavesí sa jako šunky (kýti, hýžky) a
ostatné mäso do komína.

V dome najviac z válova sa chovajú ošípané. Žerú ze-
miaky, tekvice, prhlavu, repu, kukuricu, jačmeň, pomyje a
mnohé iné. Na paši vyrýva nosom čili rypákom chrústov a
červikov zo zeme. Aj mrcinu ešte vyhľadá. V horách ale žerú
žalud a bukvu. Veľmi radi sa váľajú v blate a v kalužách.

34. Ovca.

O ovci sa hovorí, že je veľmi sprosté zviera. A voľačo
je v tom. Keď na príklad v čas nešťastného požiaru niektorá
v strachu do ohňa skočí, tak celý krđel rúti sa za ňou. Keď

valach hodí liatovec, t. j. malý zvonček do vody, hneď aj viac oviec za ním skočí.

To je ale dobre, že sme nie utisnutí na jej rozumnosť. Dost na tom, že jej môžeme vlnu obstrihať.

Ovca nám dáva dobré, mastné mlieko, z ktorého sa robí syr, oštiepky a zdravá žinčica.

Jej mäso sa nechá rozličným spôsobom chutne pripraviť k jedlu.

Z ovčieho loja lejú sa sviečky. Z jej kože sa robia teplé bundy a kožuchy.

Mladé jahnenca na paši veselo poskakujú. Také sú, jako bystré deti. Ale baránkovia tito nečinia nikomu krivdu. Bárby len každé dieťa tak neškodné bolo, jako malý baránok!

35. Baránok.

Prečo plačeš, baránku, tak horko žalosťne? — «Odíšla mi mamka. Hľadám ju boľosťne».

Ďaleko od matky, keď si tak vzdialené, snáď bojíš sa toho, že budeš krivdené?

«Bát sa ja nebojím! Jej trápi ma iné. Kado bych pri mamke bolo hneď tej chvíle».

Lež matka v zahrade trávičku sfľbala. Vy mladé slyšala, ť nemu ponáhľala.

Z ovca i jahňa wisse len zblacaly, tak jedno druhému znaky ťi dávaly.

A malý baránok hlas matky swej poznal. Hneďky ť nej priskočil a s matkou sa kochal.

36. Pes.

Kôň nám pomáha silou svojou pri prácach. Krava nám dáva mlieko. Ovca vlnu. Pes ale nás stráži a opatruje domy. Z jeho opatrnosti mnohokrás väčší užitok máme, nežli z mlieka a vlny. Preto sa psovi tak dobre vedie, že môže aj so svojim gazdom v svetlici prebývať. Za túto dobrotu odsluhuje sa pes gazdovi svojmu vernou a užitočnou službou.

Domáci pes cez celú noc neunavne obehuje po dvore.

A jestli niekoho zbadá, hned ho brechaním (štekáním) onlási gazdovi. Valaský pes nezpúšťa z oka stádo svoje. Poľovný pes vyhľadá zverinu a zastrelenú prinesie svojmu pánovi. Za tieto jeho služby nič iného nežiada, jako dobré zachádzanie s ním a niektoré pozostatky jedla.

Keď ho vlúdne oslovíme, aneb pohladkáme, radostne vykakuje, stáva sa ochotným a ruku oblizuje. Keď ale mrzute pozremo naň, alebo ho hrešíme, bojzlive sa túli na stranu.

K cudzím psom je nie radno sa približovať a ich sa dotýkať, ponevác uhryznutie psa mnohoráz veľké nehody zapríčiňuje.

37. Mačka.

Pes a mačka sa nie veľmi spolu znášajú. Rozopru obyčajne počína pes, ale potom ustúpiť musí. Keď ale mladá mačka a mladý pes spolu rastú, mnohokrát sa lepšie znesú, nežli brat so sestrou.

Vo dne mačka najviac len sem i tam lenive obchádza. Ale večer veľmi čile myši loví. Keď zazre, jako sa myš do diery skrýva, aj ona sa pred diery utúli. Čihá na jej vylezenie. Keď sa tak myš z diery na novo ukáže, rýchle ju mačka za hrtan chytí. Biedna myš sa nadarmo hádže. Mačka ju sice zo pár ráz pustí, ale len pre hru. Zase ju hned poznovu chytí. Zahadzuje ju, jako loptu. Konečne ju trápne usmrťi.

To je veru nie pekne od mačky. Niektoré deti sa tiež naučia od mačky tejto ukrutnosti. Trápia chrústov, muchy alebo iné drobné zvieratká.

Škodlivých živočíchov je sice slobodno zabiť, ale mučiť nikdy.

38. Myš.

Psa a mačku prijíma sám človek do domu. Myš sa ale bez volania uhniedzí doňho. Ináče by bola veľmi zábavná domáca priateľkyňa, keby len tak lakotná, čili mlsná nebola. Maslo, syr, slaninu, koláče aj chlieb popaškrtí.

Malé dievčence sa mnohoráz väčšmi boja myši, nežli leva. Kdežto predsa nikomu neublíži, ba je bojzlivejšia od zajaca.

Mnohoráz najmenšieho šuchotu sa tak zlakne, že aj najmilejšiu jej korišť tam ponechá a jako šialená do diery uteká.

Mačka je smrteľný nepriateľ myši. Či ju na povale alebo v pivnici, či v stodole alebo v maštali dopadne, učiní koniec jej životu.

39. Sliepka.

Sliepky vrtko pobehujú po dvore. A jako im dobre pristane ich biely, čierny, červený a strakatý pierový odev, ich hrebienky a kochlíky. Najkrajší je medzi nimi kohút. Jeho perie je skvelé. Na nohách má ostrohy, jako nejaký jazdec. Medzi sliepkami si pyšne vykračuje. Keď niečo najde k pokrmu, volá ta sliepky. Keď sa dobre nažere, vyjde na smetisko, alebo vyletí na plot a kikiríka.

Viac kohútov sa neveľmi radi znesú v jednom dvore. Už aj malé kohútiky sa bijú medzi sebou.

Pred večerom idú sliepky do ich hospody. Za to ale ráno tým včasia vstávajú. Kohút hneď na úsvite vyvoláva jeho kohútim jazykom:

Kto včas ráno vstáva, Boh ho požehnáva.

40. Mojej mamky sliepka.

Či ti dobre! mamko sliepka, tu prebývaš vo svetlici. Hľa, dobrý Boh ti dobre dal, nemrzneš von na ulici.

Prechádzaš sa hore-dolu. Vše vyskočíš aj na truhlu. Keď sa ti chce kodkodákaš, nevyženiem ťa von z domu.

Horká vyhnal! nevyženú. Jako holuba chovajú. Ni malý kráľ žije lepšie, konopné semä mi dajú.

Preto vidíš mamko sliepka, statočne že sa tu spravuj. Moju mamku vždy obdaruj vajíčkami, tak sa usiluj.

Vystri uši, dunčik malý! teraz k tebe gazda

sloví: Tys' už starý sluha v dome v vždy si nám slúžil verne.

Aj naďalej dobrý zostaň, na kuriatka chuť nedostaň. So sliepkami ži v priateľstve, v mojej mamkinom gazdovstve.

41. Hus.

Pozrite len tie malé žlté zvieratká! Či sú to nie malé húsatá? Veru sú to ony! Hľa, jako sa bojí o ne hus stará. Sotva by myslel človek, že z týchto drobných zvieratiek, môže byť tak veľký vták. Pravda, keď si dobre vec rozvážime, nemáme sa čo diviť na tom. Otec mi to povedal, že ten najväčší topol voľakedy bol menší od môjho malého prsta. Veď ešte aj ja sám chcem väčším byť.

Keď je veľa husí spolu, ustavične gágajú. Gagotanie to je ich rečou. Jestli niektorá hus zostane nazad od krdla, nuž tak dlho kričí, dokým sa len nesíde so svojimi kamarátkami. Je to vtedy radosť! Všetky k nej nahaľujú gágory svoje a srdečne ju vítajú.

Jako kohúti, tak podobne aj gunáry sa spolu neznášajú. Silný prenasleduje slabšieho. Husy sa potom na silnejšiu obranu spoliehajú.

42. Holuby.

Holuby sú veľmi milé, krotké zvieratká. Niekedy aj na streche domu odpočívajú. Vtenkrát zobákom veľmi starostlivo usporiadajú si svoje perie. Preto sú vždycky tak úhľadné. Každý pár má svoje osobitné hniezdo. Na vajciach zamieňave sedia. Mladé holúbky sú celkom bezperé, holé a nevládne. Ale staré ich ohrievajú a živia. Konečne si vedia aj samé sebe pohámať. Mnoho mladých holubov ľudia zabijú a pripravujú z nich pečienku.

V čas sejby sa majú holuby zatvoriť, lebo ináče mnoho zrn vyberajú zo zeme. V čas žatvy ale môžu byť vypustené. Veď vtedy len vypršané zrná sbierajú. Čez zimu sa holuby

musia kŕmiť. Na volanie gazdovo náhle pospiechajú, a im nasýpané zrno s radosťou prežierajú.

43. Včela a holub.

Do potôčku pri hájičku padla včelinka; utopila, zahynula by tam chudinka.

So stromčoku, v tom hájičku, to holubička tá zazrela, a poliala ju tam slzička.

Hneď odtrhla a hodila malý lístoček, svej včelinke a družinke v čistý potôček.

Včelička však s veľkou prácou na list vyliezla, a po ňom sa šťastne zase k brehu odniesla.

Potom zase v rannom čase ticho sedela holubica na vetvičke a nevedela, žeby na ňu se svou zbraňou mieril myslivec, skoro by ju bol zastrelil ten krutý lovec.

A tu spešne, zviera vďačné, malá včelička priletela, poranila toho človečka.

Ten sebou hne, zbraňou trhne, rana vylietla, holubička s konárička zdravá odlietla.

44. Bociaň čili čáp (bogdál).

Bociaň je pekný vták. Perie jeho je biele a čierne. Jeho dlhý zobák a vysoké nohy sú červené. S jeho veľkými krásnymi očami hľadá na tých, ktorí mu neučinia krivdu. Jeho vysoké nohy mu konajú dobrú službu. Často chodí vo vysokej tráve na lúkach, buďto sa brodí v močarínach, alebo na brehu potoka si vykračuje. S dlhým zobákom snadno lapá žaby, hadov, jašterky, kobylky, myši a iný škodlivý hmyz. Bociaň je preto užitočný vták. Ľudia ho radi vidia. On to zaiste vie. Preto si stavia hniezdo na vrchu strechy (dachu) za komínom a na väzách. Hniezdo si zhotovuje z prúta a z pažite.

V auguste sťahuje sa od nás za more do teplej Afriky,

ale na jar sa zase navráti. Z jeho príchodu sa každý teší. Prečo? — Deti ho s veselými piesňami vitajú. On ale len klepaním berie účasť vo speve, lebo nemá hlasu a preto ani kričať, ani spievať nemôže.

45. Lastovičie hniezdo.

Zrútil si hniezdo lastovke! Čos to učinil neborke? Kam že sa teraz chudina, utiahne bezstrechá rodina?

To si myslíš; žes' tým získal? Naopak si veru získal! Len zlé srdce ukazuješ, keď zvieratá utrižňuješ.

Neplač, neplač, lastovičko! Veď je leto, a hniezdočko vystaviť ti ja dovolím, v mojom dome hor pod krovím.

Kde ja bydlím, môžeš bydlieť, hospodné nebudeš platiť. Len včas ráno pred svitaním, obvesel ma svým spievaním.

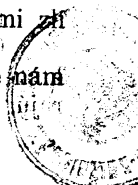
46. Zvieratá domáce.

Domáce zvieratá dávajú človekovi mnoho úžitku. Z veľkej čiastky nám domáce zvieratá potravu poskytujú. Niektoré z nich nám pomáhajú pri prácach našich. Látku k odevu nám skoro z väčšej čiastky len zvieratá domáce dávajú. Preto ich doma držíme. Preto sa staráme o ne. Jako je to dobre, že zvieratá máme.

Medzi tým nachádzajú sa okolo domu aj škodlivé živočíchy. Tieto je slobodno vykaziť, ale trápiť nie. Aj im trápenie spôsobuje bolesť.

Užitočné domáce zvieratá bijú a trápia len veľmi málo ľudí.

Ktoré domáce zvieratá nám pomáhajú orať? Ktoré nám pomáhajú bremená sem i tam odnášať?

47. Muška a dievčatko.

Malá muška raz obletovala kolom horiacej sviečky. Pri stole dievčatko sedelo. «Muška, muška!» hovorilo malé dievča, «daj pozor na seba!»

«Čože ma ty poučuješ?» riekla muška pyšne. Ale hľa, naraz jej obškrvky krýdla a padla do plameňa sviečky.

48. Lúčenie vtáčkov.

Na streche hor pri komíne lastovičky poletujú. Čo značí to ich lietanie? Čo to ich prespevovanie? Snáď sa už na cestu stroja, tuhej zimy sa tu boja. Nechcú odísť len tak ľahko, lež lúčia sa od nás takto: «Strechu, dom, plnú stodolu, zanecháme vás tu spolu. Ľudí dobrých Bože žehnaj! a nás na ceste sprevádzaj».

Sotvy skončia své lúčenie — Boh sprevádzaj ich letenie! Trepot krýdel zas zašumí nám v povetrí ponad hlavy. Bociane, holuby lesné volajú k nám tiež žalostne: «Boh vás žehnaj i s dieťkami, aj s vašimi priateľmi. Ktorí nás tu radi mali, hniezda zkažiť nám nedali. Dajže Bože, by na jar zas, uzreli sme všetch zdravých vás».

49. Zahrada.

Edmund a Etelka išli so svojím otcom do zahrady. Prijdúc ta, rozmlúvali sa takto:

Otec: Deti moje, pozrite do kola! Tieto plodiny rastú zo zeme a z povetria. Toto sú teda rastliny. O rastlinách hovoríme, že žijú. Ozaj prečo?

Edmund: Ponevác pokrm potrebujú.

Otec: Najsilnejšie rastliny sú stromy. Sú aj nízke stromy, ktoré hneď nad koreňom svoje ratolesti a vetve rozprestierajú. Ba jako sa menujú také rastliny?

Etelka: Ó, to sú kriky a kroviny.

Otec: Menujte mi niektoré kroviny a stromy, ktoré sa tu y zahrade nachádzajú.

Edmund: Toto je ríbezla, egreš, čili pôlka, ruža. To sú kroviny. Tamto je jablň, hruška, slivka, baracka a čerešňa.

Otec: Slivka, broskyňa, višňa a čerešňa majú svoje semä v tvrdej kôstke. Preto sa tieto menujú kôstkovitými. Jablká a hrušky majú v sebe jadrá, preto sa menujú jadernatým ovocím.

Edmund: Ale ozaj, z čoho býva strom?

Otec: Keď jadro do zeme zasadíme, vyrastie z neho, toľo samého, druhá rastlina. V semiačku je totižto jedno vypuklé očko. Toto sa menuje zárodokom. Z tohoto vlastne vyrastie rastlina. Jedna čiastka semäna zmäkne, zpuchne. Z tohoto sa živi zárodok, čili klík. Tak z tohoto malého semäna vyrastie veľký strom. Hľa, jak divným spôsobom sa to stáva! Voľačo podobného je žiadon človek nenie vstave učiniť. Nemáme-li teda príčinu všemohúcnosť a múdrosť Božiu obdivovať? Ale zo semäna takto vyrastené stromy neprinášajú ešte chutného ovocia. Stromy také sú len divé plánky. Človek ich ale zošlachuje.

Edmund: Jako sa to stáva? otče môj!

Otec: Skrze štepenie. Toto je ale rozličné. Vezme sa z dobrého šlachetného stromu minuloročný výhonok, ktorý my vrúblikom menujeme. Plánku zrežeme, rozštiepime a do rozkalu vložíme k tomu pristrúhaný vrúbel. Takto — pozorajte — ukážem vám. — — — Toto menujeme štepením do rozkalu. Alebo vyrežeme zo šlachetného stromu len jedno očko. Toto vložíme pod kôru od dreva oddelenú a zaviažeme. Takto pozrite! — — — A to sa menuje očkovanie. Na tento a podobný spôsob dochovávame z plánok šlachetnejšie ovocné stromy.

* * *

Pri inej príležitosti sa takto rozmlúvali:

Otec: Niektoré rastliny majú mäkké steblo, jako tu v kuchyňskej zahrade vidíte.

Etelka! Veď si ty už viac ráz bola i s mamkou v kuchyňskej zahrade. Povedz mi: jaké rastliny sú tu nasiate?

Etelka: Nasiali sme žltú a červenú repu, retkovku, uhorky, šalát, zeler, cibuľu, cesnak, kapustu a mnohé iné.

Otec: Veľmi užitočná bulovatá rastlina sú zemiaky. V zahrade sadievajú tiež hrach a fazuľu. Tieto menujeme luskovitými rastlinami, lebo ovocie jejich v luskách donášajú. Teraz poďme do kvetnej zahrady, kde sa ty, dcéra moja! tak rada bavievaš. Za včas jara ktoré kvietky vykvetajú?

Etelka: Voňavá marcová fialka, sňazný zvonček, žltá kaška, hyacint a voňavá konvalinka, ináč aj hruštičkou menovaná.

V lete kvitne ruža, tulipán, lalija, karafiat, čili klinčoky. V jaseň ešte slnečnik, georgíne, pištoky a iné nás rozveselujú.

Sozahrady rastlinami nám Boh mnoho úžitku a radosti podáva. Jablň, čerešňa, orech, baracka, slivka a iné stromy nás svojim ovocím obveselujú. Drevo z nich sa potrebuje buďto na oheň, alebo sa z niektorých zhotovuje i domáce náradie. Mnohé kroviny rodia k jedlu súce bobulky. Kuchyňská zahrada nám podáva rozličné živnostné rastliny. Z týchto niektoré požívame v lete a v jaseň. Niektoré ale odkladáme na zimu.

50. Dieťa a jablko.

Na stromčoku vo vrcholci spí si jablčko červené. Malý chlapec k nemu volá: «Zbuď sa, prosím ťa úprimne».

Zbuď sa, a poď dolu! — Čo by sa aj konár zohol! Ale jablčko spí, smeje sa, jako keby to len sen bol.

Chlapec sa už zarmútil. Chcel preč odísť. Na oblohe k slnku mluvil: «Ach, prosím ťa, zbuď zo sna jablko hore!»

Slnko rieklo: «Veľmi vďačne!» Na jablčko lúč pustilo. A lúč len naň svietil, budil, ale jablčko len spalo.

Sadol vtáčik na ratolesť, a tu chlapec poprosil ho. Vtáčik spieval, zo sna budil; ale jablčko sa nehlo.

Prišiel vetor, pofukoval. Mluví chlapec: «Prosím

pekne, povedz, že už dlho čakám. Snád sa už potom precítne».

Teraz vetor šuštal, pískal, — jablčko sa hneď vystrelo. Zbudilo sa z tuhého sna — a naraz so stromu padlo.

Hunčkajúcu postieľočku zanechalo. Chlapec zdvihne jablčko a k vetru riekne: «Ďakujem vám za to pekne!»

51. Čerešňa.

V Samkovej zahradke stála malá čerešnička. Túto on sám bol zasadil. V prvom roku sa jediná jedna čerešnička urodila na nej. Bola ale tak červená, jako krv. A tak sa zdalo, že má byť veľmi sladká. Samko s usmievajúcou tvárou odtrhol tú čerešňu a pospiechal s ňou k otcovi. «Hľa, oťče môj! tebe obetujem prvú úrodu stromčoka môjho», hovoriac a podal otcovi čerešňu. Otec jeho s radosťou prijal dar ten, a slza sa lisla v oku jeho.

O pár rokov na inom priestore stál utešený čerešňový strom v zahrade. Medzi tónistými jeho vetvičkami stá a stá čerešieň sa červeňalo. Otec priviedol Samka k tomu peknému stromu, objal ho, pobožkal a pravil: «Pozri, synu môj! tento strom je tvoj. Zo semiačka jedinkej-jednej čerešne vyriastol on!»

Čo deti pre svojich rodičov učinia, na tom vždy spočíva požehnanie Božie.

52. Štep.

Posadil som štep do zeme, by cez zimu spočíval. A keď na jar slnko hreje, sa mi krásne rozvíjal. V ten čas do žalúdka zeme púští svoje korene, v povetrí sa už rozvíja, ku slnku svú hlavu pne.

-Vetrík sa vše s ním pohráva. Listie poľubuje.

Vidí jak prúty vyháňa, i krásne prekvetuje. A malý štep z roka na rok vždy väčším sa stáva. Svou tónou nás ochladzuje, aj ovocia dáva.

53. Zahradník.

Jedon zahradník nasadil stromy rozličného druhu popri plote. Na stromoch z roka na rok väčšie a väčšie výhonky vyrastaly. Každú jar ale obrezával niektoré ratolesti, pretože mnohé nepravidelné výrostky škodia dobrým ratolestiam. Takto potom slnečné papršky lepšie prerážajú.

Zahradníkove deti nemohly to pochopiť: prečo ich otec obrezáva stromy? Otec im potom riekol príčinu obrezávania. A o niekoľko rokov videli, že stromy tie ovocie prinášajú. Čím väčšie a silnejšie ostávaly, tým viac ovocia rodilo sa na nich.

Aj deti sú práve také, jako mladé stromky. Rodičia a učitelia sú zas jako zahradníci. Boh obdaril deti dobrými a krásnymi schopnosťami. Ale často sa ukazujú v nich aj zlé náklonnosti. Z týchto pochádzajú zlé obyčaje, ktoré dobrému prekážajú.

Preto je potrebné, aby rodičia a učitelia viacej ráz k poriadku deti privádzali. Len tak môžu potom ich dobré schopnosti dobré ovocie prinášať. Dietky! nasledujte že teda s radosťou radu a napomínanie vašich rodičov a učiteľov.

54. Zahradník a kvety.

Pofukuje zimný vetor, studený dážď poprčuje. Hynú kvety už v zahradách. Slnce nesvieti, nehreje.

Prichádza zahradník a prikrýva zvädnuté kvetiny. Pohodne by spočivaly pod teplými zákryvkami.

Razom jaro znovu budí v zahrade všetky rastliny, ale sú pozatvárané a neni kto im otvorí.

Tu zahradník! Už otvára a preč zakryvadlá bere, Žeby vetor im neškodil, ku paličkám priväzuje.

Páli slnko, zem je suchá. Kviefa ovesuje hlavu. Veľké trápy, veľmi žízni, nemá čím uhasiť smädu.

Ale zahradník je zas tu. V kupe (putne) čerstvú nesie vodu. Že tak trápne naň čakaly, polieva im za to hradu.

Zahradník ale sviatok má. S vďačným srdcom tá kvetina pozdravovat ho prichádza. — Boží úsmev ju sprevádza:

*«Bud od nás všetch pozdravený, opatrovník náš milý!
dlhý život nech udelí ti s výsosti Boh jediný!»*

55. Burina.

Julka s v zahrade prechádzala so svojou matkou. «Podme, milá mamka!» tak mluvila dcérka, «k mojim kvetným záhonom. Pozrime: či mi už zišla rezedka?» Rezedový záhon sa už z ďaleka zeleňal. Julka s radosťou vykrikla: «Zišla, zišla, už je celý záhon zelený». — «Hneď uvidíme, milá dcérka!» riekla matka, «či máš príčinu sa radovať? Pod bližšie a skúmajme! Pozri, toto je tu všetko pichľavá žihlava. Toto tu je divý petržlen, čili bolehlav. To sú všetko nevolaní hostia, to sme ani jedno nesialy, lež vyrástlo samo z vypršaného semäna. Takéto, medzi zahradnými bylinami samé od seba vyrastené zeliny menujeme burinou. Pod len, zohnime na bok tento špinát! Vidíš, len pomedzi touto tie tmavo-zelené lístočky! To sú ony, ktoré si ty siala. To je tvoja rezeda. Burina veľmi škodí zahradným bylinám. Ne-nechaj ju vyrásť. Burina sa musí povytahovať, dokud je ešte malá, z pomedzi zasiatich bylín, ale opatrne, aby so s ne-užitočnou burinou i siaté byliny sa nevytrhaly. Pod teda, oslobodme od nej tvoju rezedu».

Pri plení takto hovorila matka k svojej dcéruške: «Burina je podobná zlému dieťaťu. Keď sa toto do dobrej spoločnosti zamieša, ešte aj dobrých pokazí». Varuj sa zlých! Obguj len s dobrými. 4

4

56. Cudzieho se netýkaj.

Krásne jablčko na strome nedá dieťaťu pokoja. Túži za ním, rado by ho dostať dolu so stromu toho. Len sa za mnou chlapi hore! Ja som hneď tam hore na strome. Krásne ovocie. Vidíte: Ja potrafiem, wy sbierajte! Chlapi isli ~~.....~~. Jablk dosti na sbieranie.

W tom, jak berú, ide ku nim stavec sšedý a mluví im: «Deti! w čej že to zahrade gazdujete tak nepekne? Kto je gazdom stromu toho? Owocie beriete jeho! Či tak s cudzím gazdujete! Deti, weď wy tu kradnete!» — Deti domov hneď bežaly, a že kradly sa haňbily.

57. Kráľovská odmena.

Jedon kráľ šiel raz na poľovku. V tom, jak išiel, videl jednoho starého človeka, ktorý práve sadil orechový stromček. I prišiel k nemu a pýtal sa ho: «Kolko máte rokov, človeče?»

«Osemdesiat mi už minulo, pane!» odpovedal stavec, «ale tak sa dobre cítim, jako by som len ešte tridsať rokov mal».

«A kolko rokov úfate ešte žiť?» pýtal sa kráľ ďalej, «keď ešte teraz taký malý stromček sadíte, ktorý len po viac rokoch ovocie prinášať bude. Prečo sa nadarmo ustávate?»

«Dobre viem, pane môj! že ja už pod zemou budem, keď tento stromček rodiť bude. Ale aj otcovia naši sadili také stromky, ktorých ovocia teraz my sbierame. Slušné je teda, aby sme aj my príklad otcov našich nasledovali». Odpoveď táto sa kráľovi zalúbila a podal starcovi za hrst dukátov.

«Ktože povie teraz» vykrikol stavec, «že som sa darmo ustával? Hľa, tento malý stromček, hneď v prvom roku, jaké skvostné ovocie mi priniesol!»

58. Orech.

Tento orech môj starý otec niekedy tu zasadil: Ovocie nejedol z neho, ani v tóni sa nechladil.

Nepracoval on pre seba, lež činil pre druhého. Teraz vnuci požívajú. Pamiatku žehnajú jeho.

59. Sýkorka.

«Pozri tú peknú sýkorku tam na jabloni!» zvolal Lórenc na jeho staršiu sestru, Evu. «Ja ju musím chytiť.»

V tom vyliezol na strom. Postavil tam klietku na sýkorku. Potom sa ukryli so sestrou medzi zahradné kroviny a striehol na vtáčka. Sýkorka skutočne do klietky skočila. Lórenc znovu vyliezol na strom. Ale jako chcel vtáčka z klietky vyňať, padol aj s klietkou dolu. Sýkorka ušla. Lórenc si ale poranil ruku a krvácal. «Chudáčik!» riekla Eva, «teraz už viac za sýkorkou nepolezieš na strom. Ešte by si si mohol ruku lebo nohu zlomiť». «Ej» riekol Lórenc, «to ma neodstraší. Teraz by som sa nadarmo bol ustával. To sa len sýkorka vystriha klietky, z ktorej sa raz vyslobodila».

«Keď je tak» hovorila Eva, «tak je sýkorka opatrnejšia, nežli ty. Tá nejde viac ta, kde ju nešťastie potkalo. Ty si ale teraz so stromu padol a hotový si zase ísť naň».

60. Vtačie hniezdo.

Na zahradnom strome maličký vták poletuje. Belastý chvost, žlté krýdla má, a prespevuje.

Spieva, spieva, zas odletí. A kde nejde nikto, v hustom kroví, medzi lístím ukladá své hniezdo.

V hniezdočku tom malé vtáčky volajú: pí, pí, pí! Matka na to aj s pokrmom hneď priletí.

Lež čo? Dva rozpustilí chlapci tade chodili; ku hniezdu sa priškriabali a mladých vybrali.

Jak plakal dobrý starý vták. A vzdychal si bôlne: «Dajte nazad mladých vtáčkov! To je hniezdo moje».

Nechcú ich dať: Lež Marienka, dobré, tiché dievča, plačom hnula tých zlých chlapcov, by ich dali predsa.

«Dajte ich mne, zlostní chlapci!» rieklo dievča

bôlne, neprestala vtáčky pýtať, až s hniezdom neboly oddané.

Neplače viac matka. Neplačú jej milé mladé. Veselia sa a radujú, že sú na slobode.

61. Hodvabníčka.

V lete vidíme všelijaké krásne strakaté motýle obletovať, a často ich darebne sem i tam naháňame. Tieto motýle povstávajú z húseníc. Húsenice sa premenia na pupy. Húsenice sú ináč veľmi pažravé, a preto stromom a štepom velice škodlivé. Húsenica tá, ktorá sa živí listím jahodového stromu (maliny), je najužitočnejšia, a menuje sa hodvabníčka. Motýl, ktorý vylieza z pupy húseničky tejto, menuje sa hodvabník.

Keď sa húsenica vyvynula, zakuklí sa a stane sa pupou. Jej zámotok, čili záprad pozostáva z dlhého hodvabného vlákna. Ponechá-li sa pupe potrebného času, tak prelomí hodvabnú pradzu krásny belavý motýl.

Obyčajne ale nechajú vyliezť len tých motýlov, ktorých k novému dochovaniu potrebujeme. Tieto nesú vajička, ktoré sa pre budúci rok na suché miesto odložia. Väčšia časť kokónov vloží sa do pece, aby tam pupy kroz teplotu pobité byly. Potom niť, z ktorej kokón pozostáva, s umelou pečlivosťou sa odsúka a z nej sa potom tkajú látky hodvabné.

62. Chrúst.

Malý chrústik v jasnom, teplom májovom dni, veselo si lieta na listnaté stromy.

Janík hore-dolu popod stromy behá, zatriasa stromkami a chrústikov sbiera.

Na nôžku mu dlhú nitku priväzuje, nad mukami chrústa sa ešte raduje.

Čo si to učinil? To slobodno nenie! Vid, maličký chrústik v rukách tvojich hynie.

Čo ten malý chrústik ti zlého učinil? Čo bys' na to riekol, keďby tebe krivdil?

63. Malý zvon.

Ráno malý zvon takto mluví: «Gengeleng!» Svitá, aj hľa zore! Deti vstaňte hore! Pekne sa umyte, zbožne pomodlite! A keď obdržíte pokrm ranní — zjete. Ktorý nie lenivý, nech dvíha své nohy, soberie své veci do školy.

V poludní malý zvon tak mluví: «Gingilang!» Hlásam na vše strany už obed chystaný. By ste ho užili, jak ste zaslúžili. Potom nebeského Otca zveľbujte, keď od neho jedlo i nápoj prijmate. K tomu povzbúda vás malého zvonka hlas.

Večer z väže malý zvonček takto mluví: «Gengelen!» Deň sa už pomínul, tmavá noc nastáva. Deti! proste mamku, nech večeru dáva. Potom sa preučte, zbožne pomodlite, šaty své vyzlečte a spať si ľahnite. S anjelmi strážnymi v pokoji usnite.

64. Drevený krížik.

Rozina bola bohabojná dcérka. Keď mala šesť rokov, zomreli jej rodičia, a ona zostala ubohou sirotou. I vojšla do kostola. Klakla si pred oltár Blahoslavenej Panny Marie a takto vzdychala: «Svätá Panno Maria! buď Ty teraz mojou dobrou matkou! Prijmi ma pod Tvoju ochranu!»

Jako sa takto klačúca modlila, videla ju jedna bohatá pani. Dozvediac sa, že je Rozina sirotou, vzala ju ku sebe. Rozina sa dobre chovala. Aj dobre sa jej vždy vodilo.

O niekoľko rokov tá pani onemocnela. Rozina ju veľmi starostlivo opatrovala, veď ju milovala, jako svoju dobrú matku! Nemocná tá pani, mnohoráz vzala do ruky jedon drevený krížik s umučením, polievala ho slzami a hovorila: «Sladký Spasiteľu môj? tebe obetujem moje trápenie».

Tá dobrá pani konečne zomrela. Po jej smrti prečítali testament, v ktorom vyjadrila poslednú vôľu svoju. Rozine poručila peknú summu peňazí a dovolila, aby si z pomedzi jej drahocenných vecí vybrala niečo na pamiatku.

Rozličné drahotiny boli nanosené pred Rozinu, ona si ale vybrala --- onen drevený krížik. Ten uznala za jej najmilejší pamätník. Mnohí z prítomných sa jej vysmievali a nazývali ju preto sprostým dievčaťom, ona ale nič nedbala na to.

O nedlho sa vydala a žila veľmi šťastlivo aj so svojou rodkou. Zlí ľudia ju ale oklamali, a konečne upadla do veľkej biedy. Od ľudí už viacej pomoci neúfala. Viac ráz vzala onen drevený krížik, ktorý si po jej dobroditeľkyni na pamiatku vybrala a plačúc prosila Pána Ježiša: aby jej pomohol. Jako sa raz taktó modlila, vypadol z chrbtovej strany krížika toho malý kúsok dreva. Rozina prestrašená zodvihla to hore a chcela ho na patričné miesto položiť. Naraz ale zazrela, že v tom drevenom krížiku je iný, zo samého zlata a z drahých kameňov zhotovený kríž vnútri položený.

A Rozině taktó v najväčšej biede postavenej skrže drevený krížik spomoženo bolo.

65. Dobré dieťa v kostole.

Dobré dieťa rado do kostola chodí. Tak ho srdce zbožné i myseľ sprevodí. Pri vchádzaní žehná sa vodou svätenou, by bolo viac zmyté tak krvou Kristovou.

Vie, že skrz tento znak prišlo k vystúpeniu, preto srdce, myseľ zdvíha hore k nebu. Po tichu len kráča na miesto, v kostole, tak sa dobre cíti, že je v Božom dome.

Kľačí, na nikoho sa tam neobzerá, len na Spasiteľa uprený zrak svoj má. Len s ním sa rozmlúva v modlitbe pobožnej. Jemu sa oddáva z celej duše svojej.

Za toto pobožné v kostole držanie, pochváli ho každý: «To dobré dieťa je. Jak sa bojí Boha, hriechu sa varuje, každej nečnosti všade vyhybuje».

A tam čaká v tichosti mše svätej skončenie. Chce obdržať ešte kňazské požehnanie. Za toto prikladné držanie sa jeho, zaľúbi si ho Boh i rodičia jeho.

Z kostola idúc von, své čelo zas kropí vodou posvätenou. Pri tom Boha prosí, by ráčil požehnať práce dňa celého, chránil ho od hriechu i od všeho zlého.

Idte tedy dietky ku svätenej vode, kropievajte sa s ňou v pokušenia dobe. By ste zachovali srdiečka nevinné, a tak Bohu i všem ľuďom milé.

66. Dobročinný biskup.

Velikým dobrodincom chudobných bol nekdý Smrích Čtyrčazy, arcibiskup Ostrihomský a primas krajinský, ktorého poniženost, horlivosť a zvláštne almužny zapísané sú w knihe života. On každoročne tisíce a tisíce zlatých medzi chudobných rozdával, obzvláštne medzi takých, ktorí wo veľkej núdzi sa nachádzali, ale jobrat sa haňbili. Jedon raz jeho panský úradníci mu oznámili, že sa už jeho pokladnica celkom vyprázdnila, tak že už nemá z čoho chudobným dávať. Čo učinil dobročinný biskup? Sňal z prs svojich drahocennú zlatú reťaz a povedal: «Vezmite túto moju zlatú reťazku, predajte ju, a jej cenu rozdelte medzi chudobných».

67. Obec.

My chodíme spolu do školy. Učiteľ nás spoločne vyučuje. Preto že všetci chodíme do školy, sme spolužiaci. Dobro to padá, keď tak všetci pohromade byť môžeme.

Aj odrastlí ľudia nebývajú radi o samote. Každý človek cíti (nahliada), že je dobre žiť vo spoločnosti. Ktorí blízko jedno pri druhom, v jednej osade bývajú, tvoria zvláštnu spoločnosť alebožto obec. Každý od tejže obce má nejaké zvláštne zamestnanie. Jedon druhého potrebuje, jedon druhému pomáha.

Ktože by krstil novorodzeniatka, kto by vyučoval ľud, kto by tešil umierajúcich, kto by pochovával zomrelých, keby sme nemali kňaza? Kto by vyučoval nás, keby sme nemali učiteľa? Odkud by sme vzali chlieb, keby roľník neobrábal

zeme? — Aj roľník potrebuje remeselníkov, ktorí mu náradie roľnícke zhotovujú.

Zamestnanie musí byť teda rozličné. Stolár by si nevedel na príklad obuv zhotoviť. Čižmár by si zas nevedel domáce náradie učiť. Poneváž si jeden človek nemôže všetko sám udeliť, preto je práca medzi ľuďmi podelená. Niektorí z obyvateľov obce sú úradníkmi. Iní sú kňazmi, učiteľmi, spevármí, pravotármi, zememeračmi, lekármi, lekárnikmi čili apatekármi, kupci, remeselníci, voziari, pastieri, nádenníci a. t. d.

Všetci majú v pokoji, láske a svornosti nažívať. To chce mať Boh tak, lebo prikázal, by sme milovali bližného jako seba samého.

68. Mlyn.

Na šumiacom potoku mlyn rapotá. V ňom vo dne i v noci mlynár pozor dá. Zo zrna zomletého chlieb sa stane. Keď ten máme, núdzu viac netrpíme.

Voda ženie koleso. To kameň zas, ktorý v jemnú múku mele zrna viac. Čo potom naša mamka činiť z múky, dobre vieme; nezabudneme nikdy.

Keď nám roľa v patričný čas dá zrno, to mlynár hneď na zomletie sype ho. Keď milý Boh v každý čas nám dá chleba, istí sme, že potom nebude bieda.

69. Hodinár.

Hodinár je veľmi obratný (schopný) človek. Mój apko mi raz ukázal vnútrie vreckových hodíniek. Ja tak veľa drobných kolečiek, pružných pier a šravbičiek som videl v nich. Ani som neveril, žeby to človek mohol učiť. Ale som potom bol u hodinára v dielni. Videl som, že tie drobné čiastky hodíniek veľmi obratne spolu skladal. Rozličné hodiny som videl u hodinára. To mnohé klepkanie robilo tak veľký šromot! A ešte keď hodiny bily! Tam len bolo cengu a cvengu! Jedny od druhých chcely väčší hluk činiť.

V samom poslednom kúte visely ale také hodiny, ktoré

za každým bitím tak kričaly: kukuk! Pri týchto zase visely iné, ktoré takú krásnu nótu hraly, že len! Pri tom všetkom každé ukazovali, koľko je hodín?

70. Oráč.

Není šťastlivejší človek nad oráča. Tento v potu tvári za živnosťou kráča.

Chlieb musí každý deň len prácne jedávať. Predsa s veľkým pánom nechce sa čarovať.

Ráno na úsvite na své pole ide. A Boh požehnáva jeho namáhanie.

Z Božej ja milosti, keď niekdy vyrastiem, čo koľvek kto povie, roľníkom zostanem.

71. Ludomilovný hlásnik.

Jedon hlásnik čili nočný strážca neskoro v noci prechádzal sa po dedine. Sňah vysoko pokrýval zem a zima bola veľmi krutá. Zrazu počul boľastné kričanie z ďalekého lesa. Hlásnik si myslel: Moja povinnosť je tá, by som každé nebezpečenstvo odstránil. Pôjdem teda pozrieť: čo je to za nehoda?»

V tom ponáhľal domov. Zbudil zo spánku svojho syna a pospiechal s ním k tomu lesu. Boľastné stonanie naraz utíchovalo. Môžeme si myslieť, že pomoc už bola najvyšš potrebná.

Dlho hľadali po lese, až konečne našli jedného starca v sňahu umdletého. Chudák ten bez pochyby zablúdil, a súc vystavený tuhej zime, už celkom zkrepenetý ležal.

«Veď je to ten starý žid!», riekol syn hlásnikov, «a veľmi je ťažký.»

«Pomysli si synu môj!», napomínal ho otec, «na milosrdného samaritána! Aj žid je tak človek, jako aj my.»

V tom vzali starca toho na plecía. Doniesli ho do kuchyne, trelí sňahom, a tak dlho opatrovali ho, dokud len k sebe neprišiel.

Starec ten skoro dosiahol predošlú silu svoju a na druhý deň ráno už mohol ďalej cestovať. Bol chudobný a

ničím inším sa nemohol odmeniť onému ľudomilovnému hlásnikovi jako stisknutím ruky a poďakovaním.

Najkrajšia ale odmena bola, to ich povedomie, že zachránili život človeka.

72. Žobrajúce dieťa.

Žobrajúce dieťa od nás ku vám ide. Nepozerajte naň tak opovržlivo. Aj plácaný odev dobrú dušu skrýva. Ach! nevyžehnajte ho von z vášho dvora.

Dieťa to žobrajúc o almužnu prosí. Ach, udelte že, Boh na mnohosť nehladá. Dajúc ubohému — vy viac mať budete. Ide dieťa žobrat, von ho nevyžehnajte.

73. Malý pastier.

Štefan pásol jalovicu pri zahrade. Medzitým zazrel čerešňový strom, na ktorom bolo niekoľko zralých čerešien. Tak milo usmievaly sa tie červené čerešne na Štefana, že hneď dostal chuť na ne. I nechal tedy jalovicu pást sa a on liezol na strom.

Jalovica nevidiac pastiera svojho, šla ďalej. Vlomila sa cez plot do zahrady a jako kvetiny, tak aj zeleniny radradom pustošila. Mnoho z nich aj pošliapala.

Jako to Štefan spozoroval, zliezol náhle so stromu, začal jalovicu byť a preháňať, tak, že táto sem i tam behajúc ešte viac škody natropila.

Otec jeho sa na všetko z ďaleka díval. Ale potom pospiechal aj on čím skorej ku nemu. Prísne pozrel na syna svojho a karhajúc ho, mluvil: «Kto skorej zaslúžil bitku? Ty alebo tá jalovica? Veď jalovica tá len tak za chufou išla, jako ty. A predsa tak nemilosrdne zachádzaš s ňou?»

Štefan sa veľmi zahaňbil. Zardel sa a oželel skutok svoj.

74. Matkin hrob.

Sadila som kvietky na hrob matky mojej. Netreba im dážďa, ani rosy studenej.

Každý večer k hrobu idem a s mojimi polievam tie kvietky slzami horkými.

Ešte aj po smrti vždy jej lásku hľadám. Preto sadím kvietky — a ju oplakávam

Rada mala kvietky milá matka moja. Jako by som teraz slyšala jej slová.

Miluj kvietky pekné, nežiarli srdce tvé; zlým sa stať nemôže, kto tieto miluje,

Kvietky a nevinnosť sú dietky pokrvné, v jednom srdci spolu žijú.

Vieš-li čo je kvietok? Je zeme dobrota. Vieš čo je ozdoba? Je duše ozdoba.

75. V cintoríne čili v hrobitove.

V cintoríne by som rád bol! Ó, jak ticho je tam všetko. Mrtví ľudia ležia jedno popri druhom. A hrobové kvietky sa tak kývajú, jako by chcely hovoriť: «Spite tu dolu, dobrí ľudia! Príde ešte deň, v ktorom sa zase prebubíte».

Pomedzi hroby chodia ľudia záдумčivo a smutne, niektorí aj plačú. Ó, jako to boľastne padne, keď niekto zomre, ktorého sme radi mali. Tam odpočívá môj maličký bračok. Idem, na malý kríž jeho uvijem mu venček!

76. Kto je to?

Mnoho ráz bol v hrobe. Mnohí pri ňom stáli, žalostno plakali. Truchlý zavznieval spev, a on z tmavej jamy zase len von vyšiel. Raz predsa odišiel. Lež málo bolo tam, kto by ho oželel.

77. Rozličné druhy zbožia.

Jedon otec išiel raz v nedelu odpoľudnia na pole aj so svojimi dietkami, Ladislavom a Margetou.

Deti od radosti vo predok bežaly.

«Pomaly, pomaly, deti moje!» hovoril otec. «Voľačo

sa vás opýtam. Ci viete mená týchto rastlín, ktoré na tejto roli rastú?»

«Ach áno, milý otče!» odpovedala Margeta, «toto trojlisté je ďatelina, a tam to sú zemiaky.»

«A toto?» pýtal sa otec.

«To je zbožie,» odpovedal Ladislav.

«A či viete, že zbožie je rozličného druhu? Taká je pšenica (žito), raž, jačmeň, ovos. Tieto aspoň dorábame pre ich záživné zrnká. Vidíte, jak mnoho zrn má klas tento. Zo zrn týchto bude chlieb. Zrno totižto mlynár zomele a stane sa z neho múka. Matka alebo pekář učiní z múky cesto a v peci upeče z neho chlieb.»

Idúc domov mluvil otec deťom svojim takto : «Či viete, čo činí dobrotivý Boh so semenom, prv nežli na zemi veľké vyrastie? Pozrite toto pšeničné zrno. Ono sa nehýbe. Nie je ani studené, ani teplé. A predsa má život v sebe. Tak je jako vajce. Sliepka sadne na vajcia, zohrieva ich, a o krátky čas vydlbajú sa z nich mladé kuriatka. Aj zrno pšeničné uloží sa do hniezda zeme, a svetlo slnečné vzbudzuje v ňom život. Jestli chcete vidieť v pšeničnom zrne spiaci život, posadte ho do zeme, alebo poďte sem po osení! Tajne ukrytý život, čili zárodok sa začne hýbať. Zrno pukne na dvojce a z onoho bieleho mlieka sa živí, v ktoré sa ukrytá múka v zrne premeňuje. Zárodok pokrýva kožtička, aby nezamrzol.

Keď zrno pšeničné niekoľko dní v zemi spalo (odpočívalo) a pokrm mliečny zárodok už strovil, rozpukne zárodok svoje pokrývadlo a v dvojom smere sa rozširuje, čili pučí. Zárodok jedným koncom vpúšťa koreňky do zeme, ktorými berie potravu, druhým koncom vyháňa ale steblo, ktoré sa hore namáha a hľadá svetlo a teplo. Jak múdro to Boh usporiadal! Koreň sa naraz viac a viac v zemi rozprestiera. Vlhkosť a teplota napomáhajú jeho zrost. Zo stebľa vyhnaté lístky dvíhajú sa zo zeme, a prostriedok vždy vyššie a vyššie vyháňa. Toto sa potom menuje stebлом alebo slamou, na ktorej sa uzelnaté kolienka tvoria. Vo steble tom, čili v trubičke tvorí svetlo a teplo sladkú štiavu. Štiava táto chová rastlinu. Na vrchu stebľa sa utvorí klas. V tomto sa vyvinie plnomúčne zrno. Vy viete: jak potrebné je zrno k výžive našej. Mnohí požívajú z Božej dobroty tejto, ale nevzdávajú za ňu vďaky.»

78. Na poli.

Na poli ja stojím, pokoj cítim v srdci, a jako bych počul z dialky ľudské hlasy.

Alebo keď zbožný ľud v kostole spieva, taký mňa slávnostný pocit zaujíma.

Stojím v širom poli, ktoré kvieťa kryje. Tak cítim a myslím: dom Boží toto je.

79. Chlieb.

Bolo horúce leto. Zo dňa na deň slnko teplejšie svietilo. Ani len jedného obláčka nebolo vidieť na oblohe. Potoky vyschnuly. Rieky veľmi upadly. Kvietky smutne ovesovali hlávky svoje. Klasy umdlievaly. Roľník starostlivo šiel po-medzi zvädlé osenie, pozerajúc k nebu, takto vzdychal: «Pane Bože Stvoriteľu môj; ja som učinil, čo som mohol. Oral som, sial som, a kľuvajúce osenie starostlivo som chránil. Tys' ochránil od zlého povetria. A my ľudia radovali sme sa z požehnania Tvojho. Buď i na ďalej láskavý k nám! Chlieb náš vezdajší daj nám, ó Pane!»

Dobrotivý Boh vyslyšal a smiloval sa nad utrápeným ľudom. Zanedlho nashromaždilo sa oblakov a užitočný dážď občerstvil osenie. Ľudia sa nad tým raz rozveselili. Kvietky pozdvihly hlávky svoje. Zbožie bohato vysypalo klasy svoje. Rieky a potoky veselo hučaly v riečišťach svojich.

O pár týždňov kosa brinčaly a žatevné piesne sa po poli rozliehaly. Vozy zbožím naplnené trepaly domov. Potom začali mlátiť. A sotva bola žatva skončená, už nová múka bola v dome. Táto bola presiata. Učinili z nej kvas. Z tohoto miesili cesto. Konečne napiekli chleba. Keď ho matka načínala, složila ruky a takto sa modlila: «Oči všetch dúfajú v Tebe Pane, a ty dávaš im pokrm v čas príhodný. Otváraš ruku svoju a naplňuješ všetko požehnaním».

80. Štefan gazda.

Gazdu Štefana v dedine každý ctil a miloval. Sotva kto sa našiel v obci, ktorému by Štefan nebol dobre učinil; keď

inším nie, tak aspoň dobrou radou. Dobrá rada ale platí za zlato. Bol on pobožný a bohabojný človek. Nikdy nezameškal o Božie požehnanie prosiť na prácu svoju ; a bolo vidno, jako jeho gazdovstvo sa naraz zveľadilo.

Štefan gazda bol len ubohá sirota. Jedon majetný roľník vzal ho ku sebe, ktorý ho aj pilne do školy posielal. Štefan ale odmieňal s tým dobrotu roľníkovu, že mu všetko po vôli činil, a tak sa vo všetkom vynasnažoval, jako by to pre sám seba bol činil. O tom ale dobre vedel gazda jeho. A preto, keď Štefan veku mužského dosiahol, tak ho za jeho vernú službu niekoľko jutrami zeme, k tomu potrebným a príslušným náradím a dobrou radou prepustil od seba. Štefan nasledoval rady jeho. Mladým hospodárom slúžil za príklad pobožným životom a pilnosťou svojou. Slobodný čas netrúvil chodením do krčiem, lež čítaním užitočných kníh. Tomu mohol poďakovať tú okolnosť, že keď majetok iných krčmárskych hospodárov hynul, jeho sa zväčšoval. Nikoho ani nebolo v dedine, ktorý by bol opatrnejšie hospodáril, nežli on. Nikto nebol v dedine, s ktorým by velebný pán farár, učiteľ a notár radšej boli obcovali, nežli s gazdom Štefanom.

81. Pieseň malého gazdu.

Gazdom budem, poľným gazdom, keď poviem :
Na pluh, na siať, sa starať ja budem. Krásné siatia,
krásné klasov klonenie, veselé je prepelice spievanie !

Blyští sa jak zlato, plužné železo. Sypem, sejem,
v oráčinu semeno. Kyprá je zem, párné junce orajú,
z kroka na krok popri sebe kráčajú.

Gazdom budem, poľným gazdom, keď poviem :
Krásné kone, seľský klobúk mať budem. Za tým
krásnym klobúčikom kvetinu, a tak pôjdem do ko-
stola v nedeľu.

Spievaj, spievaj, prepelička na poli ; sedím, jaz-
dím na zlatosrstnom koni. Na lúke si kosec ostrí
svú kosu, hľadá na rady, na slnko a rosu.

Gazdom budem, poľným gazdom, keď poviem :

Úrodnú zem ja obrábať vždy budem. Boh požehná dobrých ľudí ich prácnosť, prácny život dáva srdcu veselosť.

82. Zemiaky.

Zemiaky sadíme do jamoľ w zemi učinenyľ a prikryjeme ich zemou. Tam potom počnú pučiť, stebľá a listy vyháňať. Koreň jejich rozvetwie sa w zemi, a na tých sa rodia zemiaky. A tieto wšfutku nám slúžia za chutný pokr'm, a pri tom málo stoja.

Niektorí ľudia skoro wšlučne len na zemiakoch žijú. Mnohý chudobný človek by snáď hladom zahynul, keby nemal zemiakov. Wj niektoré domáce zvieratá chováme zemiakmi. Zo zemiakov sa pripravuje škrob čili krochmel, ba áno, aj cukor.

83. Oráčova pieseň.

Keď vychádza ranná zora, mám pluh v ruke — idem z dvora. A pred pluhom štyri voly : Čákov, Brna, Beluš, Bodrý, Jezu pomoz! hajs!

Konec koncom úhor orám, po rosičke kráčam, stúpam, po blyštiacej rose krásnej, role kvietim zarastenej. Hajs no, Čákov! hajs!

Malý škriván vták veselý, lieta nad mnou a šveholí. Párik jeho zas predo mňa — sadne — zas letí do hniezda. Hajs len, Brna! hajs!

Oráč-súdruh, vták môj malý, mamku moju nevidíš-li? Ej, keby ja lietal hore, vždy bych hľadel k mojej mame. Če len, Beluš! hajs!

Keď sa pol dňa približuje, tu mamka s obedom ide. Viem, že chutiť bude jedlo, veď s mamkou budem jesť vedno. Hajs len, Bodrý! hajs!

Ešte sa raz-dva obrátim. Potom volky preč zavrátim. Dám im sena aj nápoja, a zas orem do večera. Hó, há, hó! len hó!

84. Jašterica.

Jašterica je asi na piad dlhá. Jej telo je pokryté šupinami a štítom. Hlavu má širokú a skoro štvorhrannú. V pysku a v podnebí (v đasnách) má mnoho zubov. Jazyk má dlhý a špicatý. Pysky veľmi široké. Uši má na zadnej čiastke hlavy. Krk má krátky a hrubý. Driek má dlhý, a končí sa tenkým chvostom. Má štyri nohy a na prstoch ostré pazúry.

Jaštericu vidievame najviac v lete v trnине, v hromadu sositypaných kameňoch a medzi porúcaným staviskom, kde sa veľmi rada na slnku vyhrieva. Keď človek ide ku nej bližšie, vtedy uteká a skryje sa.

Požíva muchy, komárov, chrobákov a čvrčkov. Bez žrádla vydrží ale aj za viac mesiacov.

Pozde na jaseň vlezie do zeme alebo do dutých stromov, a prez celú zimu spí. Medzitým kožu každoročne zlení. Na jar vychádza zas zo svojej skrýše.

Chvost ľahko ztratí, ale jej zas nový narastie.

Jašterica je naskrze nie jedovatá. Uhryznutie jej sotva cez kožu prejde a nie je nebezpečné. Pred týmto neškodným zvieratkom sa nemáme zhola nič báť. Zo samopaše ju prenasledovať, trápiť alebo zabiť sa nesluší.

85. Prepelica.

Na poli sa kníše zelená pšenica, do nej si složila hniezdo prepelica.

Matka aj s mladými štebocú z vesela, ani len netušia, že žatva nastala.

Razom švihne kosa! červená zostala. Mladé prepeličky tam v hniezde prefala.

Mrú už drobulinké, matky doma neni. Tak to chcel mať osud, aby dvaraz mrely.

Jak matka zbadala, krýdla rozprestrela, s bleskovou rýchlosťou na hniezdo sa vrhla.

V teplú krv zmočila umdlenú hlavu svú. Smutne zrkadlila krv lásku materskú.

Na to ju bezcitnú tiež kosa dosiahla. Zo šťastnej rodiny žiadna nezostala.

86. Vtačie strašidlo.

Jedon hospodár mal na poli veľmi krásnu pšenicu. Klasy boly plné zrn, zrná plné múky, a boly už skoro celkom zralé. V tom prichádzali vrabci a oddávali sa do nej. Títo započali zobat do polovice zralé zrnká. A keby tak boli pokračovali, jako začali, sotva by bol mal hospodár čo žať. Hospodár to spozoroval, vysiel tedy včas ráno na pole, aby vrabcov vystrielať. Ale keď on ta došiel, už vrabci boli posniedali, lebo oni ešte skoršie stali, nežli hospodár. Kus osenia zase boli vyzobali. Práve na susedovej čerešni sedeli. Paškrtili, čili mlsali čerešne a taký vresk robili, jako by si chceli vôľu vyplniť v podobnom šelmovstve.

Hospodár sa poškrabal za uchom, dlho premýšľal, čo má činiť? Lebo ono krásné oseni pšeničné nechcel ponechať vrabcom za korisť. Konečne mu voľačo dobrého napadlo. Prijdúc domov, vzal jednu žrd, priam tak veľkú jako človek. Obviazal ju slamou, až sa dosť hrubou stala. Pripravil na ňu aj dve ramená. Potom navliekol na to jedon starý kabát, na hlavu postavil tiež zodraný klobúk a do ruky pripravil bič. Keď vrabci už odišli na odpočinok, vyniesol toho panáka na roľu a postavil ho do prostriedku osenia tak, jako by tam živý človek bol býval.

Vrabci na druhý deň, jaknáhle precítnuli, pospiechali na roľu k sniedaniu. Jako ale prišli, hľa! hospodár už tam stál v jeho starom dolmáne, a bičom sa im hrozil. Následok toho bol, že sa neopovážili sadnúť na osenie. Len z ďaleka čakali, či skoro hospodár s bičom odíde domov. Ale tento veru nešiel. Mohli čakať vrabci, dokiaľ chceli. Konečne aj s prázdnyimi hrvoľmi preč odtiahli, a nešli viacej na ono pšeničné osenie.

87. Preletavé vtáctvo.

V jaseňi z krajiny našej tiahnu milé vtáčatá, ktoré na jar a v lete spevom svojím nás obveselovaly. Odev jejich je letní a ľahký; nemohly by zniesť tuhú zimu. A jakože by pod

sňahom a ľadom mohly najst červikov, húsenice a zrná, ktorými sa živia?

Keď teda počnú fúkať chladnejšie vetry od severnej strany, sťahujú sa tiež spevavé vtáčatá naše do krajín teplejších, kde im milý Boh pripravuje potravu. Tiahnu cez hory i doly, cez potoky a rieky, áno i prez široké more tisíc hodín ďaleko od nás. Nikto im neukazuje cestu; samé putujú: ale prv, než krajinu našu opustia, obletujú známe príbytky, poľa a zahrady, a zdajú sa byť smutnými. A keď sa mladí i starí vospolok shromaždia — huš! odletia preč.

Lastovičky, konôpky, konopásci, slávici, pinky, stehlíci, čevenky, trasoritky, holuby lesní a iní ešte vtáci ubierajú sa do krajín zámorských. Mnoho ich ovšem zahynie na ceste, ale väčša dosahujú cieľa. — Až keď zase jarnie slniečko hriať u nás počne, vracajú sa nazpät. Lastovička vyhľadá si svoje lanské hniezdo pod strechou, slávik svoju krovinu, a tam znovu počína svoje ľubezné vyspevovanie.

Naopak ale cvičala a čečetka v lete prebývajú v krajínach polnočných. K nám priletujú teprv v jaseňi a na jar v marci tiahnu zas od nás.

Podobne preletavý vták je lednáček, ktorý sa aj rybárik nazýva, preto že sa rybyčkami živí.

Vôbec pozorujeme, že sa preletaví vtáci u nás vtedy zdržujú, keď potravu v poli, v sadoch najst môžu. Jakože to ale predvídajú zvieratka nerozumné? Ľudia to ešte nevyskúmali: keby vtáci mluviť vedeli, snáď by nám to povedali. Myslíme ale, že im láskavý Stvoriteľ ten pud a vnuknutie dal.

88. Dieta a preletaví vtáci.

Dieta: Kam že putujete? Vtákom zástup celý!

Vtáci: Kde zelené pole a mietor priaznivý.

Dieta: A pred vami more, tolko dolín, vrchov. Nezhľúдите na zlu cestu náhodou?

Vtáci: Boh nás vedie, on náš smer spravuje, k tomu kraju, kde jar požívajú.

A za nimi dieta dlho hľadí. «Odiďte, veď váš vodca je dobrý.» Dko jeho hľadí po oblohe. Zostaň mojim vodcom ty, ó Pane! A prosba prenikla až do neba, Boh zostal ich vodcom oboch z cela.

89. Lúka.

Jak pekná je lúka pokrytá so zelenou trávou a posiatá pestrým kvietim! Lúku netreba každý rok orať a zasievať. Sama od seba rastie na nej bujná tráva, a len to žiada od hospodára svojho, aby na jar suché kostny a krtičie kopce s nej pekne odstránil. Niektoré lúky sú veľmi mokré. Cez tieto pilný hospodár tiahne priekopy, aby zbytočná voda preč odtiekla. Naopak ale na suché lúky sa tiež kopú priekopy, by sa z blízko tekúceho potoka mohla voda na ne naraziť a tak navlažovať.

Keď tráva na lúke nariastla, sa pokosí. Jednu čiastku za zelena skrími hospodár pre dobytok svoj, druhú čiastku ale suší a seno z nej pripravuje. Keď sa čas kosby priblíži, vychádzajú kosci na lúky. Tam si stanú do radu a trávu jeden za druhým do riadkov ztínajú. Kosenie je len natoľko obtížna práca, že ju len chlapi vykonávať môžu.

Niekoľko dní po skosení, keď slnko vyšlo a rosa už dobre obschla, prídu hrabáčky na lúku. Tieto najprv roztriasajú husté riadky aby tráva čo skorej uschla. Keď je už dosť suchá, ukladajú seno do kopcov, čili petrencov, a celú lúku pekne pohrabú. Konečne nakladajú seno na vozy a odvážajú ho domov. Pokosená lúka sa zas rozzelení. V priaznivom počasí rastie zase tráva, ktorá sa pod jaseň znova kosiť môže. Takto druhý raz pokosený krm menuje sa mládzou, čili otavou. Mládzu tak vysušajú jako seno, len že vysušanie o veľa dlhšie trvá. Dni sú už obyčajne pod jaseň kratšie, noci zostávajú dlhšie a slnce už nemá tak palčivú silu.

Hospodár sa raduje, keď má mnoho sena. Potom sa nebojí, že bude mať nedostatok na krme pre svoje stádo.

Keď je seno tak vzácné, máme sa o to starať, žeby neplesnelo, alebo nepohnilo. Splesnené alebo pohnité seno nerada lichva žerie. Preto opatrný hospodár najprv dobre usuší, a potom do šopov alebo pod krový domu ukryje seno svoje.

90. Hráči na loptu.

«Chlapci, chlapci, poďte v loptu hrať!» — zavolal raz žiačik malý. O pár sekund na trávu už kričali tam a skákali.

Mnoho rúk, nôh jak motovidlo, hore, dolu behá veľký krđel, «Pozor! nadaj! behaj rýchle!» naraz volá aj sto hrdiel.

Popri nich striebrovlasý stavec ide, tiché rooť kroky. Skrčený je mnohou farchou, starosťmi a sedemdesiatymi rokmi.

A pár slz vypadlo mu z oka. Ba ozaj, či viete prečo? Poviem vám ja! Jeho detské časy mu na um prišly: preto.

Rozpomienku tú ukrývajú v srdci, šiel ďalej len zvolna. Na pažiti stojí šromot; jedno beží a druhé triafa.

Vrtká lopta v rýchlych rukách aj storáz v minúte sa zvrtné. Keď s ňou ktorý koho traťí, nuž sa vám smeje a raduje.

Bol z nich jedon, ktorý prevýšil spoluhráčov svím triafaním. Lopta jeho letí jak strela a nechybí — zohýňaním.

Zalúbil sa ten sám sebe. Aj v hre pekne, kto víťazí. Čo je môj cieľ? mluví pyšne a loptu do starca zarazí.

Čo myslíte? či sa asnaď nad tým radovali a smiali? Nie; v tichosti sa oddelili a viacej sa s ním nehrali.

91. Krtica.

Krtica má prednie nohy na spôsob lopatiek a velice špicatý pysk. Podrýva trávniky a role; ale ľudia činia jej krivdu, keď myslia, že ona aj koreňky bylín a stromkov podžiera. Toto nečiní ona, lež červíci a chrobáci, ktoré krtica v zemi hľadá a žerie. Ovšem to není pekne od nej, že ona při tom zem velice vyhadzuje a zahrady a lúky podrýva, z ktorejžto příčiny máme ju odtiaľ přeč vypleniť, kde sa velice rozplemenila.

92. Včelka.

Sotva že v čas ráno uschýňa rosička, už pokoja nemá pracovná včelička.

Lieta hore-dolu, z kvietka na kvet sadá, hneď v háji svú pašu, hneď na lúkach hľadá.

Obzerá pozorne kvetové kalíšky, či nenajde mädu alebo obnôžky.

Nesmúti, keď málo mädu najde v kvete. «Z mála bude mnoho!» bzučí v tichom lete.

Jak krásnu obyčaj majú pilné včelky. Majú si vziať príklad od nich všetky dietky.

93. Motýľ a včelka.

Pred búrkou vzali svoje útočisko do jednej a tej samej dutiny stromu motýľ a včela.

«O, keby sa len vyjasnilo! — zvolal motýľ — aby som mohol vynst' von na slobodu sa pohrávať.»

«O, keby sa len vyjasnilo! žeby som mohla vynst' von — do širého poľa pokračovať v práci mojej!» — riekla včelka.

Mnohé deti sú také, jako motýľ: vždycky myslia len na hračky.

Mnohé sú ale i také, jako včelka: v užitočnom zamestnaní nachádzajú radosť svoju.

Nuž vy, dietky! jaké že ste? S ktorým že držíte: s motýľom, a či so včelkou?

Slušným spôsobom môžete s obidvoma držať: už s ihravým motýľom, už zas s pracovitou včelkou. Pomaly medzi-tým, jako narastnete, radšej len so včeličkou.

94. Hádka.

Ja som malý vojáček, mám preostří bodáček; w lete tiahnem z wefela každého dňa do poľa. Tam sa lecikam woderiem, sladkého fi naberiem. Múčku-li kde najdem, tiež fi pre ňu zajdem. Doma

staviam izbičky, jačo malé kapličky, peľne jednu k druhej, z látky došti tuhej. Do tých snáňam celý čas, doľud rastie w poli klas. Keď wšňaf žima naštane, w kašárni ja zoštane.

95. Traja motýli.

Boli raz traja motýli: jedon biely, druhý červený a tretí žltý. Títo sa ihrali spolu v paprškeoch slnca, a z jedneho kweta na druhý poletovali. Tak sa im ľubila oná zábava, žeby ani za svet neboli v nej ustali. Len sa v tom naraz pustil dážd a ich umočil.

V tom sa rýchle ponáhlali domov, lež dvere domu byly zatvorené, a klúč nemohli najst. Museli zostať vonku, a tak ešte lepšie premokli. Zaleteli k červenožlto-pruhovatému tulipanu a riekli: «Pekný tulipan! pusť nás dnu, aby sme ďalej nemokli». Tulipán im v tom ale odpovedal: «Červeného a žltého pustím, ale bieleho nie». Červený a žltý takto odpovedal:

«Keď nepustíš nášho brata, tak nepotrebujeme tvojho priateľstva».

V tom zase väčšmi pršalo. Motýli leteli k Ialije a riekli: «Dobrá Ialija! pusť nás dnu, aby sme ďalej nemokli». Ialija takto odpovedala: «Bieleho pustím, lebo práve ku mne prisľúcha, ale tých iných dvoch nepustím». To počujúč, takto preriekol biely: «Keď neprímeš mojich bratov, ani ja nepôjdem k tebe. Radšej budeme spolu moknúť, než by sme jedom druhého zanechali». V tom leteli ďalej.

Uslyšalo slnce, oblaky objalo, že motýli tak veľmi milujú jedon druhého. Prelomilo nebesá, zahnało dážd a zas pustilo svoje paprškeky na motýlov. O krátky čas krýdla im uschly a telo ich sa ohrialo. A potom znovu zas poletovali a hráli sa až do večera.

96. Ruške najmilší kwietok.

Hovoria, že pekná je vřaj hyacinta. Chvália jej voňu, snáď že prvá vykvetá.

Vídám krásné ruže. A to slýcham o nich, že sú vřaj kráľovnou všech kwetov voňavých.

Počula sam o viac tak pekne vyprávať. Lež zo všetkých týchto nemôž si vybrať.

Nezabudka krásna je, aj konvalinka. Lež pre mňa najkrajšia je skromná fijalka.

Vôňu príjemnejšiu má, aj farbu krajšiu. Upomína na čnosť a skromnosť dievčenskú.

97. Viný ker čili vinič.

Keď Pán Boh stvoril stromy a kroviny, radovalo sa všetko zo svojho jestvovania. «Mňa zasadil Pán!» — riekol dub. — «Krásu, silu a trvácnosť sjednotil vo mne». — Mňa dobrota Pánova tak slávnym utvorila! — riekol javor. «Krása a užitočnosť sú moje vyhody (prednosti)». — Jablň chválila sa takto: «Jako stojí krásna ruža medzi trním, tak stojím ja medzi nízkym krovím. — Tak sa chválily všetky: slivka, čerešňa, ba áno aj jedla.

Len vinič mlčal a k zemi sa klonil. «Ja — hovoriac sám sebe, — ničím sa nemôžem chváliť. Ani kmeňom, ani listím, ani kvetom, ani chutným ovocím! Ale dúfam a čakám tak, jak som.» Na to sklonil hlavu a jeho révy plakaly.

Za nedlho čakal a plakal a hľa! človek kráča k nemu. Človek videl to slabé stvorenie, ktoré pod svojou vlastnou fárchou kleslo a o pomoc prosilo. S útrpnosťou zodvihol ubohé stvorenie u ku kolíku poprívazoval jeho vetvičky. Teraz sa veselsie už vetrík s ním pohrával. Sila slnečná prenikla jeho tvrdé zelené bombulky a chutnú šťávu v nich spôsobila. Za nedlho bohatými strapeci hrozna ozdoboval vinicu a klonil sa pred svojím hospodárom. Tento okúsil posilňujúcu šťávu, a hrozno svojím priateľom a miláčkom nazval. Pyšné stromy závistlivým okom pozeraly teraz na viný ker, ponač mnohý z nich bez ovocia stál pred človekom. Vinič sa tedy vďačne radoval, a od toho času mnohoráz obveseluje človeka.

98. Osirelý vtáčik.

*Malý vtáčku v stínnom háji! prečo plačeš tak žalostne
Asnád nemáš už mamičky, čo ťa chovala starostne?*

Vidiš! aj ja som sirota; predsa neplačem; nežalujem. Boh je môj ochranca dobrý. Jemu sa ja obetujem.

99. Sojka.

Starý Martin poľovník mal v dome vyučenú sojku, ktorá aj niekoľko slov naučila sa vypovedať. Ku príkladu, keď sa Martin pýtal: «Sojka, kde si?» zaraz odpovedal vták: tu som!

Súsedovmu synovi Antonovi velice sa ľúbil tento vták; a preto často chodieval do domu Martinovho sojku navštíviť. Jedon raz, keď prišiel Anton zase sojku navštíviť, starý Martin nebol v izbe. Anton chytil sojku, vložil si ju do vrecka a chcel s ňou ufrknuť. Ale v tom okamžení vkročil do izby starý Martin. Ponevác Antona rád mal, aby mu radosť spravil, tak jako inokedy, aj teraz zavolať: «Sojka, kde si?» Sojka ale hlasite, čo len mohla, odpovedala z vrecka: tu som!

Krádež, trebars jako tajne sa provádza, často kroz náhodu na svetlo vychádza.

100. Dub.

Dub prisluchá medzi najväčšie lesnie stromy. Korene má veľmi rozvetvené a veľmi silné. Kmeň má vysoký a hrubý. Z dubového pňa rozprestierajú sa silné haluze, ktoré ich ratolesťmi a vetvičkami krásnu korunu tvoria. Kvet stromu tohoto menuje sa bohniatky, ovocie ale žaludom. Kôra na kmene a haluzách je drsná. Listie má hladké.

Dub je veľmi užitočný. Drevo jeho je veľmi tvrdé, huževnaté a obzvláštne na staváňa korábov a mlynov veľmi príhodné. Hodí sa dobre i na zhotovenie rozličného náradia aj na palivo.

Z kôry dubovej sa dorába tak rečený dub, ktorý koželuhovia potrebujú. Žaludy radi žerú ošípane, a od neho dobre tučnejú. Do listia dubového a jeho ovocia rozličné hmyzy kladú vajcia. Z poranených čiastok rastliny potom rozličné šviky, šrámy povstávajú, ktoré sa na dubenie koži a pripravovanie čiernej farby potrebujú. Obyčajná tinta čili černidlo sa tiež so šušiek pripravuje.

101. Hádky.

I.

Nar jar rozveselujem ťa, v lete milo ochladím ťa, a v jaseňi naŕmím ťa, v zime ale zohrejem ťa.

II.

Plúca nemám žiadne, predsa hlas vydávam. Keď na mňa zavolaš, hneď sa ti ozývam. Všetci to myslíte, že som bez života. Vo mne sa chladíte (bavíte) v horúčosti leta. V lete chladnú tóňu vám za vše podávam, a v zime vás zase teplotou ohrievam. Aj pokrm rozličný sa vo mne nachádza, ktorý ani v zime ni v lete neschádza. Nekdy sa tiež pred mnou neprave bojíte. Ja som neukryvdil nikomu na svete. Áno, aj vyhnanec najde utočisko vo mne, keď ho zastriem tmavou tóňou iste. Bývam na rovinách veru veľmi zriedka. Na temäne vrchov je moja kolíska. Keď príde víchrica, hunčkám sa a kývam; lež nekdy aj ostrú vojnu tiež s ňou mávam. Vy sa tiež pred búrkou v prostred mňa skrývate, trebars aj v taký čas domov utekáte. V tom aj ja mám čiastku v každom ľudskom dome; a teraz uhádni pekne meno moje.

102. Ozvena.

Malý Jurko ešte nič nevedel o ozvene. Jedon raz zavola v háji: hop, hop! Zaraz sa mu v doline ozvalo tiež: hop, hop! Zadívený nad tým zavola: kto je to? i zaraz počul ohlas: kto je to? Ty osel, volal Jurko, ale nazpät sa mu hneď ozvalo: ty osel: Toto napaprčilo Jurka, i vždy špatnejšie priezviská do doliny vykrikoval, ale všetky sa mu nazpät ozývaly. Na to sa soberie a pochodí celý háj i dolinu v domnení, že najde toho chlapca, ktorý sa mu posmieval, ale nič nemohol najst.

Prišiel domov a ponosoval sa matke, **jako sa mu v háji**

ktosi posmieval. «No teraz si ver pochodil! povedala matka — sám na seba žaluješ. Lebo jako tvár svoju často vídiš vo vode, alebo v zrkadle, tak si teraz počul tvoj vlastný hlas v háji. Čo si kričal, to sa ti ozývalo, počul si teda len tvojho hlasu ozvenu. Kebys bol pekné slová vyvolával, tak by ti aj ozvena pekne bola odpovedala.

103. Jedla a breza.

Raz sa deti rozprávaly o pekných stromoch. Chlapec jedon hovoril: «Viete-li, ktorý strom je najkrajší na svete?» Na to malý Ondrik radostne zavola: «Vianočný strom! Na tom sa rodia rozličné cukrové veci a pozlátisté orechy!» A všetci volali: «Áno, áno, vianočný strom!» Chlapec sa pýtal ďalej: «Ale ktorý strom je najšpatnejší?» A rozpustilý Laco chytro zakryčal: «Breza! lebo z tej robia virgase». Na to sa rozosmialy všetky deti, lebo vedely, že rozpustilému Lacovi mnohoráz mamka dala brezový virgas okúsiť.

104. Pieseň lesná.

V tienom lese rád by som cez leto prebývať.
Zelený les chce ma v lete rozveselovať.

List na strome, a kvet v tráve jakoby volal:
V tóni mojej odpočynieš, poď len, poď sem dial.

Na každej halúzke malý vták skáče, spieva.
V tráve, v kruhu, zajac, srna, tam sa pohráva.

Pieseň vtáka, tóna listie tam oživuje. Šťastný je ten, kto v hore zelenej bytuje.

105. Cestovanie lesných stromov.

Keď lesné stromy dolu s vrchov pozerajú, príjde im vôľa na cestovanie. Majú v lese dobrého priateľa, ktorý ich vezme so sebou. Viete-li kto je to? — Vo vnútri vrchov má svoj domov. Oblaky nebeské živia ho v tajnosti. Keď sa už silným stane, pekne ticho vystúpi pred svet. Tu sa potom veľmi dobre

cíti. Kamene a skaly preskakujú, s veselým žblunkotom ponáhľa s vrchu dolu. V doline a po rovinách už pomenši napreduje. Neunavene ide cez ďaleké míle. Len v tuhej zime utíchne. V ten čas ticho a zmeravený leží v svej posteli. Trebárs by mu aj po chrbte tancovali, on nič nedbá na to. Ale jak náhle sňah začína sa poberať, a preletaví vtáci prichadzajú, hovorí takto: «Už je čas, aby som sa zase na cestu vydal». Na to sa dive pohne. Ešte aj nektoré skaly so sebou strhne. Mnohoráz mu je aj cesta úzka a preto vystupuje na lúky a pole. «Poďte so mnou! — hovorí v tenkrát ku stromom, — teraz som silný, že vás na chrbte unesiem». Staré jedle ohybujú sa na pekné slovo. Veď len na to čakal drevotár! Odtiňa ich do koreňa a nakláda na chrbát vandrovného. Tento ich potom odnesie ďaleko, ďaleko niekedy až ku samému moru. Ktoré raz so sebou odvedie, tie sa nikdy viac nenavrátia.

Poznáte-li toho vandrovného? a viete-li, jak cestujú s ním lesné stromy?

106. Líška.

Líška si v lesoch na poli vyhrabe svoje bývanie. Najradšej sa zdržuje v blízkosti dedín alebo majerov. Živí sa rozličným mäsom. Požiera zajacov, husy, kačice, sliepky a jakýchkoľvek iných vtákov, keď ich len dostať môže. Poľné myši jej len vtedy dobre chutnajú, keď sa jej iná korisť nedostane. Zpomedi ovocia rada mlsá hrušky, brozno, slivky a maliny. Keď nečo už nevládze požrať, to zahrabe si na druhý raz. Zahraný pokrm si tak dobre pamätuje, že si ho vždycky najde.

Aby korisť ľahšie dostať mohla, užíva fortiel. Ale vždy prozreteľne chodí. Keď sa jej raz železný klepec pred pyskom (nosom) spustil, nuž sa viac nedá v tom tak ľahko oklamať. Keď sa medzitým mimovolne iné zviera doklepca lapí, ona ho z tade trápne vyžerie, ona sama sa ale na iného škode učí.

V čas prenasledovania mnohokrát tak premýšľa sa ukryť, že sa mrtvou činí. Medzitým jej život je veľmi trváci. Stalo sa už, keď ju z kože odierali, o minútu ožila, a koho dosiahla, toho uhryzala.

Keď ju vo veľmi mladom veku lapia, skrotne síce, ale pozdejšie predsa stane sa z nej divoch.

107. V zelenom háji.

*V zelenom háji vták spieva. Hlas jeho v lese oznieva.
Drobná jeho čelad v hniezde veselí sa tým radostne.*

*Tichý vetrik k nim povieva, zelený list z nich odkrýva.
V tom matka odkazuje, v speve vôľu ich splňuje.*

108. Sova.

Sova má veľiké oči a jemné perie. Lietanie jej tak je tiché, že ju nemôžeme ani očuť. Jej pohľad je tak nevinný, žeby si človek to myslel : môže sa jej dôverovať. Zdánlivosť táto ale klame. Jej na spôsob háka ohnutý dobák a ostré pazúry už voľačo iného ukazujú. Svetlo slnečné nemiluje, a skrýva sa pred ním do tmavých miest. Keď za dňa zo svých tmavých skrýš von vytiahne, ostáva celkom bez seba, a necíti sa byť prvej dobre, len keď sa už zotmelo. V tenkrát ukáže svoju povahu. Mnohé ubohé vtáčky, ktoré spokojne spia, stanú sa teraz jej korisťou. A nejedna myška, ktorá mesiacom osvetlenej noči na prechádzku ide, vandroje do žalúdka sovy. Ztadiaľ nemôže sa viac navrátiť.

109. Malý vtáčik.

V hustom hájičku vtáčik malý popri svej hospode obchodí a kolom kruhu pozoruje, v ňomže mladá čelad ukrytá je.

Keď s krádežnou rukou chlapec ide a mladé v hniezde ohľaduje, veľké trápenie ho suzuje, neunavne ich ochraňuje.

Dokud nebezpečie neminie, žalosť svoju vždy vyjavuje, ale potom zas prespevuje, vokol mladých svých obletuje.

110. Les v noci.

Temavá noc sadla na horu. Utíchlo w nej všetko. Len noční vetrik previeva pomedzi listie stromové. Tu i tam nakúfa mesiac do sfrúš lejných. W húštiach a na stromoch driemajú vtáčence, pod krýdla si ukrývajú hlávky svoje. Brazu len kruhy zatrasie. Síska čihá za korisťou. Teraz zassumie listie stromow! Sowa ide na lom. Vtáčatka! nepohnite sa. Nepriatelja wassi sú blízko. Teraz zas panuje nemá tichosť. Les spočíwa, čili spí.

111. Voda.

Čo by sme robili, keď by nebolo vody. Nemohli by sme bez nej živi byt. Nemali by sme čo jest a piť. Nemali by sme ani odevu, ani obuvy. Neopovrhajme teda kvapku vody, ktorá zo zeme vyteká alebo z oblakov dolu padá. Boh to lak usporiadal, aby kvapky jedna k druhej sa stekaly skoro jakoby sestry byly, až konečne sjednotené potok tvoria.

Vody potokow jedna k druhej sa domáhajú. Po medzi nábrežné kvietky pretekajú. Rybky sa radujú čistej vode, veselo sa ihrajú v paprslekoch slnka, až konečne rybár sieťou alebo udicou učiní koniec ich hračke. Potoky ale cestujú ďalej, až konečne sa sjednotia s riekou. Vlny riek vrhajú sa na mlynské kolesá. Tieto ich privádzajú do pohybu, a prinucujú, aby mlyn hnaly. Teraz prichádza rieka pod mesto. Naraz sa domy pozerajú v zrkadle vody. Ľudia stavajú mosty ponad rieky, aby pokojne po pod tieto šumely (pretekaly). Za mestom vystupuje rieka na krásne pole i lúky. Tu vykuká von z riečiska svojho, rada by trochu po rovine si prechádzať. Naraz si ale i túto žiadosť vyplní. Sňah sa topí, mnoho dážďa prší z oblohy. Rieka sa naplňuje vodou, až konečne prestúpi hrádze čili násypy, ktoré ľudia na brehy nanosili. Zaplavuje polia a lúky. Ale o nedlho navráti sa zas do riečiska svojho, a pokojne stúpa svojou cestou, ba áno plte, aj lode unáša na jej chrbte. Na svojej ceste sa sjednocuje so svojimi príbuznými a s týmito spolu pretvoruje sa vo veľrieku. Teraz už i veľké koráby na sebe unesie. Konečne dorazí k jednej veľkej-veľkej vode, k

moru. Vtedy takto hovorí: Milé more! prinášam tu všetky tie potoky, rieky a lode, ktoré chcú so mnou cestovať. Vezmi ich so mňa, pretože ja by som si rada trochu odpočinula.

112. Hádka.

Nemám odpočinku, nikdy nezastávam. V posteli si ležím, predsa nepočívam. Vandrovania cestu pyšne nastupujem, viackrát si ju zkrátim a tiež oblahčujem. Z mojich prs studených mnohých zverov živím, stala som sa mnohým už hrobom strašlivým. Keď konečne beh môj dokončím unavne, čo som sama teraz to tiež hrob môj bude. Lež trebárs sa aj raz do hrobu pochovám, predsa neprestajne utekám — utekám.

113. Rybník.

Neďaleko panského mlyna leží jazero. Tak je široké, že je nemožno cezen lavičku čili most pre peších urobiť, ani ho je nemožno prechodiť. Na člku sa musí po ňom plaviť. V jazere tom sú väčšie i menšie ryby. Tieto plávajú v ňom sem i tam. Keď hodíme omrvinku chleba do vody, celý krdeľ beží ku nej. Z počiatku sú tieto rybky malé, pozdejšie ale narastú. Nektorý kapor je tak široký, ako moja dlaň. Nektorá štika je tak dlhá, ako moje rameno. Štuky sa boja iné ryby, pretože sa živí inými malými rybyčkami. Medzitým mlynár nedopustí, aby štuky vykántrily iné drobné ryby, preto len málo štuk necháva v jazere. Radi by ste vedeli: ako ich ozaj chytá? Ja som to už videl.

Vzal udicu a priviazal ju na dlhú a silnú cvernu. Cvernu tú potom pripevnil na dlhú palicu. Vyhľadal červa, dažďovku. Toho napchol na udicu, tak že jej koniec nebolo vidno. Sadol si na breh a udicu pustil do vody. Za nedlho prišla veľká štika. Myslela si, že červ pláva vo vode. «Ej, to veru bude voľačo dobrého pre mňa! — myslí si sama sebe. Vrhla sa k nemu, pysky roztvorila, a pohltla červa. Ale jako pochodila: Udica sa jej zapchla do pyska, a nemohla sa od nej oslobodiť. Hád-

zala sa ustavične v pravo v ľavo, ale po darobne! Jako mlynár konečne sporozoval, že udicou volačo myká, vytrhol ju z vody. A pani šfuka sa trepala na udici. Mlynár konečne vytiahol jej udicu z pyska, ale šfuku oddal svej manželke. Táto ju potom uvarila, a večer ju chutne zjedli.

114. Kvety a studnička.

Teč, pretekaj, malý prameň. Kvety na fa pozerajú. Kađe, pokiaľ drahý súdruh? Každěj peny sa spytujú. «Z malej vody do velikej my tak veslujeme. S touto zas dial cestujeme. Tak kráčame, tak chodíme, pokaď až k moru prijdeme.

Biele peny, srtiebro — kvapky! prečo k moru veslujete? Škoda, že ste sa lúčňy, viac sa k nám nenavrátite! Z peknej peny na bielejšiu, v mori sa my umyjeme? Odtuď ideme hore k nebu v dáždí, rose tým skvelejšie, zas sa ku vám navrátíme.

115. Vrch a dolina.

Zem je nie všade tak hladká, jako jazera voda alebo podlaha vo svetlici. Na jednom mieste stojí vyššie, na druhom zas hlbšie. Mensie vyvýšnosti menujú sa vršky alebo kopce, väčšie sa ale menujú vrchami. Vrškov a kopcov je o mnoho viac, nežli vrchov. Vrchy sa vysoko vypínajú nad okolie. O nektorých vrchoch by si človek myslel, že až k nebu dosahajú.

Zriedka stojí nektorý vysoký vrch sám o sebe. Viacej ich je v rade jedno popri druhom. Takéto menujeme pásmom hôr alebo súhorím.

Medzi viacej blízko seba stojácim súhorím (pohorím) nachádzajú sa prirodzené priehlbiny. To su doliny. Po dolinách je príjemno cestovať. Obyčajne kráča človek popri potoku alebo rieky.

Keď človek vyleze na vrch, tam všetko ináče najde jako

tu dolu. U päty vrchu vedie cesta ešte pomedzi ovocné zahrady, vinice a úrodné polia. Ale keď vyššie a vyššie kráča, role pomaly vystávajú. Na miesto nich nachádza krásne lesy a pastviny, na ktorých sa ovce, kozy, kravy a voly pasú. Ešte vyššie kráčajúce, na miesto lesov vidí zrazu len zakrpatené kružiny. Sú aj také vrchy, na ktorých ani len kružina nerastie, pretože len z puých skál pozostávajú.

S temäna hôr môže človek veľmi ďaleko vidieť. Vidí viac obcí. Vidí na vzdialených lúkach pasúce sa stáda a čriedy. Vidí krásne zelené lesy, ligotajúce sa potoky a rieky.

Po vrchoch obyčajne fúka vietor, aj povetrie je chladnejšie nežli v doline. V dolinách roľník ore, valaši svoje stádo veselo pasú; keď vrchy ešte sňah pokrýva. Z veľmi vysokých vrchov zriedka alebo aj nikdy neztaje sňah. Aj mlha a oblaky sa radi na chrbáte vrchov usedajú. V dolinách je často pekný tichý čas, papršky slnca príjemné teplo rozprostierajú, keď medzitým na vrchoch búrka zúri.

116. Vápenec.

Vápenec sa nachádza vo veľkých kusoch a celých vrstvách na zemi. Z vápenca sa páli vápno vo veľkých ohnivých peciach. Vypálené vápno sa potom hasí, t. j. polejú ho vodou, ktorú medzi sipením do seba vsaje. Následkom toho sa rozpúšťa. Keď zachladne, potrebuje sa na stavänie. Keď sa smieša s vodou, stane sa z neho mliekobiela tekutina. Tato sa potom potrebuje aj na bielenie stien. Keď sa hasené vápno smieša s pieskom a vodou, stane sa z toho malta čili vakovka. Túto dáva murár medzi skaly, aby sa spolu držaly. Malta na povetří zatvrdne, a spolu drží stenu.

Vápenec je obyčajne biely, šedý alebo žltý. Jesto ale aj jemný vápenec, ktorý sa dá pekne vyhladiť. Taký vápenec sa menuje mramor. Z mramora zhotovujú sa oltäre a sochy.

117. Soľ kuchyňská.

V nektorých krajinách nachádzajú sa v zemi náramn sklady a skaly, ktoré z pevných kusov soli pozostávajú; to

je soľ kruscová. Táto láme sa v podzemných doloch buď jako ruda, buď vpúšťa sa do baní soľných voda. Voda nasýti sa soľou, vytiahne a vyvaruje sa vo veľkých kotloch, až premení sa v pary, a zrazí sa zrnitá soľ.

Pri varení solievame jedlá, aby byly chutnejšie. Pospýe-li sa soľou svieže mäso, soľ rozpustí sa a vniká do neho. Tým udržuje sa mäso za dlhší čas frišké.

Nesmierne množstvo soli nalezá sa v mori; bo morská voda je slaná, z ktorej tiež soľ vyvaruje sa alebo na slnci vyparuje.

118. Povetrie.

Povetrie nevidíme, lebo je bez farby. Ale že je povetrie tiež teleso, to cítime, keď rukou alebo dvermi rýchle pohybujeme. V pohybe postavené povetrie, alebo vetor, ženie lode a mlyny. Vektor preháňa aj oblaky, ktoré nad nami plávajú v povetrí, jako lode vo vode.

Povetrie je všade, kdekoľvek ideme, na vysokých vrchoch tak jako v dolinách, vo vode tak jako na suchu, áno aj v každej jaskyni a jame.

Povetrie je ľuďom i zvieratom k udržovaniu jejich života nevyhnutne potrebné. Kedykoľvek dýchame, vľahujeme povetrie do seba, tak aj zvieratá. Rastliny by sa nemohly bez povetria ani zelenieť, ani kvitnúť, ani ovocie rodiť.

Povetrie je neni všade čisté. V takých izbách, kde veľa ľudí dýcha, k. pr. vo škole, je povetrie nie čisté. Preto je potrebné také izby i v lete i v zime často vyvetriť. V dedinských obciach je povetrie čistejšie, nežli vo veľkých mestách. Na vrchoch je čerstvejšie, nežli v dolinách.

119. Malý vetrík.

Malý vetrík! pošepni mi: kde si chodil a čos' videl? Povedz mi len: či si nebol blízko domu matky mojej?

Ach, mlúv len, vetrík, prosím ťa! čo dieťaťu jej vzkazuje, ktoré v ďalekosti vždycky túžebne len za ňu žije.

120. Oblaky a dážď.

Za jasného letného dňa je pekné svetlé (belasé) nebe. Ale o pár dní ukazujú sa drobné biele oblačky, ktoré tak vyzerajú, jako pasúce sa baránky. Za nedlho zjavujú sa čierne oblaky, ktoré sa už veľkým vrchom podobajú. Tieto pomaly zastrú celé nebe tak, že aj slnce zakryjú. Konečne pustí sa dážď. Ozaj sa mu radujú husy a kačice! Použijú tú príležitosť, a započnú sa umývať. Aj nektoré detí radi to majú, keď im na hlavu prší, a cez vlasy premoká. Ale matkám ich nespôsobuje to žiadnej radosti, lebo im v ten čas aj šaty premoknú. Preto je lepšie, keď deti len zo suchého miesta sa na dážď pozerajú. Ešte lepšie sa radujú dážďu kvety, osenia a stromy, nežli husy, kačice a deti. Ponevác dážď je ich pokrm. Keď dlho neprší, ovesujú hlavky svoje, a umdleté spúšťajú ich na ramená. Ale po dobrom dáždi sú tak veselé a oživené, jako deti na mieste hračky, alebo žrebce na pastvisku. Bez dážďa by nebolo ani chleba ani ovocia.

121. Búrka.

Nečedny, keď prší, zároveň sa blýska a hrmí. To menujeme búrkou alebo hromobitím. Nečedny aj človeka blesk omráči, áno i domy a wáže zapaluje. Preto sa nektorí tak búrky boja, že aj oči zatvárajú, a celé telo sa im trasie. To je ale zbytočné. Z jednej strany: jať krásne je na to hladať, keď blesk, jako nejaký ohnivý had, križuje po oblohe; z druhej strany ale: ponevác len zriedka trafi človeka alebo dom. Potom je ale búrka veľmi užitočná. Po nej sa ľudia, zwieratá a rastliny o mnoho lepšie cítia, nežli pred ňou. W čas búrky nesmieme pod stromy utiekať, ponevác do stromow často udiere blesk, a wtedy by aj nás ľahko dosťihnul.

122. Dievčatko a výchrica.

Raz v letňom horúcom dni čierne oblaky pokrývaly oblohu. Povstal silný vetor, a prach celé oblaky tvoril v povetrí. Barbora sedela pri obloku a veľmi sa bála.

«Otče moj: — mluvila k otcovi — príde búrka!»

«Aj ja sa nazdávam, dcéro moja! — odvodeda otec — a radujme sa, lebo búrka je veľké dobrodenie.»

Na to sa Barbora veľmi zadivila a vyznala, že sa blýskania a hrmenia veľmi bojí, pretože za to má, že uderí a strela aj ju omráči. Otec uspokojoval trasúce sa dieťa. «Neboj sa! — hovoriac — z tisíc bleskov sotva jedon uderí nekde do domu. A keď je človek opatrný, obyčajne aj to neuškodí. Môže si pripraviť hromosvod na svoj dom.»

«Ale — pokračovala Barbora — predsa by som rada bola, keby tak strašná búrlivosť nikdy nebola.»

Otec mlčal. Stojác pri obloku, díval sa na blýskanie, ktoré žltým skvením križovalo cez pevetrie. Bol to utešený pohľad! Na to strašne zahrnelo, dážď sa lial, a vetor hučal.

Barbora sa prestrašila na zahrnenie, a utiahla sa na stranu do kúta. Ale búrka netrvala dlho. Dážď tiež prestal; otec vzal dcérku za ruku a zaviedol ju do zahrady.

Tu sa Barbora veľmi dobre cítila: «A jaká je tu príjemná vôňa! — preriekla. — Jaké sú tie ruže a iné kvietky ozdobné! Hľa! milý oče, všetko je tak čerstvé a utešené. To je vskutku skvostné. Dnes ráno ešte všetko bolo tak uvädľé a zaprašené.»

«Ozaj čo zapríčinilo túto premenu?» — pýtal sa otec.

«Čo iného, jako príval čili lejavec» — odpovedala Borka.

«Hľa, dcéra moja! aj z tohoto môžeš nahliadnúť, že je aj búrka užitočná; trebárs sa je aj bojíš. Búrka, ktorú za tak strašnú držíš, očisťuje, uľavuje povetrie, zúrodňuje zem, a je skutočné Božie požehnanie.»

Barborka sa začerveňala pre jej bojzlivosť, a napozatým sa viac búrky nebála.

123. Jak vysoko je nebe.

Jako je vysoko nebe? Ach, to ja hned poviem tebe. Keď by si tak, jak malý vták, mohol hore rýchle lietat, letel by si vždycky vyššie, k onej krásnej hviezde bliššie, spýtal bys' sa tam anjela: «Jak vysoko je do neba?» Tak buď istý, že ti povie:

«Dieťa moje, to ja neviem. Ale spýtaj sa tam hore, či ktorá z hviezd ti to povie!» Ale trebárs bys' k hviezdám šiel, len tú odpoveď bys' našiel. A čo vždycky ďalej pôjdeš, len od hviezdy k hviezde dojdeš, od žiadnej sa to nedozvieš, a nadarmo sa spytuješ: «Jak vysoko je neba stán?» Dieťa moje! Boh to vie sám.

124. Slnko.

Slnce sa nám zjavuje v podobe kruhu. Tak sa skveje, že ani hľadeť doň nemôžeme. Z kruhu slnečného vystiera sa mnoho papršlekov. Kde tieto vnikajú, tam je svetlo, kde ale nevnikajú, tam je tma. Keď je svetlo, lepšie vidíme. Preto práce naše vo dne vykonávame, v noci ale spočívame.

Ráno slnko vychádza. Zrazu na oblohe vyššie vystupuje, konečne zapadne. Tú stranu, kde ráno slnko vychádza, menujeme východ, — tú stranu, kde zepadá, — menujeme západ. Keď sa na poludnie o 12. hodine k slnku obrátíme, vtedy máme pred sebou juh, za chrbtom ale sever.

Keď slnko zapadá, dostávajú oblaky peknú žltú a červenú farbu. To sú zore večerné. Ranné zore sú tak pekné, jak večerné; ale kto dlho spí, ten ich vidieť nemôže.

Po západe slnka nastupuje mrak. Na mraku dobre nevidíme. Kto za súmraku číta, píše alebo šije, ten si kazí oči. Netopieri a nektoré motýli len v súmraku poletujú.

125. Mesiac.

Po súmraku sa zjavujú hviezdy a neľedy aj mesiac na oblohe. Beh mesiaca je taký, jako slnka. A mesiac na východe vychádza,

na západe zapadá. Medzitým svetlo jeho je o mnoho tmavšie, nežli svetlo slnečné.

Pri jeho svetle by sme nemohli čítať, alebo do diaľky dobre hľadať. Mesiac je nie vždy podobný kruhovej, lež niekedy vyzerá, jačo polokruh, niekedy je ale tať úzky, jačo nejaký šup.

126. Belavý pastier.

Mesiac zo všetch najkrásnejšie ovečky napása, žiaden pastier nemá podobného salaša.

Jeho pole a salaš je nebe nad nami. Tam s nesčíselnými on bydlí ovcami.

Hneď jak slnko s oblohy k spočinku odchádza, biely pastier so svými beránkami vychádza.

Zo striebra utkaná guba jeho sa bliští, zlatovlné ovce jeho sú to hviezdičky.

Harfu v ruke drží a spieva si čarovne! Veľké stádo na nebi žije si pokojne.

Tak krásne jedna druhú vždycky obchádzajú. Zo spoločného šťastia veľmi sa radujú.

Hnevu alebo závidosti niet medzi nimi. Tak dobré sestričky cíta sa spokojnými.

To najkrotkejšie stádo len mesiac pásava. Podobných ovečiek žiaden pastier nemáva.

127. Hviezdy.

Hviezdy sa nám tak ukazujú na oblohe nebeskej, jako veľké iskry. Jedna od druhej o mnoho silnejšie svieti. Najmenšie len vtedy môžeme vidieť, keď je veľmi tmavo a čistá obloha. Jak dobre je to, že Boh aj tmavú noc osvecuje hviezdami. Bohabojný človek s radosťou pozerá na hviezdnaté nebe, a myslí

na Boha, ktorý ich stvoril. Hviezdy sa nemôžu spočítať, pretože ich je veľmi mnoho a nestoja v radoch. Sú medzitým i také Iudia, ktorí skoro všetky hviezdy poznajú, a vedia, kde každá stojí na oblohe? Aj deti môžu poznať večernú zorničku, ktorá na mrkaní po západe slnka ukáže sa hneď na oblohe.

128. Keď jedna za druhou hviezdička vychodí...

Keď jedna za druhou hviezdička vychodí, hlboký zármutok u srdca mi prichodí. Vždycky tou myšlienkou potešujem seba: Ona z tejto zeme hor' išla do neba.

Drahej matky mojej obličaj milený, tam sa už ligoce, tam — medzi hviezdami. Dotiaľ na moju milú pozerám mamičku, pokiaľ moje oči vyronia slzičku.

129. Deti a mesiac.

Slnce zapadlo a už sa počalo zotmievať, ale deti sa ešte nepoberaly všetky domov. Dve deti boli na poli, a v hračke zcela zapomnely na to, že je večer, a prv, než by sa zatmelo, že musia ísť domov. Keď sa naraz stala tma, pustily sa do plaču, pretože nemohly najst cestu. Dedina bola ďaleko. Zrazu sa osvetlilo za stromami, vyšiel mesiac. Jako deti spozoroval, takto mluvil k nim: «Dobrý večer, deti moje! Čo hľadáte tak neskoro na poli?»

Na hlas ten sa deti uľakly. Ale keď videli, že sa im mesiac prívetive usmieva, osmelily sa a hovorily: «Jaj, opozdily sme sa, a teraz nemôžeme najst cestu, lebo je už tma». Na to sa pustily do tak horkého plaču, že sa srdce mesiaca pohlo nad nimi.

Tak mluvil teda ku nim: «Jestli dobre poznáte dom ten, v ktorom vaša matka býva, vďačne vám posvietim, aby ste mohli najst cestu». A tak jasne mesiac svietil, jako by deň bol býval.

Deti sa rozveselily, vyhľadaly cestu, pospíechaly domov.

Keď prišli pred dvere domu, hovorily: «Ďakujeme ti pekne, milý mesiačku! že si nám tak dobre svietil».

Mesiac odpovedal: «Vďaka som to učinil. Ale už teraz pospiechajte dnu! Vaša matka sa trápi pre vás».

130. Čiastky dňa.

Začiatok dňa menujeme ránom, prostred — poludním, a koniec — večerom. Medzi ránom a poludním je predpoludnie, medzi poludním a večerom je odpoludnie. V prostred noci je polnoc. Statoční ľudia prajú si jeden druhému dobré ráno, dobrý deň, dobrý večer, dobrú noc, tak jako to čas so sebou donáša.

Deň pozostáva z hodín. Hodiny môžeme poznať po rafike alebo po bití. Po polnoci bije jedna, dve, tri, až konečne na poludnie bije dvanásť. Potom začnú biť po znovu až zase o polnoci bije dvanásť. Kto by vedel z toho vypočítať: z koľko hodín pozostáva deň? Každý deň dvaraz bijú hodiny šesť, raz ráno, raz večer. Podobne bijú dvakrát aj jedenásť, predpoludním raz a neskoro večer raz. Dľa tohoto ten čas, ktorý je od jednej polnoci do druhej, môžeme menovať dňom.

Vo dne je len jedna čiastka dňa, a tá je raz dlhšia a raz kratšia. Ale za dvadsaťštyri hodín nikdy netrvá. Keď poznáme: kedy vychádza, kedy zapadá slnce? kedykoľvek môžeme vypočítať dĺžku dňa. V zime vychádza ráno o ôsmej hodine a po poludní zapadá o štvrtej. Koľko hodín trvá v ten čas opravdivý deň? A koľko trvá noc? V lete je to zcela naopak: deň je dlhší nežli noc. Keď vychádza slnce ráno o štvrtej hodine, o koľko musí zapadať, aby dĺžka dňa učinila šesťnásť hodín? — Na jar a v jaseň sú noc a deň sebe rovné. Či by ste vedeli povedať; koľko hodín je vtedy dlhý deň a koľko noc? — O koľkej hodine musí v ten čas slnce vychádzať a zapadať?

Čas nepočítame len na celé hodiny, lež aj na pol a na štvrte hodín. Keď sme pred poludním veľmi hladní, radi by sme boli, žeby už bilo dvanásť. Áno, ale ešte len o štvrt hodiny bude biť. Aj štvrt hodina je dosť dlhý čas, obzvlášťne keď človek za obedom čaká. V ten čas sa nám aj minúta zdá byť dlhou, kdežto je to predsa veľmi malý čas. A predsa pri každej maličkosti to ukazujú hodiny. Jedna hodina má šesťdesiat minút. Preto je na kraji ciferníku hodinovom namaľovaných šesťdesiat bodov. A preto sú na hodinách aj dve rafiky: jedna

kratsia a jedna dlhsia. Dlhšia ukazuje minúty, — a kratšia hodiny. Keď obidve rafiky jedna nad druhou na čísle 12 stoja, vtedy je zrovna 12 hodín. Minútová rafika o mnoho skorej chodí, nežli hodinová. Pokým rafika hodinová od jedného čísla k druhému prejde, za ten čas minútová obejde celý kruh ciferníka. Ba koľkoráz denne obejde minútová rafika ciferník? — a hodinová rafika koľkoráz obejde?

131. V čas ranného precitnutia.

*Precitnul som sa zo sna, bdiem : Bože ! dakujem, že žijem.
Za tvoju dobrotu vďak vzdávam, keď zdravý zas z lúžka
vstávam.*

132. Ráno.

Minula noc, a počína sa rozvidnievať. Kohúti už za včasu príchod dňa oznamujú, a precitnutí vtáci veselo štebotajú. Roľníci opúšťajú nočné lúžka svoje, krmia, napájajú domáce zvieratá, a potom sa chystajú do práce. Medzitým vyšlo slnce, paprsky jeho precitujú niektorých snáď ešte spiacich. Včely vyletujú zo svých úlov a hľadajú svoj pokrm na dvore a na poli. Na lúkach a roľách všetko sa ligoce od rosy. Čo minulého večera bolo mdlé, teraz je zas čerstvé. Ľudia, ktorí večer ustatí a ospalí boli, teraz sú veselí a práce schopní. Aj zvieratá sú bystrejšie. Len leniví a nemocní ležia ešte v lúžkach svojich.

133. Modlitba ranná.

Tmavá noc sa pominula, doba ranná nám nastala. Vručne vzdychy ti vzdávam, Bože tebe sa dávam.

Keď som v lóne sna spočíval, môj anjel ma ochraňoval. Vernú stráž držal pri mne v čiernej noci hodine.

Sotva zriem slnca svietenie, už cítim tvé dobrodenie. Pokiaľ slnko zapadne, dotiaľ živnosť dáva mne.

Vo dne v noci mňa vždy strážiš. Svoju ruku nad mnou držiš. Večná chvála buď Tebe! Prijmy vdaky hor v nebe.

134. Slnčné lúče čili papršky.

Slnce vyšlo, a so svojim krásnym blyšiacim kruhom stálo na oblohe. Potom vyslalo svoje lúče, aby, ktorí spia, tých zobudilo. Prvý lúč išiel ku škovránkovi. Tento vyliezol zo svojho hniezda, vyletel do vysoka a spieval: «Liri, liri, la! lúč slnečný volá». — Druhý lúč slnečný išiel k zajačkovi a zobudil ho. Tento dlho netrpel oči svoje, lež vyskočil z lesa na lúku a hľadal chutnú trávičku na sniekanie. — Tretí lúč šiel do kurienca. Kohút hneď zakričal: «Kikiriký», a sliepky zostúpily so sedlísk svých, krákorily, hľadaly si potravu a svoju gazdinku vajcami obdarovali. — Štvrtý lúč šiel do holubienca. Holuby hrkútaly: «Cukrú, cukrú! vypušt nás, kto znáš». Jako ich vypustily, vyletely von na pole a tam hľadaly niečo za ranný pokrm. — Piaty lúč šiel ku včeličkám. Tieto vyletely von z úla, rozprestieraly krýdla svoje, bzučiac, lietaly po kvietkach, a mädom obohatené vracaly sa na zpiatok. — Posledný lúč šiel konečne k posteli lenivca, a chcel ho zobudiť. Tento ale nechcel vstať hore, lež obrátil sa na druhý bok, a keď iní pracovali, on a jeho súdruhovia si chrápali.

135. Poludnie.

Keď sa ráno pomíňa, slnca naraz vyššie a vyššie sa pozdvihuje na oblohe, a v tej miere rastie i teplota. Poludnie sa čo skôr približuje, to v lete aj horúčosť ukazuje. V poludnie práve stojí slnko nad našou hlavou a svoje lúče zrovna vystiera na nás. Horúčosť zrazu väčšmi tlačí. Uvädlé rastliny mdle ovesujú hlávky svoje. Ľudia sú ustatí a prestávajú od práce. Lichva sa krmí, rožné stádo ufahuje sa do stínu, kde prežúvajú v

chládku si odpočívajú. Ovce sa tesno jedna k druhej utahujú, a ustaté, k zemi ohybujú do tône hlavy svojej. Keď sa ešte aj vtáčky ukrývajú medzi husté lístie stromov, len pracovitá včela bručí po voňavých kvetinách. Aj pocestní a vozkovia sa tiež do chládku utahujú. Každý delník hľadá k jednoduchému obedu, aby posilnený, ďalej pracovať mohol. Ženci v stínu snopov odspávajú poludňajšie driemoty.

Na jar a na jaseň je poludnie príjemnejšie, pretože nepanuje tak veľká horúčosť. Poludnie letnie ešte aj žiaka unavuje; v tenkrát sa aj ten učí radšej ráno a večer.

136. Pieseň večernia.

Noc zase nastáva, lúžko k spaniu volá. Ó jak usnem dobre, z Božej lásky klýdne. On stráži mňa verne, v tej dlhej noci tme.

Ja si spokojne spím, neb istým sa cítim. Rýchly sbor anjelský s neba ku mne letí, posteľ mi zakrýva, nado mnou stráž máva.

Keď ráno zasvitne, zobudia ma rýchle. Vyskočím vesele, z mojej malej posteľe, vám zaspievam chvály Bohu s anjelami.

137. Večer.

Slnce zapadá, blízko neho začerveňávajú sa oblaky. Nastáva večer. Veľká horúčosť prestala, chladný vetrik povieva, rosa začína padať na trávu. V povetří sa hrá nepočítané množstvo mušiek, vtáčky v kruhoch odspevujú ich večernie piesne, včely sa utahujú do svojich úlov a všetko sa k spánku chystá. Tým živšie ale škrekať žaby, bručia chrústi a poletujú netopieri. Svätajánske mušky začínajú svietiť vo tme. Delníci sa vracajú z poľa od svojej práce a stádo zo svojej paše.

Všetci sú ustatí a túža po odpočinku. Prvej im ale ešte dobre padá večerný pokrm, pretože sú hladní. O nedlho sa nasýta a k spánku skloňujú hlavy svoje.

138. Keď sa na odpočinok kladieme.

*Pod krídla tvoje hlavu mŕ skloňujem, Otče a Bože môj!
tebe sa sverujem.*

*Tvoje strážne oko neodvráť ode mne! aj vo sne nech
bude tvé dieťa chránené.*

139. Noc.

Keď aj posledný papršlek večernieho svitu pomíne, zcela sa zotmí, a nastáva noc. V ten čas všetok šromot zanemie a nastane tichosť na všetch stranách. Ale hviezdy na oblohe sa lígotajú, niekedy vychádza aj mesiac, aj jemným bleskom osvetľuje okolie. Vráta a dvere zatvárajú. Deti tiahnu do spiacich izieb, kľakajú a modlia sa. Sotva si lahnú, sen zaraz obkľúči ich oči. Al veľkí, t. j. odrastení tiež kladú hlavy svoje na odpočinok. Ľudia a zvieratá zároveň spočívajú, len tupé kroky hlásnika ozývajú sa na ceste. Niektorý nemocný stonajúc, počíta úder hodín, pretože pre boľasti neprijde sen na oči jeho.

140. Týždne, mesiace a rok.

Sedem dní činia jeden týždeň. Každý deň v týždni má své vlastné meno. Jako nasledujú dni dľa mena jedno za druhým? — Šesť prvších dní menujú sa stredtýždňové, čili robotné dni, siedmy deň je nedeľa. V stredtýždňových dňoch pracujeme. Nedeľa je k úcte Božej a k nášmu odpočinku ustanovená. Niektorí ľudia len šperkovaním seba alebo korheľstvom trávajú deň nedeľný, ale s tým obrážajú Boha.

Tridsať alebo tridsaťjeden dní činia jeden mesiac. Dvanásť mesiacov činia jeden rok. Schopné deti vedia už menovať mesiace. Prvý mesiac je január, čili leden, ktorý sa počína so sviatkom Nového roku. Posledný je december, čili

prosinec, pri konci ktorého pripadajú Vianoce. Veľkonočné sviatky pripadajú v marci alebo v apríli. Turíce ale v máji alebo v júni.

Rok má štyri čiastky: jaro, leto, jaseň a zimu. Každá jedna čiastka pozostáva z troch mesiacov, preto máme tri jarnie, tri letnie, tri jasnennie a zimnie mesiace. Či by si vedel povedať jarnie, letnie, jasnennie a zimnie mesiace dľa mena?

Päťdesiatdva týždne alebo dvanásť mesiacov činia jeden rok. S pominutím roka vše znovu sa započína. Zase bude jaro, leto, jaseň a zima. Kvety, stromy sa zelenajú a ovocie prinášajú. Úrodu práve tak uspozorujeme, jako v predošlom roku. S minutím jedného roku každý človek stáva sa o jeden rok starším. Ale nie každý človek zostane zároveň aj múdrejší, lebo nie každý sa usiluje čas k tomu použiť, aby sa učil.

141. Hádka.

Štyria bratia z roka na rok vždy chodia po svete. Ale každý na zad príde s darmi osobite.

Prvý zelenú šat nosí, je ľahkomyselný. Púčky, kvety vonné, listie sype, kade chodí.

Druhý ide už vážnejšie, s dáždom, slnca svetlom. Dáva snopy plnoklasé usilovným gazdom.

Tretí plní už stodole, komory, sušiarne. Dáva hrozno, slivky, brušky a orechy zraľé.

Zasmušilý a omrzlý aj štvrtý sa kýva. Holé pole, lúky, lesy, ten sňahom pokrýva.

Kto mená týchto podivných bratov mi vie udat? Čak každý z vás ich dobre zná? nemusím povedať?

142. O zroste.

Vinco: Laľa, chlapani: jaký som už veľký. Už aj pohár sám vezmem so stola.

Klement: To je veru veľké majstrovstvo. Ja som hožu aj pred troma rokmi sám vzal.

Vinco: Verim! ale si aj starší o dva roky.

Klement: To nič nerobí! Pozrite Antonka, ten je tiež tak starý jako ja, a predsa je o hlavu menší.

Anton: O tolko veru nie! Najviac o pol hlavy.

Klement: No dívajte sa! budeme sa merať.

Anton: Len nebuď tak pyšný na tvoju veľkosť. Ešte si naposledy myslíš, že si aj od Tomáša väčší. A predsa si len o pol hlavy odo mňa väčší, viacej nie.

Klement: Nič to preto! Veď skoro narastiem.

Vinco: A čak aj ja?

Anton: Ani ja nezostanem vždycky tak malým: Počkajte, o dva roky vidíme jeden druhého.

Klement: Dva roky je dlhý čas. Veď ja potom budem mať už osem rokov, Vinco ale šesť. Ale viete čo? Poďme do zahrady, keď je tak pekný čas!

Anton a Vinco: Poďme!

Klement: Pozrite len! Tomáš, Ferko a Kašpar sú tiež tu. Zaiste pozerajú: či rastie už ich hrach a zemiaky?

Anton: Čo tam pozeráte, chlupci?

Kašpar: Pozri len, Tonko! Jako vykukáva náš hrach zo zeme!

Vinco: Ja nič nevidím.

Klement: Nevidíš tu voľačo zeleného zo zeme vychádzať?

Vinco: To vidím.

Klement: Veď je to hrach!

Vinco: Ale vždycky tak malý zostane?

Anton: Horký zostane! Pozri len o osem dní! Vtedy už o mnoho väčší bude.

Vinco: Ale nevidím, že by riasol.

František: A či ty vždy takým malým zostaneš, jako si teraz?

Vinco: Horký zostanem; dakedy aj taký budem, jako môj apko.

Kašpar: Vidiš! a predsa ani teba nevidíme riasť.

Tomáš: Pozrite len čerešňové stromy! tie nezadlho už budú kvitnúť.

Kašpar: Istotne! Predsa je to len skvostne, že zima už pominula a je jaro.

František: Veru, ja som ho už dávno čakal.

Tomáš: Ale teraz už prestaňte pracovať; ešte dnes jeden bôb chceme zasadiť.

Klement: Keby sme ti mohli aj my pomáhať!

Anton: To by veru dobre bolo.

Kašpar: Ešte by lepšie bolo, keby ste si hriadku spravili.

Anton: Keby len bolo kde?

František: Veď vám môj otec dal kus zeme!

Klement: Ej no, na to som naskrz zabudol. Chytró Anton! prines kopáč, motyku, hrabličky! Prines bôb, hrach, šušovicu, zemiaky a všetko, čo len najdeš. Majme sa k tomu!

Anton: Pomaly, pomaly! Len poriadkom.

Vinco: Viete čo, zasadme kôstku z čerešne, aby sme veľa čerešieň jesť mohli.

Kašpar: Na to veru musíš dlho čakať. Pokým semä vykleje zo zeme, vyrastie strom a ovocie rodiť bude, k tomu je veľa času potrebné.

Vinco: Pravda, na to som si ani nemyslel.

Anton: Lepšie by bolo, keby sme do zahrady niečo takého zasadili, čo by ešte v tomto roku rodilo.

Klement: Voľačo mi prišlo na rozum! — mak.

Vinco: A veru pravda! To má veľké hlávky. To bude dobre!

Anton: Aj niekoľko kvietkov zasadme, a potom aj proso pre naše kurence.

Vinco: Áno! Aj niekoľko mravčích vajíčiek pre môjho apkovho sláviká.

Klement: Ty bláznivý! Veď sa to nerodí zo zeme. To mravce robia. Ale tabak (doháň) nasadme pre nášho apku. To sa mu ľúbi.

František: No, teraz pracujte! Aj my za našou prácou pôjdeme.

143. Pieseň jarnia.

Kvitnú už, kvitnú už fialôčky. Prijdú nezadlho spevné vtáčky. A keď príjde bociaň, lastovička, zaplní sa kvietky záhradôčka.

Tu je bociaň! priniesol nám jaro. Lastovka už

stavia svoje hniezdo. Oj, ustaté sú veru chúďatká! Radujú sa hniezdam nebožiatka.

Vítajte nám, vtáčatka premilé! Pozriteže, čo je tam na strome? Miesto mrazu a cikov ľadových, dalo nám jaro kvietkov voňavých.

Ružičku si za klobúk položím. Aj nezábudku do knižky vloží. Kto v zime učeniu prial hodinky, teraz môže trhať konvalinky.

144. Letnie práce.

Teplo páli letnie slnce. Delníci na poli vyzliekajú šaty svoje, a predsa pot tečie z tela jejich. Lepšie by sa bolo teraz doma v chladnej izbe povalovať. Áno, pravda! ale kto v lete nepracuje, toho v zime bude sdierať jeho postavenie. Keby sme nežali a nekosili, čo že by v zime jedli statkári alebo my?

Ale pracovitý človek by ani nemohol zaháľať. Ó, veď jak je to pekne pracovať. Jak padá tráva pod kosou do pekných riadkov! Niekedy pred kosou vyletí kde-tu aj prepelička, a málo pred neho lietajúc, jako by sa len ihrať s koscom chcela už zas pred ním volá: pod spodok, pod spodok! A ešte jaká je žatva pekná! V dlhom rade stoja devy, ženy, muži, s ľahkými srpami. Zožíňajú zlatožltej farby pšenicu a na hrsti ukladajú. Z dvoch-troch hrstí učinia snop. A jako by aj nepracovali, keď si tak veselo spievajú. Skoro že až pole žbrinkoce. Čeladníci žencom za chrbátom shromažďujú hrsti a sväzujú ich do snopov. Slnce zrazu horúcejšie svieti, dobre že nepáli. Či ozaj nebude dážď? spytujú sa ženci jedon druhého. Náhle povstane malý obláčok, ktorý rastie, rastie. Zrazu len spozorujú, že hrmí, a len že sa dážď neleje. Sotva majú na toľko času, aby pred ním ujst mohli. Z väčšej čiastky dobre zmoknú. Ale to nič! Letní dážď chytro prijde, chytro odíde. Zase začínajú pracovať a spievať. Ešte je práve dobre, že trochu zmokli, aspoň im je nie tak horúce. Pod večer idú veselo domov, a na druhý deň zas znovu počínajú, až dotedy, dokud nespozorujú, že za tri lebo štyri týždne je celý chotár po-

krytý sennými kopami a snopovými krížami. To je len samá radosť, pozerat na obžinky.

Zatým príde čas sporivosti. Všetko dovážajú. Pšenicu do stohov a seno do veľkých kôp ukladajú. Snášanie to sa obyčajne veselým spôsobom deje, a kto by sa neradoval, keď vidí, že dobrý Boh tak krásnym úžitkom (úrodou) požeňnal prácu jeho. Buď meno jeho sväté preto požeňnané.

145. Pieseň letnia.

Budiž leto nám vítané! Hrejú, pália lúče slnné.
S nebies dolu dážď popŕcha, zase kvitne zvädlá lúka.

Prácnu ruku požeňnáva, delníkovi chlebič dáva.
Vzdaj človeče vďaky Bohu! Poždravuj leta úrodu.

146. Jaseň.

Syn: Milý otče! vy vravíte, že je už tu jaseň, jakože je to? Veď je ešte tak teplo, jako v lete.

Otec: Máš pravdu, syn môj. Ale práve z toho môžeš vidieť, jak múdre Boh tento svet usporiadal, keď premena vecí nie tak okamžite stáva sa.

Syn: Jako to rozumiete, otče?

Otec: Mysli si horúci letní deň. Jak ťažko by nám to padlo, keby po takom dni naraz ostrá zima nastúpila? Preto láskavý Boh medzi letom a zimou jaseň, a medzi zimou a letom jaro položil.

Syn: Áno, milý otče! tak činí dobrotivý Boh. Veď ani ja nemôžem byť dnes malým a zajtra už veľkým, jako vy.

Otec: Ale jaseň má predsa svoje určité znaky. Dni zostávajú kratšie, noci dlhšie: povetrie je so dňa na deň chladnejšie: a jako to vyzerá na roľách?

Syn: To ja viem, otče! zbožie je už všade sozáté a posväzané do stodôl, na roľách nevídať iba samé strniská, ba už začínajú znovu zem orať.

Otec: Keď je ovocie so stromov sobraté, listie začína žlknúť a červenieť, a naposledy padá dolu.

Syn: Či nie pravda, milý otče! jaseň je aj ten čas, keď škovránky a lastovičky presťahujú sa do cudzích krajín, jako aj iné vtáky, o ktorých nám pán učiteľ rozprával, že na jar zase navracajú sa k nám a teplý čas nám prinášajú?

Otec: Tak je, syn môj! Vidiš, keď deti dobre pozorujú, tak naučia sa samé od seba mnoho vecí.

147. Jasennie lístie.

Už je jaseň, žlkné tráva. Z vetví lístie oprcháva. Trásie na nich sa kvap rosy; ale kruh už suchý mlčí.

Lístie vetor preč unáša... s Pánom Bohom hor sa vznáša. Kruhy hlavy naklňujú, ťažký smútok ukazujú.

S lístím vetor sa pohráva. Chudák lístok zpiatky ťahá. Už je pozde! kruh je holý, kto nekvitne, už je mrtvý.

148. Hnev zimy.

Raz si zima umienila, že všetkých ľudí a zvieratá vykazí. Preto s tak zlostnou zimou nastúpila, že povrch každej vody v hrubý ľad zmrzol. Celé pole vysoko sňah pokrýval a na skle oblokov každé ráno boli tak hrubé ľadové kvety, že ani cez celý deň nerozstály (nerozpustily). Ale pani zima sa predsa prerátala. Chudiatkam vtáčkom sa zle viedlo, lebo pre veľký sňah nemohly najst pokrmu v slobode, lež oni vošly do dedín a do miest. Tam im potom mnohé dobrosrdečné deti pohadzovali zrnká na sňah alebo omrvinky chleba, tak že ich len málo hladom zahynulo. Preletaví vtáci o mnoho skôr sa hŕfne vysťahovali, ktorým potom zima uškodit nemohla. Ostatné zvieratá tiež nezahynuly. Dobrý Boh im dal teplý kožuch, zajace a srny si aj z pod sňahu vyhrabaly málo trávičky a ratolestné púčky. Biedne síce žily, ale hladom nezahynuly. Domáce zvieratá boli v teplých maštalách. Ponevác každý deň mali seno a ovos v jaslách, vydržaly zimu. Ľudia stavali pece (kamna, kachle),

kládli oheň do nich a čím zlostnejšia bola zima, tým viacej kúrili. Vodu k pitiu museli v izbách držať, a niektorému človekovi poziabla ruka, noha, alebo nos. Ale preto všetci zostali na žive. Konečne nahliadla zima, že nemá sily ani zvieratá, ani ľudí vykaziť. O zvieratá stará sa Boh, ľudia sú ale v tom dost opatrní, že sa proti hnevu zimy vedia chrániť. Potom začala hnev svoj krotiť, popúšťať, slnce so dňa na deň väčšou silou na ňu účinkovalo. O nedlho zase prosperovali vtáci, lúky sa zeleňaly a konečne už ľudia nepotrebovali ani kúriť.

149. Pieseň zimnia.

Milujem ja ach jaro a zlatisté lúče i vetrik, čo na poli pofukuje tíše.

Milujem háj zelený, listnatú korunu, neb pod ňou môžem očuť pieseň vlakov jemnú.

Milujem ja aj leto, neb s klasmi zlatými ide, keď už jaro preč šlo v iné krajiny.

Smutnú jaseň tiež rád mám, trebárs mňa aj rmúti. O tom mojom zármutku vector smutne veští.

Aj zimu tiež milujem, toho starca-kmeta, kto si hromaždil, — po mladosti veta.

Rozmýšlam: keď aj zo mňa raz starec zostane, keď ma kto rád bude mať, dobre mi to padne.

150. Na Vianoce.

I.

Malý Ježiš každý rok k nám vstúpi k deťom svojim dolu. Prináša nám vianočný strom a pôsobí radosť mnohú.

Milý Ježiš! s tvojím požehnaním stúp do duše našej. Na veky šťastné budeme v spoločnosti tvojej svätej.

II.

Tu sú Vianoce! Jako sa radujú malé deti! Vo viere, nádeji a láske, všetci sme bohatí.

Jak sa v každom potriasa srdce, že Ježiš k nim príjde, že každé od neho, ktoré je dobré, dar dostane.

Do oblokov taniere i košíky deti kladú. Len o zlatých vrchoch a zámkoch celú noc snívajú.

A zajtrašok! ktože opíše ten milý zajtrašok, v ktorý jedon každý zazrie drahý svoj darčok.

Pekný vianočný strom, obrázok, bábiku, tam koňa; a to všetko len tí dostali, čo slúchajú slová.

Tak k tým nebeským predmetom siaha trasúca ruka; tleska, smeje, skáče, každé dieťa — rozkoš veľká.

151. Človek.

Čoľvek je na svete, to všetko Boh stvoril. Aj človeka stvoril Boh. Najprv utvoril telo. To ale zpočiatku bolo bezživé. Malo oči, ale nevidelo; uši, ale neslyšalo; ruky i nohy, ale nomohlo s nimi pohybovať. Aby teda oživilo, vdýchnuť Boh volačo do neho, čo my dušou menujeme. A telo hneď oživilo. Kto z vás videl už mrtvého? Pravda, aj ten mal oči? Ale či videl? — Mal aj uši, ale — —? Pravda, to nemohol učiniť, lebo nebolo viac v ňom duše. Duša čini v nás, že žijeme.

Človek pozostáva z tela i z duše. Telo môžeme vidieť, tedy je viditeľné; telo zomre, teda je smrteľné. Dušu nemôžeme vidieť a nemôže ani zomrieť. Duša je neviditeľná a nesmrteľná.

Keď človek zomre, duša sa vysťahuje z tela a predstaví sa pred Pána Boha. Boh v tenkrát vyrečie ortiel nad ňou. Odmení ju, jestli bola dobrá; potrestá, jak bola zlá. Mrtvé telo pochovajú a obráti sa v prach. Ale na súdny deň zas povstane, a znovu sa spojí s dušou. Potom zostane na večnosť sjednotené telo s dušou, a spolu vezmú odmenu alebo trest, dľa toho, jako si zaslúžily.

152. Čiastky nášeho tela.

Telo nasse má tri hlavné čiastky: hlavu, driek a ramená s nohami.

Na prednej čiastke hlavy je obličaj. Zadná čiastka a temeno sú zarastené vlasami. Na vrchnej čiastke obličaja je čelo. Pod čelom v jamkách sú oči. V prostred obličaja je nos, pod tým sú ústa. Na oboch stranách hlavy sú uši, vnútri hlavy sú mozgy.

Na prednej čiastke drieku sú prsia a brucho; na zadnej čiastke je chrbát. Bočné strany drieku menujú sa boky.

Ramená nasse majú troji ohyb: v pleciach, v ločkoch a v zápästi. Na konci ramien sú ruky. Uj nohy nasse majú troji ohyb: v stehnách, kolenách a členkoch. Konce nôh nazývame prieťahom, chodidlom a pätou. Na samom konci rúk a nôh sú prsty. Uj prsty majú tiež troji ohyb.

Pomocou nôh sa z jedného miesta na druhé pohybuje. Ramenami a rukami pracujeme. Pracovať je unavné, ale užitočné. Bez práce byť je ľahko, ale veľká hanba. Čo si my teda zvolíte?

153. Zrak.

Očima vidíme. Ale či každý človek vidí? — Slepý je veľmi nešťastlivý.

Očima vidíme farvu predmetov. Jedon predmet je červený, druhý biely, tretí zelený alebo inšej farvy. Vidíme aj podobu predmetov. Niektoré veci sú okrúhle, iné hranaté, guľovate alebo inej podoby. Vidíme aj veľkosť vecí. Ktoré rastliny sú vysoké? — Čo je väčšie, vrch či kopec? — Aj smer veci môžeme pozorovať; môžeme vidieť ku pr. či je čiara rovná alebo krivá.

Kedy vidíme predmety najzrejmejšie? — Čo majú za chybu na cčiach tí, ktorí dobre nevidia? — Čím vzdialenejšie padajú od nás predmety, tým nezrejmejšie vidíme. S vrchu ďaleko môžeme vidieť. V dolinách je obzor veľmi obmedzený.

Kto dobre vidí, ten je veľmi šťastlivý. Oči sa ale veľmi snadno pokazia, jestli nepozorujeme na ne. Nemúdre činia tí, ktorí do slnca hľadia, pri slabom svetle pšu, čítajú alebo šijú. Nečistota veľmi škodí očiam, naproti tomu je veľmi užitočné umývanie očí čerstvou vodou.

154. Dva oblôčky.

Na jednom vysokom dome znám ja dva malé oblôčky. Cez ne pozerá celý svet, i gazda ich hľadá v briežky.

Pri nich sedí jedon maliar. Ťahy jeho sú prekrásné. Kade rukou len zatiadne, na oblôčkoch všade jasne.

Aj myšlienky jeho gazdu, tajnosť srdca namaluje. Keď ich chce zvedieť, len pozre naň, nič inšieho; hneď ich zvie.

Keď má gazda radosť v nútri, neb zarmútok ho lomcuje, vyrážajúca sa slza v oblôčkoch, ho prezradzuje.

Keď v nútri tichosť panuje, v tenkrát sú oblôčky jasné. Hneďky ale sa zachmúria, keď búra v nútri povstane.

A keď gazda unavený v spánok večný sa uloží, od smrti hroznej zastretý, sklo oblôčkov sa znivočí.

155. Slepý a šlakom porazený.

Jedon šlakom porazený a jedon slepý cestovali spolu, i prišli k hlbokému potoku a nemohli ďalej. Tadeťo mohli by sme síce prebrodiť, jako vidím, mluvil šlakom porazený, ale voda tečie dosť prudko. a moje nohy sú prislabé: bojím sa, že bych prúdu neodolal.

Kebych ja len mal tvoje oči, vzdýchal slepý, moje silné nohy by ma udržaly. Voda, jak len náramne prudká není, mňa by nezvalila. Ale ja som slepý, a bojím sa že bych vo vode poblúdl a do hlbiny uviaznul.

Vieš-li čo? volá radostne šlakom porazený. Vezmi ma na plecía! Môj bystrý zrak ťa ríditi bude, a tvoje nohy ma ponosú a bezpečne stúpať môžu.

I tak sa stalo: slepý privolil, vzal šlakom porazeného na plecía, a oba šťastlivo prešli na druhú stranu.

***

Obidvom bolo spomôženo tým, že jedon to vynahradil, čo druhému chybovalo. Jedna služba je druhej hodná.

«Preukazujte službu jedon druhemu, jedonkaždý tým darom, jaký ste od Boha prijali, jakožto dobrí hospodári rozličných milostí Božích.»

156. Sluch.

Ušima slyšíme. Predmetov sa ale musíme dotknúť, do pohybu ich priniesť, aby hlas vydaly. Sklo, keď sa ho dotkneme, cvendží alebo dá hlas, ktorý na uši naše účinkuje. A či každý človek slyší? — Hluchý človek je nešťastlivý.

Hlas má rozličné pomenovanie. Bič plieska, dvere vrzgajú, vetor hučí, dieťa plače, smeje sa a kričí; kôň ryhotá, vól ručí; osol hyká, hus gagoce, sliepka krákorí, kohút kikiriká; pes? — potok? — refaz? — zvon? — vrabec? — žaba? — voz? — hodiny? —

Hlasy sú buď príjemné, buď nepriemné. Prečo sa v sluchu kccháme? — Učiteľ sa raduje, keď deti srozumiteľne vyslovujú slová a tak hlasne odpovedajú, že ich v škole každé dieťa počuje.

Čím bližšie sme znejúceho predmetu, tým lepšie a srozumiteľnejšie slyšíme jeho hlas. Čo sa požaduje k tomu, aby sme nekocho dobre porozumeli? — Hlas môže byť silný alebo slabý, môže trvať za kratší alebo za dlhší čas. Jaké zvučné nástroje poznáte? Ku spevu nie sú žiadne majstrovské zvučné nástroje potrebné. Hlas náš skrze cvičenie vzdelávať musíme.

Sluch si môžeme zkaziť, keď naň slušne nepozorujeme. Kto si uši nečisto drží, tomu sa zapchajú, a sluch mu oslabne. Veľký hrnot a tresk tiež sluch veľmi kazí.

157. Na začiatku zamestnania.

Malý vták sa ku lietaniu a ja ku práci narodil; Bože! drž ruku svú nad mnou, bych šťastne skončil.

158. Prečo musíme pracovať?

Bez práce nemôže žiaden človek žiť. Len tak staneme sa spôsobilými ľuďmi, keď za včasu privykáme ku práci. Pracovitý človek netrpí biedu, pretože si vie všetko zaopatríť, čo potrebuje. Ešte aj iným sa stáva užitočným. Keď na príklad murári a tesári stavajú dom, aj sebe činia osoh, lebo veľa peňazí dostanú a tomu tiež sú užitoční, komu stavajú. Lenivý človek je na obtížnosť. Leňoch je mnohokrát prinútený buď hladom mrieť alebo žobrať. Obyčajne sa takový človek i zkaží. Preto stavajú pracovne čili robotárne, do ktorých bez práce ľudí zatvárajú a k práci donucujú.

Deti ešte nevládzu mnoho pracovať, lež rodičom svojim môžu predsa v jednom — druhom niečo pomáhať. Svojim súdruhom, aj bratom i sestram môžu tiež nejakú službu preukázať.

159. Po práci.

Dokončil som dielo své, vylej naň požehnanie : ach vylej, dobrý Bože! zostávaj vždy pri mne.

160. Zdravie.

Zdravý človek môže pokojne svoju prácu dokončiť, a keď je aj chudobný, po práci zas môže oživiť. Nemocný človek nemôže pracovať, a keď je aj bohatý, nemôže ho predsa nič obveseliť. Zdravie je teda veľký poklad. Kto ho má, nech dobre pozoruje, aby ho neztratil.

Na udržanie zdravia musíme byť v mnohom ohľade opatrní.

Povetrie nech je vždy čerstvé. Preto obydľie naše v zime, v lete každý deň vyvetríme. Príležitosťou vyvetrovania izieb vyveje von zkažený vzduch, a na miesto toho nastúpi čerstvý a čistý. Nenie dobre v izbe šaty prať alebo sušiť. Takému miestu, kde je zlé povetrie, čo len možno, opatrný človek vyhýba.

Strava naša nech je jednoduchá a zdravá. Za takovú stravu slúži mlieko, maslo, vajcia, chlieb, zemiaky, ovocie,

zeleniny a mäso. Nekysnutý, horúci alebo nedopečený chlieb, nezralé ovocie a veľmi mastné jedlá nie sú zdravé.

Najlepší nápoj je čistá a čerstvá voda.

V jedení a v pití buďme mierni. Kto mierne žije, ten ostáva zdravý a môže veľký vek dosiahnuť. Neopatrne činia tí, ktorí dotedy jedia, dokiaľ sa len do nich prace. A ešte kto sa nazdá, že sú sviatky a pôsty na to ustanovené, aby si žalúdok celkom naplnili!

Odev náš nech je primeraný behu času. V lete ľahší, v zime teplejší. Hlave ľahko neuškodí zima, lež na nohy musíme väčší pozor dať.

Obydlie naše nech je čisté a suché. Opatrný hospodár nechá vystaviť komín nad kuchyňu, netrpí v izbe domáce zvieratá, každý rok raz alebo dva vyčistí a vybieli svoj byt, na svetlici nechá urobiť hodné obloky a tieto často otvára.

Telo naše držíme čistotne. Každý týdeň aspoň raz vezmime na seba čistú košeľu. Každý deň sa viacraz dobre umyeme a učešme. Cez leto je veľmi zdravo častejšie sa kúpať. Dobré-deti sa ale len na tých miestach kúpajú, kde im je povolené, pokiaľ keď sa na nebezpečných miestach kúpajú, hrajú so svojím životom.

Menlive pracujme a odpočívajme. Spočinok obyčajne len tomu dobre padne, kto prv pracoval. Najlepší spočinok najdeme vo sne. Mnoho spania ale človeka omamuje a bolenie hlavy mu zapríčiňuje.

Buďme vždy veselej mysle. Veselý človek má vždy dobrú chuť na jedlo. Šomravému, omrzlému človekovi býva aj práca obtížnejšia, ani jedlo mu nechutí, ani vo sne si neodpočinie. Veselému človekovi aj suchý chlieb lepšie na zdravie slúži, než hnevliému pečienka. Keď milujeme Boha a ľudí; keď len dobré činíme a zlého sa varujeme; vždy môžeme byť veselí.

161. V čas nebezpečenstva.

Ukroť, Pane! svätý hnev tvoj, a odlož bič, ktorým trestáš! Hnev tvoj sme síce zaslúžili, o ale si otec náš.

162. Buď slušný!

Kto vždycky tak jedná, jak sa sluší, ten je slušný. Slušné dieťa každý rád má, preto:

Obličaj, šaty vždycky držte čistotne. So strapatými vlasami, špinavým obuvom, v rozdziapaných šatách nechodte medzi ľuďmi.

V čas jedenia nežvatľajte mnoho. Nesiahajte rukou na to, k čomu sa lyžica, nôž a vidlička upotrebiť má. Na stôl sa neopierajte, neseďte priekom. Nerozprávajte, keď máte plné ústa. Nejedzte, keď idete po ulici.

Rozprávajte ticho a srozumiteľne, aby vás každý porozumel. Keď rozprávate, nedržte ruku, ručník alebo čiapku, alebo nečo iného pred ústami. Hľadte do očí tomu, s ktorým rozmlúvate.

Stojte a sedte zrovna. Nemykajte ústnymi gambami (pernami) alebo pleciami. V chodení neobáľajte ramenami, neovesujte hlavy svoje.

Ruky držte slobodno, nevstrkajte ich do vreciek (vačiek), lebo je to neslušné.

Keď s iným rozprávate, neškrábate sa, nechty neohryzajte, nedávajte prsty do úst.

Nevysmievajte nikoho. Neposmievajte sa a nevaďte. Hrubým žartom neobrazte nikoho. Uctite starcov, a komukoľvek buďte ochotné k službám.

Keď neкого postretnete, odkryte hlavu svoju a pozdravte ho: s «Pochválen buď Ježiš Kristus!»

Keď máte ísť do cudzieho domu, oprášte obuv svoj, očistite blato z nôh vaších. Klopajte na dvere, a nechodte prv dnu, pokiaľ neslyšíte, že je slobodno. Prv než dnu vstúpite, vezmite čiapku aneb klobúk dolu. Vstúpiac dnu pozdravte sa zdvorile. Vnútri sa nezahľadte. Keď odchádzate, zas slušne sa pozdravte. Dvermi za sebou neplieskajte, lež ich ticho za sebou pritvorte.

Keď k vám neкто prichádza, vstaňte hore, a privítajte ho. Ponúknite mu sedánku. Keď odchádza, odprevaďte ho po dvere, a keď je tma, posviette mu.

Ku každému chovajte sa úprimne a ochotne.

Pozorujte na to, jako sa chovajú uctiví ľudia, a na dajte ich príklad.

163. Ohotný chlapec.

Chlapci ihrali sa pri ceste, ale zdvorile pozdravili pocestného, ktorý tade šiel. Pocestný spýtal sa ich na najbližší chodník k mestu; i jedon z chlapcov mu prstom ukazoval: «idte cez tú lúku podľa tej medze až tam k tomu križu, a potom hore okolo skaly k lesíku (k háju)». Druhý ale chlapec povedal: «Podte so mnou, ja vás povediem!» Šiel a viedol pocestného, aby nezablúdil. Kto bol zdvorilý? A kto ešte ohotnejší?

164. Prečos' dobrá.

Katka prišla plačúc domov zo školy. Otec sa je spýtal: «Čo ti je, Katka! prečo plačeš?»

Katka sotvy odpovedala od zajikania. «Pán farár — hovoriac — bol dneska vo škole...»

«Nuž! veď sa z toho máš radovať!» — hovoril otec.

«I veľmi! — pokračovalo dievčatko, iné deti vyslychal a aj dary im dával. Mňa ani neoslovil. Čo druhí vedeli, to by som bola aj ja vedela, asnaď ešte lepšie. Konečne menoval viacej, s ktorými bol spokojný, lebo že sa dobre držali a sú pilní. Veď sa aj ja dobré držím a dobre učím, a na mňa predsa zapomnel.»

«A či preto plačeš? — hovoril otec. — To ti je ľúto, že ťa ani nepochválil, ani dar ti nedal? Či človek má byť len preto dobrý a pilný, žeby ho chválily a odmeňovaly? Keď tomu tak, nuž v živote ešte mnohé trpkosti okúsiš. Dobrý čin nenachádza vždy náhlu odmenu, áno nekedy na dobrého človeka aj zabudnú. Preto ale máme vždycky dobrí byť. To som ti už viackrát povedal, ale jako vidím, nevzala si to ešte dobre k srdcu.»

165. Moje a tvoje.

Dieťa. Natrhajte mi, otče, hrušiek!

Otec. Nie sú naše.

Dieťa. Však rastú na stromoch pri ceste.

Otec. Stromy tie patria buď tomu pánovi, čie je to pole alebo obci, ktorá ich sadiť dala.

Dieťa. Súsedov Ondrej včera priniesol ztadiaľto plnú

kapsu hrušiek, že mu pán tých stromov dovolil, aby si ich natrhal.

Otec. Ale nám to nedovolil. Bez vedomia a povolenia nečo brať, čo inému náleží, znamená kradnúť. Ty bys' tiež nechcel, aby ti niekto bral, čo je tvoje.

Dieťa. Čo ale, kebych nečo našiel na ceste?

Otec. Ani to by nebolo tvoje. Najdeš-li kedy nečo, a poznáš-li, alebo dozvieš-li sa, čia vec je to, nemeškaj ju oddať, komu náleží. Jestli sa ale nedozvieš, odovzdaj nalezenú vec predstavenému v obci najbližšej, ktorý potom oznámí dá, aby sa hlásil, kto ju ztratil. Kto však ľutuje z lásky k bližnému urobiť niekoľko tých krokov: nech na mieste vec ležať nechá; skoro sa o ňu vypytať bude, kto ju ztratil, vráti sa a bude ju hľadať po ceste a zdvihne si sám. Kto by však čo cudzieho zdvihol a zadržal, bolo by toľko jako krádež. Áno, keby utajoval vec nájdenú, a tá by potom u neho bola videná, fažko by taký tajič dokázať mohol, že neni zlodej, a na dobrom mene by zaiste škodu vzal.

166. Mravné porekadlá a pravidlá života.

Nábožných rodičov slovo je poklad drahý, nad ktorý — keď ho nasledujeme — užitočnejší neni iný.

Jakou mierou ľuďom meriaš, tebe tiež podobnou mierou vraciať budú, to znáš.

Križe života tvojho ľahko prenesieš, len pridaj k tomu svätú trpezlivosť tiež.

Najvýchovnejšia baňa pokladov je práca. Tomu, kto rád pracuje, dobre sa vypláca.

Hospodárstvu tomu udrela poslednia hodina, kde humno vydáva k rozepam rodina.

Bys' čistotu srdca mohol si zachovať, tak zlej spoločnosti musíš vyhybovať!

Tomu, kto raz-dva oklamal, neveríme, keď aj pravdu mlúvi, tiež za lož držíme.

Buď spokojný tiež i pokojamilovný. Získaj si od Boha lásku i od ľudí.

Krátka je pažravosť, ale dlhá nemoc. Dobrá je pre všetkých liek, chvályhodná miernosť.

Kto otca i matku si opravdive ctí, jeho rozpo-
mienku nikdy neobrazí.

*Zlý, šibalstvo svoje nadarmo úkryva, aj kohút vykričí,
aj sliepka vyvolá.*

Čiň len dobre, lebo bez odmeny nikdy nenechá tvé činy otec
milošrdný.

Jestliže s peniazom bázeň Božia neide a sporivosť
múdra, je len nebezpečie.

*Vzdávaj Bohu vždycky tú najvyššiu slávu, on zodvihne
teba — keď skloníš svú hlavu.*

167. Pieseň vandrovného.

Moje milé rodné miesto, či mi v svete milšie jesto ?
Kde stojím, a kade kráčam, za tebou zraky obraciam.

Tam býva moja rodina: ach, či ma ešte spomína?
Či mi otec, mati žije? alebo už v hrobe hnije?

Keď vták letí, zradovaný pýtam sa ho, či z tej
strany neletí, kde som opustil môj rodný kraj milo-
vaný?

Keď z tej strany vetrik duje, môj duch sa ho
opytuje: Kedy sa mi zazelení môj rodný kraj pre-
mileny.

Darmo sa však duch vyzvedá, nikto mu neod-
povedá: potešte srdco ubohé, vy hviezdičky na
oblohe.

Lež nemajúcemu strechy aj hviezdy sú bez
potechy; len tvoja moc, dobrý Bože, potešíť ma v
svete môže!

Domčok, kde som sa narodil, jak mňa preč od
teba hodil osud, sta ten list maľučký, ktorý zchyťí
vetor prudký!

Lež láskave aj osudy Boh spravuje všetkých ľudí: viera v tebe, mocný Bože, potešíš ma v svete môže!

Poteš srdce zarmútené, v cudzom svete opustené, ktoré túžbou, žiaľom hynie, jak tá tráva na skaline.

168. Rodište, domov a vlasť.

To miesto, kde sme sa narodili a vychovali, menuje sa rodisko alebo domov. Tu nás nekdý húčkali v kolíske, tu nás opatrujú naši milí rodičia, tu sme prvý raz začali chodiť do školy, tu sa ihrávame s detskými súdruhmi. Preto miesto toto zostáva nám vždy milým, a keď sa časom aj nekam inde presťahujeme, vždycky túžime za naším milým rodiskom.

Tá krajina, ku ktorej náš rodný kraj patrí, je naša vlasť. Tu žijú naši bratia a sestry i nekdajší spolukamaráti našich detinských hračiek a zábav. Tu žijú naši predstavení, tu slyšíme sladké zvuky reči našej materinskej.

V tom rodnom mieste a vlasti našej nemôžeme ostať na veky. Boh pre naše duše ustanovil inú, lepšiu vlasť. Tam sa sídu dobré deti so spravедlivými rodičami svojimi, a zostanú s nimi na veky. Spasiteľ náš pravil: «V dome otca môjho jest mnoho príbytkov: ja odchádzam, abych vám pripravil miesto».

169. Moja vlasť.

Moja vlasť je najkrajšia vlasť na zemi. Nepredám ju ni za zlato ni perly. Keby som za zlato, perly ju predal, tým bych své meno vlastenské zapieral.

Moja vlasť mi je na svete najdrahšia. Bojom si ju vydobyli otcovia, Hej! krvou ju nie peňazmi platili, šťastní vtedy, keď by za ňu sme mreli.

Vlasť má, vlasť má! vesel sa! hľa, synovia tešia sa: meno tvoje je slavné, kým žijeme v krajine.

170. Boh stvoril svet.

Večer pri konci mesiaca mája spadol s oblohy tichý dážď. Potom sa nebe vyjasnilo. I riekol otec k dietkam svojim: «Deti moje! zajtra musíte včas ráno vstať. Pôjdeme na kopec a budeme sa dívať na východ slnka». Deti včas ráno opustily lúžko svoje a šly s otcom na blízky pahrbok. Na lúke sa blyšťala rosa a kvieťa vydávalo príjemnú vôňu. Z hája bolo slyšať rozmanitý spev vtáctva. Než vstúpili na pahrbok, spatrili na jednej strane červeňať sa oblohu, a mráčky plávajúce po nej, zdály sa byť obložené zlatou obrubou. Hviezdy vždy viac bledly, a plný — jako strieborný — mesiac nachyľoval sa k západu. Deti podobnej krásy posavád nikdy nevidely. Za nedlho stáli už na pahrbeku, a hľa! z nenáhla vystupoval ztkvelý oblúk slnka, až celá zlatá guľa snečná nad pokraj zeme sa vzniesla. Otec pozdvihnul ruky a zraky svoje k nebu, pobožne zvolal: «O, Bože, jak velebné je dielo tvoje!» — Deti ticho poslúchaly a pohnuté dívaly sa k nebu. — Otec právil ku nim; «Vidzte, slnce, mesiac i hviezdy učinil Boh a vykázal im cestu, aby chodily po oblohe. On stvoril hory, pole i vody. Nebe a zem sú dielo jeho. Boh je stvoriteľ sveta i stvoriteľ náš. Plné sú nebesá i zeme slávy jeho».

171. Prozreteľnosť Božia.

Z vysosti nebeskej milo hľadí dole, všemohúci Boh náš na své deti dobré.

Slyší vo dne v noci modlitby skrúšené, kroky ich prevádza oko jeho strážne.

Každý deň im dáva živnosť v miere hojnej, a pomáha v každej potrebe úzkostnej.

Máme v nebi otca, ktorý nás miluje, nezabúda na nás, lež vždy ochraňuje.

172. Božie požehnanie.

Bola dlhá suchota. Roľníci a pocestní sotvy mohli obstať od horúčosti. Tak jako by sa bolý zapchaly nebeské

stoky, za viac týždňov nepršalo, ba ani len rosa nepadla každé ráno. Kvety omdlievaly, osenie začalo uschýnať.

Deti istého roľníka každý večer polievaly kvetiny a priesadu. Ale ani to nič neosožilo, horúce lúče slnka vysušily onú malú vlhkosť, a kvetiny i priesady zvädly. Deti sa na videnie to veľmi zarmútily.

Konečne v jednu noc hojný dážď pršal. Žíznivá zem dosť namokla, a kvety, priesady i osenie očerstvely. Zahrada dieťok celkom inú podobu vzala na seba, kvetiny ožily a príjemnú vôňu vydávaly zo seba. Tomu sa deti veľmi radovaly a veselo v zahrade sem i tam poskakovali.

«Pozrite len — milý otče! — hovoril najstarší chlapec — koľko sme my polievali, a predsa nič neosožilo, kdežto minulej noci padlý dážď, všetko na dobré obrátil».

«Áno — odpovedal otec — lebo ste vy nadarmo polievaly rastliny, keď ich pálcivosť slnka ubíjala. Kvetiny a rastliny potrebujú nebeské polievanie! S vašou prácou sa podobne tak má, jako s vychovávaním kvetín. Jestliže na práci vašej nespočíva požehnanie Božie, všetko vaše ustávania je daromné. Preto, deti moje! učinite najprv všetko, čo ste povinné, ale potom proste na prácu vašu Božské požehnanie!»

173. Zvelebujme Pána!

Ktože by vypovedal, Bože! tvoju krásu? Na celom svete nenajdem tvojho obrazu. Kvapka rosy, a potom utešená zora, najjasnejšie slnce je krásy tvej len tóna. — Pred tebou, môj Bože! sa skloňujem, tvoju krásu vysloviť nemôžem.

Ktože by vypovedal. Bože! mocnosť tvoju? Len slovom tvoríš, kazíš, oboru svetovú. Ukrocuješ hrmiacich oblakov strel — blesky, i vzteklého tiež mora peny búrlivosti. — Pred tebou sa, môj Bože! skloňujem, tvoju mocnosť vysloviť nemôžem.

Ktože by vypovedal, Bože! tvú veľkú dobrotu? My hrešíme, ty dávaš na smierenie ruku. Napájaš dáždom, rosou, žíznivé pozemky, pre nás si aj prí-

rode dal prekrásne kvietky. — Pred tebou sa, môj Bože! skloňujem, tvú dobrotu vysloviť nemôžem.

174. Sila modlitby.

Jedon chýrečný lekár veľmi zbohatol. Mnoho peňazí dával na úroky, ale zrazu upadol jedon kupec, ktorý mu bol veľikú summu dlžný. To bola veľká rana pre lekára, a jak on, tak i manželka jeho sa veľmi zarmútili. Mnohokrát mysleli, s jakým ustávaním sebe peniaze tie nadobudli, a teraz zrazu o ne prišli. V zármutku jeho ani s nemocnými veľký obchod nemal. Doma nemal nikdy dobrej vôle. Inokedy veselo rozprával a žartoval za stolom so svojou manželkou a s dietkami; teraz všetci mlčky sedeli. Ubohé dietky, vidiac mrzutú tvár otca a matky, neopovážily sa ani muknúť. Cítil to lekár, že to tak zostať nemôže. Keď už ztratil peniaze, staral sa, aby aspoň šťastie rodinné neutratil s nimi na veky! Ale čo činiť? Jeho srdce nenašlo v ničom potešenie. Konečne vošiel do izby, v ktorej spával, zavrel dvere za sebou, a klaknúc na kolená, prosil Boha: aby mu dal sily, by tú veľkú ranu bol v stave preniesť, a žeby mu prinavrátil nekdajšiu spokojnosť a blaženosť! A vtedy sa mu tak zdálo, jakoby Boh premluvil k nemu: «Bol si chudobný syn, a ja som ťa pozdvihol. A teraz by si nemohol zabudnúť, že si z majetku tvojho jednu čiast utratil! Či aj ten pozostalý majetok tvoj nie je v mojich rukách? Jako ti všetko vziať môžem, čo ešte máš, tak ti aj nazpiatok môžem dať to, čo si ztratil. Odlož tedy zármutok tvoj na stranu, a choď veselo po tvojej práci!»

Lekár na to potešený povstal hore, a viac nemyslel na jeho zratu. Manželka a dietky jeho sa tiež rozveselily, a rodinná blaženosť znovu sa navrátila do jeho domu.

175. Čo prosím?

Neprosím ja od Teba, môj Bože! o čo ť Tebe toľko sŕdc sa uchádza. Bárs ma dráži, ale predsa nedaj mi bohatstvo, slávu, rozkoš sveta. Neprosím Teba za život dlhý, len to žiadam, by som Ťi bol milý.

O, keď láska Tvoja vo mne horí, i chudoba v bohatstvo sa mi zmení. Teba potupa — je sláva má, trápenie je sladká potecha má. Keď zomrem, zase len budem živý. Len to prosím, by som Ti bol milý.

Lež keď láska Trá vo mne nehorí, by celý svet môj bol, nič nestojí, by mi vence i na hlavu kládli, a plával bych aj v rozkošách morí, všetko to smrť vezme, bol bych biedny. Len to prosím, by som Ti bol milý.

Nech len Teba jedine milujem. Plameň lásky v srdci rozpalujem, ať v ňom očistí všu myseľ márnú. Za lásku mú prosím tú odmenu: moju dušu pojmi hor v svätiny. Len to prosím, by som Ti bol milý.

176. K blahoslavenej Panne Marii.

O, požehnaná, milosti plná, nebeská slavná kráľovná, bezštvorná Panno Maria! Vid nasse biedy, odvráť nehody, buď štítom našim v potrebe, prosíme Ťa v každej dobe.

177. Križ.

Križ vedľa cesty! keď ideš kolo neho, to len vieš, čo drevo toto znamená. Križ je znak nášho spasenia — a preto jemu úctu vzdaj, hlavu obnaž sa prežehnaj.

178. Pochválen buď Ježiš Kristus!

Hneď jak oči otvorím, prvé slovo premluvím: Pochválen buď Ježiš Kristus!

Keď do kostola vchodím, čelo žehnám a mlúvim: Pochválen buď Ježiš Kristus!

V mojej práci unavnej, v hodine nebezpečnej, len to nech znie v mém srdci, teraz i po vše časy: Pochválen buď

JEŽIŠ KRISTUS.

OBSAH.

	Strana		Strana
1. Kam chlapčok, dievčatko? ...	3	32. Krava	17
2. Učobné prostriedky ...	3	33. Ošípaná	17
3. Pred učením	3	34. Ovca	17
4. Pilná žiačka	4	35. Baránok	18
5. Dobré dieťa v škole ...	4	36. Pes	18
6. Lenivý žiak	4	37. Mačka	19
7. Hádka	5	38. Myš	19
8. Usmievajúce jablká ...	5	39. Sliepka	20
9. Nechajte prísť malých ku mne	5	40. Mojej mamky sliepka ...	20
10. Závistlivý žiak	6	41. Hus	21
11. Po učení	6	42. Holuby	21
12. V čas pokrývania domu ...	7	43. Včela a holub	22
13. Početná rodina	7	44. Bociaň čili čáp	22
14. Rodičia	8	45. Lastovičie hniezdo ...	23
15. Bohabojný otec	8	46. Zvieratá domáce	23
16. Dobre vynaložené peniaze	8	47. Muška a dievčatko ...	24
17. Sirota	9	48. Lúčenie vtáčkov	24
18. Bohabojné dievča	9	49. Zahrada	24
19. Dobré dieťa doma ...	10	50. Dieťa a jablko	26
20. Nesvorní bratia	11	51. Čerešňa	27
21. Snášanlivosť	12	52. Štep	27
22. Nehrajte sa na strelnú zbraň!	12	53. Zahradník	28
23. Dobré deti	12	54. Zahradník a kvety ...	28
24. Dobrý brat a dobrá sestra	13	55. Burina	29
25. Cti otca svojho i matku svú!	13	56. Cudzého sa netýkaj ...	30
26. Vďačný syn	14	57. Kráľovská odmena ...	30
27. Paškrtné dievča	14	58. Orech	30
28. Keď ja zomrem	15	59. Sýkorka	31
29. Vyhodený kameň	15	60. Vtačie hniezdo	31
30. Kôň	16	61. Hodbabička	32
31. Vrabec a kôň	16	62. Chrúst	32
		63. Malý zvon	33
		64. Drevený krížik	33
		65. Dobré dieťa v kostole?	34

	Strana		Strana
66. Dobročinný biskup	35	104. Pieseň lesná	54
67. Obec	35	105. Cestovanie lesných stro-	
68. Mlyn	36	mov	54
69. Hodinár	36	106. Líška	55
70. Oráč	37	107. V zelenom háji	56
71. Ludomilovný hlásnik	37	108. Sova	56
72. Žobrajúce dieťa	38	109. Malý vtáčik	56
73. Malý pastier	38	110. Les v noci	57
74. Matkin hrob	38	111. Voda	57
75. V cintoríne čili v hrobi-		112. Hádky	58
tove	39	113. Rybník	58
76. Kto je to?	39	114. Kvety a studnička	59
77. Rozličné druhy zbožia	39	115. Vrch a dolina	59
78. Na poli	41	116. Vápenec	60
79. Chlieb	41	117. Soľ kuchyňská	60
80. Štefan gazda	41	118. Povetrie	61
81. Pieseň malého gazdu	42	119. Malý vetrik	61
82. Zemiaky	43	120. Oblaky a dážď	62
83. Oráčova pieseň	43	121. Búrka	62
84. Jašterica	44	122. Dievčatko a víchrica	62
85. Prepelica	44	123. Jak vysoko je nebe	63
86. Vtáacie strašidlo	45	124. Slnce	64
87. Preletavé vtáctvo	45	125. Mesiac	64
88. Dieťa a preletaví vtáci	46	126. Beľavý pastier	65
89. Lúka	47	127. Hviezdy	65
90. Hráči na loptu	47	128. Keď jedna za druhou	
91. Krtica	48	hviezdička vychodí	66
92. Včelka	49	129. Deti a mesiac	66
93. Motýľ a včelka	49	130. Čiastky dňa	67
94. Hádky	49	131. Včas ranného precitnutia	68
95. Traja motýli	50	132. Ráno	68
96. Iľuške najmilší kvietok	50	133. Modlitba ranná	68
97. Viný ker čili vinič	51	134. Slnčné lúče čili papršky	69
98. Osíralý vtáčik	51	135. Poludnie	69
99. Sojka	52	136. Pieseň večernia	70
100. Dub	52	137. Večer	70
101. Hádky	53	138. Keď sa na odpočinok	
102. Ozvena	53	kladieme	71
103. Jedľa a breza	54	139. Noc	71

	Strana		Strana
140. Týždne, mesiace a rok...	71	161. V čas nebezpečenstva...	84
141. Hádky	72	162. Buď slušný... ..	85
142. O zroste	72	163. Ochotný chlapec	86
143. Pieseň jarnia	74	164. Prečos dobrá	86
144. Letnie práce	75	165. Moje a tvoje	86
145. Pieseň letnia	76	166. Mravné porekadlá a pra- vidlá života	87
146. Jaseň... ..	76	167. Pieseň vandrovného... ..	88
147. Jasenné listie	77	168. Rodište, domov a vlasť	89
148. Hnev zimy'	77	169. Moja vlasť	89
149. Pieseň zimná	78	170. Boh stvoril svet	90
150. Na Vianoce	78	171. Pozreťnosť Božia	90
151. Človek	79	172. Božie požehnanie	90
152. Čiastky nášeho tela	80	173. Zvelebujme Pána!	91
153. Zrak	80	174. Sila modlitby	92
154. Dva oblôčky	81	175. Čo prosím	92
155. Slepý a šlakom porazený	81	176. K blahoslavenej Panne Marii	93
156. Sluch... ..	82	177. Kríž	93
157. Na začiatku zamestnania	82	178. Pochválen buď Ježiš Kristus!	93
158. Prečo musíme pracovať!	83		
159. Po práci	83		
160. Zdravie	83		

Alkalmi ajándécul legalkalmasabb

ifjúsági iratok és képeskönyvek.

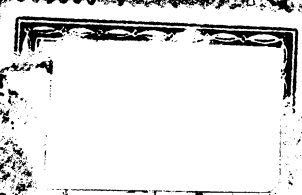
Megjelentek és megrendelhetők a Szent-István-Társulat könyvkiadóhivatalában

(Budapest, VIII. ker., Szentkirályi-utca 28. sz.)

<i>Akantisz V. Japáni mesék.</i> Kötve	kor.	2.40
<i>Anhi A. Falusi gyermekek könyve.</i> Ára kötve	«	—80
<i>Bokor M. A Szirányi-család.</i> Kötve.....	«	5.—
— <i>Két világ. Ifjúsági regény.</i> Kötve	«	5.—
<i>Büttner Julia. Az édes mostoha.</i> 4 képpel. Ára kötve.....	«	2.—
— <i>Kedves történetek.</i> Ára	«	2.—
<i>Büttner Lina. Juliánka. Elbeszélés serdülő leányok sz.</i> 4 képpel. Kötve	«	1.60
— <i>Amit a csillagok látnak. Képekkel.</i> Kötve	«	1.40
— <i>Az ősi földért.</i> Kötve	«	5.—
<i>Czike Imre. Felhőmesék.</i> Ára kötve	«	1.20
<i>Dedek C. Lajos. Mária-legendák. Képekkel.</i> Kötve	«	2.40
<i>Demény Desső. A Trifolium vagy Háromjómadár kaland-</i> <i>jai.</i> Kötve	«	—60
<i>Dickens K. Twist Olivér. Ifj. regény.</i> Ára kötve.....	«	2.—
<i>Emma néni meséi. Képekkel.</i> Kötve	«	2.40
<i>Fullerton Georgina. Laurencia. Elbeszélés.</i> Ára kötve	«	2.40
<i>Gruber-Hörl. Martini Gusztáv életrajza.</i> Ára vászonkötésben	«	1.60
<i>Hám Antal. Ifjú szentek élete.</i> Kötve	«	4.—
<i>Hasznos Mulattató. Diszes vászonkötésben .....</i>	«	1.60
<i>Hasznos olvasmányok az ifjúság számára.</i> Ára kötve	«	2.—
<i>Hattler-Tóth. Virágcsokor a kath. gyermekkertből.</i> Kötve	«	1.60
<i>Ifjúság könyve. Elbeszélések és költemények.</i> Ára kötve ...	«	2.—
<i>Ifjúsági olvasmányok. Képekkel.</i> Ára kötve	«	2.—
<i>Az ifjúság öröme. Ifjúsági olvasmányok. Három kötet. Ára</i> <i>félvászonkötésben kötetenkint 1 kor. 60 fill. — Egész</i> <i>vászonkötésben kötetenkint.....</i>	«	2.40
<i>Károly Ignác. Igazi élet.</i> Kötve	«	3.60
<i>Karácson Imre. Szent Imre herceg. Élet- és jellemrajz.</i> Kötve	«	1.20
<i>Karácsonyi képeskönyv jó gyermekek számára.</i> Ára kötve	«	2.40
<i>Két hú története.</i> Ára kötve	«	—50
<i>Kínos István. A testvérek. Ifjúsági elbeszélés. 2 képpel.</i> Kötve	«	—80
— <i>A vadon gyermeke. Ifjúsági elbeszélés. 2 képpel.</i> Kötve	«	—80

<i>Kisfaludy Árpád</i> Levelek hugomhoz az olvasásról. Ára füzve 1 kor. 20 fill., kötve ... .. kor. 2.—	
<i>Látkóczy Mihály.</i> Magyar szentegyházak regéi. Ára kötve... «	2.40
Levelek az első szentál'ozás után. Franciából ford. <i>Stadler</i> <i>Endre.</i> Ára félvászonkötésben 50 fill., egész vászonkötés «	—80
<i>Lőrincz Gyula dr.</i> A magyar történet századai. Diszes vászonkötésben ... .. «	1.60
<i>Pap bácsi. Miklós országa.</i> Verses elbeszélés jó gyermekek számára. Ára ... .. «	1.20
— <i>Karácsonyi Aranykönyv.</i> Ára színes egész vászonkötésb. «	4.—
<i>Pintér Kálmán.</i> Irodalmunk a <i>Millenniumig.</i> Ára kötve ... «	1.60
— Magyar drámai mesék. Angol félvászonkötésben ... .. «	2.—
<i>Platz Bonifác dr.</i> Tudományos kalandozások. Kötve ... .. «	5.—
<i>Pokorny Emánuel.</i> Színjátékok ifjúsági színpadra. I. kötet. (Tartalma: Vértanú-család. — Morus Tamás.) Ára kötve «	1.60
<i>Pokorny Emánuel.</i> Színjátékok. II. kötet. (Tartalma: A padlás- szobában. — Az örökség. — Inkognitó. — Az igazgatóúr. — A fogadás.) Ára kötve ... .. «	1.60
<i>Prónai Antal.</i> Kis barátainnak. Versek, történetek. Kötve... «	1.80
— Futó csillagok. Ifjan elhunyt költőink jellemképei. Kötve «	1.60
<i>Rolfus-Ploskál. Beppo, a lazzaroni fiú.</i> Nápolyi elbeszélés. Ára vászonkötésben ... .. «	1.60
<i>Seeburg József.</i> Egyiptomi József. A mi kedves Üdvöztőnk Jézus Krisztusnak megragadó előképe. Ára kötve ... .. «	2.40
<i>Sebők Imre.</i> Öt világrésszen keresztül. 259 képpel. Füzve 6 K, kötve ... .. «	8.—
Sötét napok. A három árva. Elbeszélések. Ára kötve ... .. «	1.60
Szabad órákra. A kath. ifjúság számára. Ára kötve... .. «	2.—
<i>Számord Ignác.</i> Kicsinyek áhitata. Ára egész vászonkötésb «	2.—
<i>Szeghy Ernő dr.</i> Japán. Történelmi, föld- és néprajzi vázla- tok. Kötve ... .. «	2.—
<i>Szerelemhegyi T.</i> A győri vaskakas. Elbeszélés a török hódí- tás korából. Kötve ... .. «	—60
<i>Sziklay János.</i> A torony története. <i>Kincs István. Gonosz idők.</i> Két elbeszélés. Kötve ... .. «	1.60
— Tisztítófüzön át. Ifjúsági regény. Ára kötve... .. «	2.20
— A magyar szív. Kötve ... .. «	2.40
— Új világ. Elbeszélések. Kötve... .. «	2.40
Tanulságos olvasmányok az ifjúság számára. Képek. Kötve «	1.60
<i>Tutsek Anna.</i> Apró történetek. Fiatal leányok számára. Kötve... .. «	1.80
<i>Wisemann. Öröklámpa.</i> Félvászonköt. 50 fill., egész vászonköt. «	—80

A SZENES

1. Kötet

2. Gyógyítás

3. Előzetes

4. Előzetes

5. Előzetes

6. Előzetes

7. Előzetes

8. Előzetes

9. Előzetes

10. Előzetes

11. Előzetes

12. Előzetes

13. Előzetes

14. Előzetes

15. Előzetes

16. Előzetes

17. Előzetes

18. Előzetes

19. Előzetes

20. Előzetes

21. Előzetes

22. Előzetes

23. Előzetes

24. Előzetes

25. Előzetes

26. Előzetes

27. Előzetes

28. Előzetes

29. Előzetes

30. Előzetes